

**UCHWAŁA NR LXXXVI.88.2023
RADY POWIATU W OPATOWIE**

z dnia 28 listopada 2023 r.

o zmianie uchwały w sprawie przyjęcia „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030” dla Powiatu Opatowskiego

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 oraz z 2023 r. poz. 572) w zw. z art. 16b oraz art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901) w zw. z art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735, 2140, 1429 i 1737) oraz po przeprowadzeniu konsultacji uchwała się, co następuje:

§ 1. W uchwale Nr L.76.2021 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030” dla Powiatu Opatowskiego wprowadza się następujące zmiany:

- 1) załącznik do uchwały pn. „Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030” dla Powiatu Opatowskiego otrzymuje brzmienie zgodne z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Opatowie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu

Bożena Kornacka

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym rada powiatu podejmuje uchwały w innych sprawach zastrzeżonych ustawami do kompetencji rady powiatu. Zgodnie z art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej, przy czym zawartość strategii została szczegółowo wskazana w ust. 2 omawianego artykułu. Zgodnie natomiast z art. 19 pkt 1 ww. ustawy, opracowanie i realizacja Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należy do zadań własnych Powiatu. Z kolei art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy stanowi, iż do zadań samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy należy m.in.: opracowanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy stanowiącego część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Zgodnie ze stanowiskiem Najwyższej Izby Kontroli zawartym w Informacji o wynikach kontroli w przedmiocie „Aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych przez Powiatowe Urzędy Pracy” znak KPS.430.013.2021 opracowanie przez Powiatowy Urząd Pracy programu promocji zatrudnienia i aktywizacji rynku pracy jest wymogiem ustawowym a dokument ten powinien być częścią powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Wobec tego, że „Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030” dla Powiatu Opatowskiego stanowiąca załącznik do uchwały Nr L.76.2021 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030” dla Powiatu Opatowskiego nie obejmowała programu promocji zatrudnienia i aktywizacji rynku pracy koniecznym jest zmiana jej treści o treść ww. programu. Proponowane nowe brzmienie strategii zostało opracowane ze szczególnym uwzględnieniem (realizowanych i planowanych do realizacji) gminnych i powiatowych programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Zgodnie ze stanowiskiem Najwyższej Izby Kontroli zawartym w Wystąpieniu pokontrolnym w przedmiocie I/22/006 – Funkcjonowanie opieki nad mieszkańcami domów pomocy społecznej w wybranych placówkach w województwie świętokrzyskim znak.LKI.411.006.05.2022 z dnia 20 grudnia 2022 r. uwzględnienie w Strategii na lata 2021–2030 rzetelnej diagnozy sytuacji społecznej i prognozy zmian w powiecie opatowskim, wynikających z nich precyzyjnych celów strategicznych oraz powiązanych z nimi kierunków planowanych działań, z określeniem ram finansowych oraz rzetelnych wskaźników, które pozwolą monitorować postęp jej realizacji.

Przygotowanie i opracowanie Strategii zostało poprzedzone konsultacjami ze wszystkimi gminami powiatu opatowskiego/ośrodkami pomocy społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy w Opatowie, Powiatowym Zespołem do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie. Przy opracowaniu Strategii uwzględniono również zapisy Strategii Rozwoju Powiatu Opatowskiego 2021-2030. Wobec powyższego proponuje się zmianę uchwały Nr L.76.2021 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030” dla Powiatu Opatowskiego poprzez nadanie jej załącznikowi – strategii – nowego brzmienia uwzględniającego zapisy dot. programu promocji zatrudnienia i aktywizacji rynku oraz poszerzenie zapisów zgodnie z wystąpieniem pokontrolnym j.w.

Opracował: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie

Uzg. prawne: adw. Anna Piątkowska

Załącznik
do Uchwały Nr LXXXVI.88.2023
Rady Powiatu w Opatowie
z dnia 28 listopada 2023 r.

**POWIATOWA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
NA LATA 2021 – 2030
dla Powiatu Opatowskiego**

POWIAT OPATOWSKI 2023

Wykaz skrótów:

Strategia - Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030

ROPS - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

PFRON - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PCPR lub Centrum - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

OPS - Ośrodek Pomocy Społecznej

PPP - Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna

PZP - Poradnia Zdrowia Psychicznego

MGOK - Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury

KRPA - Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

NK - „Niebieskie Karty”

ZS - Zespół Szkół

PSSE - Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna

POZ - Podstawowa Opieka Zdrowotna

BDL - Bank Danych Lokalnych

GUS - Główny Urząd Statystyczny

CAS - Centralna Aplikacja Statystyczna

MRiPS - Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

MEN - Ministerstwo Edukacji Narodowej

PARPA - Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

CIS - Centrum Integracji Społecznej

KIS - Klub Integracji Społecznej

WTZ - Warsztat Terapii Zajęciowej

ZAZ - Zakład Aktywności Zawodowej

ŚDS - Środowiskowy Dom Samopomocy

DDP - Dzienny Dom Pomocy

DPS - Dom Pomocy Społecznej

OIK - Ośrodek Interwencji Kryzysowej

PUP - Powiatowy Urząd Pracy

DOTUA - Dzienny Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu

COTUA - Całodobowy Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu

OLAZA - Oddział Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynencyjnych

POTUW - Powiatowy Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia

KPP - Komenda Powiatowa Policji

ES - Ekonomia Społeczna

PES - Podmioty Ekonomii Społecznej

SRKL - Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego

UE - Unia Europejska

Spis treści

I. Wstęp.	7
II. Wprowadzenie do założeń teoretycznych i metodologicznych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.	8
1. Założenia strukturalne dokumentu.....	8
2. Zgodność lokalnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z innymi programami, projektami i strategiami – m.in.: regionalnymi, krajowymi, unijnymi, międzynarodowymi.....	8
3. Strategia polityki społecznej w wymiarze lokalnym.	9
4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminach.....	11
5. Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z Programem Polityki Prorodzinnej Państwa.	11
6. Polityka spójności na lata 2021-2027.	12
7. Uwarunkowania prawne – wykaz najistotniejszych aktów prawnych odnoszących się do polityki społecznej.	13
8. Metodologia Strategii.	14
9. Przedmiot i zakres diagnozy.....	15
9.1 Diagnoza sytuacji społecznej i prognoza zmian w Powiecie Opatowski.....	18
9.2 Skutki depopulacji.	20
9.3. Pandemia COVID-19 w Polsce.	21
III. Ogólna charakterystyka Powiatu Opatowskiego.	26
IV. Infrastruktura socjalna i pomoc społeczna w Powiecie Opatowskim.....	26
1. Zadania własne powiatu:.....	27
2. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat:.....	30
3. Zadania powiatu w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych realizowane przez Centrum to:	31
V. Uwarunkowania lokalnego rynku pracy.....	31
VI. Edukacja. Polityka oświatowa samorządu lokalnego.....	32
Zespół Szkół w Ożarowie im. Marii Skłodowskiej – Curie	33
Zespół Szkół nr 1 w Opatowie	39
Zespół Szkół nr 2 w Opatowie	40
Zespół Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych	41
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Jałowęsach	46
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Dębnie im. Mieczysława Jopka	48
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Sulejowie	49
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy – Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych w Niemienicach	50
VII. Polityka społeczna wobec osób uzależnionych.....	52
Problem uzależnień na terenie gmin powiatu opatowskiego:.....	54
1) Gmina Iwaniska:.....	54
2) Gmina Baćkowice:.....	54
3) Gmina Lipnik:	59
4) Gmina Opatów:.....	59
5) Gmina Ożarów:	60
6) Gmina Sadowie:	61

7) Gmina Wojciechowice:	63
8) Gmina Tartów:.....	63
VIII. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej.....	64
IX. Bezdomność.	69
X. Całodobowa pomoc społeczna w Powiecie Opatowskim. Domy Pomocy Społecznej.	71
XI. Dzielne ośrodki wsparcia w Powiecie Opatowskim.	73
1. Polityka senioralna.....	73
2. Warsztaty Terapii Zajęciowej.....	76
3. Środowiskowe Domy Samopomocy.	77
XII. Rodzinna i instytucjonalna piecza zastępcza.....	78
XIII. Interwencja kryzysowa. Mieszkania chronione i wspomagane.....	85
XIV. Niepełnosprawność.....	85
1. Rodzaje orzeczeń o niepełnosprawności:.....	86
2. Równoważność zapisów stopni niepełnosprawności w obecnym i byłym systemie orzecznictwa:.....	86
3. Orzeczenie o niepełnosprawności.	88
4. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.	88
5. Legitymacja osoby niepełnosprawnej.....	89
6. Uprawnienia z tytułu posiadanego orzeczenia o niepełnosprawności.....	89
7. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.	89
XV. Pomoc społeczna. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze.....	94
XVI. Wykluczenie społeczne.	99
XVII. Praca socjalna.....	100
XVIII. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami.	102
XIX. Ocena i podsumowanie uwarunkowań zewnętrznych.	102
XX. Analiza SWOT.	103
XXI. Założenia strategiczne.....	105
XXII. Źródła finansowania.....	115
XXIII. Założenia i warunki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 dla Powiatu Opatowskiego.....	116
1. Założenia realizacji Strategii:.....	116
2. Warunki realizacji Strategii:	116
3. Struktura i warunki alokacji środków dla realizacji programów strategicznych.	116
XXIV. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030.....	117
XXV. ZAKOŃCZENIE.....	117
PROGRAM PROMOCJI ZATRUDNIENIA ORAZ AKTYWIZACJI LOKALNEGO RYNKU PRACY DLA POWIATU OPATOWSKIEGO NA LATA 2021 - 2030.....	120

I. Wstęp.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to celowe planowanie mające na celu niwelowanie oraz ograniczanie problemów powodujących dezorganizację funkcjonowania konkretnego środowiska społecznego. Celem Strategii są systematyczne, realne działania, które podniosą jakość życia mieszkańców powiatu we wszystkich obszarach życia społecznego.

Nadrzędnym celem tej Strategii jest skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych dzięki doskonałej infrastrukturze, wyszkolonej i doświadczonej kadrze, dobrze rozwiniętej współpracy z partnerami społecznymi, efektywnemu i mądrymu zarządzaniu pomocą społeczną oraz zaangażowaniu mieszkańców.

Realizacja zadań stawianych przed pracownikami powiatowych służb pomocy społecznej oraz konieczność wypracowania skutecznych form działania wymaga profesjonalnego i systematycznego diagnozowania problemów społecznych w skali powiatu. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych nastawiona jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w powiecie oraz podmiotami działającymi w szerokim obszarze polityki społecznej obejmującym oświatę, służbę zdrowia i sądy rodzinne.

W „strategicznym modelu pomocy społecznej” istotną rolę odgrywa system wsparcia psychologicznego, poradnictwa prawnego, pedagogicznego, terapii i pracy socjalnej połączonej ze stymulowaniem postaw pro-gospodarczych wśród lokalnej społeczności. Problemy społeczne nie są cechą pojedynczych osób, ale całych rodzin, środowisk i grup społecznych. Systemowe podejście instytucji pomocowych daje szansę na rozwiązania strukturalne i skuteczne przywracanie osób do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Zmiany w funkcjonowaniu pomocy społecznej i kierunki rozwiązań systemowych stanowią szansę na to, że następne pokolenia nie staną się zależne od pomocy społecznej.

Działania w ramach Strategii, pozwolą nie tylko na usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej czy rozszerzenie form pomocy instytucjonalnej, ale również na skuteczne rozwiązanie problemów poszczególnych grup docelowych. Ważną częścią Strategii jest opracowanie projektów wykorzystujących fundusze europejskie. Wzmacniają one system instytucjonalnej pomocy o nowe formy aktywności oraz dają szansę na skuteczniejsze działania w sferze łagodzenia problemów społecznych w Powiecie Opatowskim.

Obszar Strategii w zakresie pomocy społecznej określa ustawa o pomocy społecznej. Strategia, według zapisów tej ustawy, powinna obejmować w szczególności programy pomocy społecznej, profilaktyczne i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja i pomoc w rozwiązaniu problemów osób i rodzin z grup wymagających wsparcia.

Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 opracowało Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie na podstawie udostępnionych informacji z zakresu polityki społecznej z Gmin Powiatu Opatowskiego, jednostek organizacyjnych Powiatu Opatowskiego, w tym z Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie oraz własnych.

II. Wprowadzenie do założeń teoretycznych i metodologicznych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

1. Założenia strukturalne dokumentu.

Strategia jest jednym z priorytetów funkcjonowania sieci instytucji i organizacji działających w obszarze polityki społecznej. Stanowi ona schemat i ogólną procedurę funkcjonowania i modelowania współpracy pomiędzy poszczególnymi jednostkami i organizacjami w kierunku efektywnej i pragmatycznej pracy na rzecz społeczności lokalnej. Dlatego też jednym z głównych zadań z zakresu pomocy społecznej, nałożonych na władze Powiatu Opatowskiego, jest opracowanie i realizacja Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Schemat procesu budowania lokalnej strategii przewiduje następujące etapy:

- 1) diagnozę;
- 2) sformułowanie oraz wybór celów strategicznych;
- 3) projektowanie i modelowanie działań wraz z uzasadnieniem ich doboru;
- 4) ocenę procesu budowania strategii i jej przewidywanej skuteczności;
- 5) zatwierdzenie strategii przez władze lokalne.

Program Strategii zakłada dążenie do poprawy warunków i jakości życia zarówno jednostki, jak i całej społeczności lokalnej poprzez wygenerowanie praktycznych i profesjonalnych instrumentów polityki społecznej. Realizacja zadań postawionych przed instytucjami realizującymi politykę społeczną powoduje konieczność wypracowania:

- 1) zintegrowanego systemu działań w określonym obszarze społecznym;
- 2) wdrażania innowacyjnych form pomocy;
- 3) systematycznego diagnozowania problemów społecznych;
- 4) profesjonalnego i skutecznego działania służb społecznych;
- 5) udostępniania społecznych środków i zasobów w wymiarze realizowanych celów;
- 6) tworzenia warunków do współuczestnictwa odbiorców pomocy w procesie ich kształtowania.

Podstawowe założenia zawarte w Strategii oparte są na trzech strumieniach oddziaływania w kontekście zarówno działań zachowawczych jak i kreatywnych. Są to:

- 1) działania profilaktyczne;
- 2) działania edukacyjne;
- 3) działania kompensacyjne.

2. Zgodność lokalnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z innymi programami, projektami i strategiami – m.in.: regionalnymi, krajowymi, unijnymi, międzynarodowymi.

Strategia wpisuje się w cele strategiczne zawarte w dokumentach wyższego szczebla.

✚ Dokumentami o istotnym znaczeniu dla rozwiązania problemów społecznych w wymiarze międzynarodowym są:

- 1) „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030” przyjęta przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ);
- 2) Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;
- 3) Konwencja ONZ o prawach dziecka.

✚ Dokumentami o istotnym znaczeniu dla rozwiązania problemów społecznych w wymiarze europejskim są:

- 1) Europejski filar praw socjalnych;
  - 2) Wytyczne polityczne na kadencję Komisji Europejskiej (2019–2024);
  - 3) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+);
  - 4) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług.
- ✚ Dokumentami o istotnym znaczeniu dla rozwiązania problemów społecznych w wymiarze krajowym są:
- 1) Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności;
  - 2) Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
  - 3) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
  - 4) Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 roku;
  - 5) Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
  - 6) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;
  - 7) Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030;
  - 8) Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej;
  - 9) Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo - Solidarność;
  - 10) Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023;
  - 11) Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024 – 2030 (projekt);
  - 12) Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021-2030;
  - 13) Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030;
  - 14) Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030.
- ✚ Dokumentem o istotnym znaczeniu dla rozwiązania problemów społecznych w wymiarze regionalnym jest Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021 – 2030.

3. Strategia polityki społecznej w wymiarze lokalnym.

Cele sformułowane w Strategii dotyczą czterech obszarów, w których zostały zgrupowane zadania realizowane w obszarze polityki społecznej zgodnie ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego, w odpowiedzi na wyzwania demograficzne, jak również w zakresie objętym warunkowością podstawową dla Europejskiego Funduszu Społecznego, dotyczącą istnienia i realizacji krajowych strategicznych ram polityki społecznej oraz zgodnie z ustawą o pomocy społecznej:

- 1) aktywne formy zwalczania bezrobocia;
- 2) przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
- 3) doskonalenie kadr, rozwój przedsiębiorczości;
- 4) aktywizacja zawodowa kobiet.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest w pełni zgodna z podstawowymi zasadami życia społecznego, w szczególności z zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej i współodpowiedzialności.

Pojęcie pomocniczości Państwa oznacza, że nie powinno się wyręczać osób, rodzin, grup i społeczności lokalnych w rozwiązywaniu problemów, z którymi mogą sobie one poradzić we

własnym zakresie. Zadaniem Państwa powinno być natomiast wsparcie, podtrzymywanie struktur, wspomaganie i pomoc im w wysiłkach wówczas, gdy realizacja określonych zadań przekracza ich możliwości. Ma to związek z godnością człowieka, czyli jego prawem do wolnego i świadomego działania. W tym ujęciu znaczenia nabiera zasada partycypacji społecznej polegająca na włączeniu obywateli w rozwiązywanie lokalnych problemów czy też zaspokajaniu ich potrzeb. Istotnym aspektem jest samopomoc, której idea polega na wyzwaniu i wykorzystywaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup i społeczności lokalnych. Zadaniem Państwa powinno być zatem wspieranie i wzmacnianie tego potencjału oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi społecznemu.

Wszelkie podejmowane przedsięwzięcia winny być prowadzone w oparciu o współdziałanie aktywnych podmiotów (zasoby ludzkie i instytucjonalne) działających na scenie publicznej i społecznej, tj.:

- 1) nieformalnych (bliższa i dalsza rodzina, sąsiedzi);
- 2) instytucji rządowych i samorządowych;
- 3) organizacji pozarządowych;
- 4) sektora prywatnego.

Działania, które będą podejmowane w odpowiedzi na faktyczne potrzeby i problemy mieszkańców będą realizowane na trzech poziomach:

- 1) profilaktyki, czyli zapobieganiu powstawania niekorzystnych zjawisk, jako działanie o charakterze priorytetowym;
- 2) pomocy doraźnej (wsparcie ad hoc), czyli świadczeniu natychmiastowej pomocy w sytuacjach kryzysowych;
- 3) długofalowych programów naprawczych zmierzających do rozwiązania lub przynajmniej zminimalizowania problemów społecznych i lokalnych.

Działania powinny być kierowane głównie do środowiska osób pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczenia społecznego lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Zgodnie z „Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030”, pod pojęciem wykluczenia społecznego należy rozumieć brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich. Są to m.in.: publiczna edukacja, pośrednictwo pracy, ochrona pracy, transport publiczny i publiczny sektor mieszkaniowy, administracja publiczna, sektor rządowy i organizacje polityczne, rynek pracy, rynek dóbr konsumenckich, rynek usług telekomunikacyjnych, bankowych i innych, prywatna własność i przedsiębiorczość.

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym sklasyfikowano grupy i osoby szczególnie narażone na proces wykluczenia społecznego i dotyczą one:

- 1) osób bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 2) uzależnionych od alkoholu;
- 3) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających;
- 4) chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego;
- 5) długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 6) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;

- 7) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 8) osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy doświadczają wykluczenia społecznego i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Powyższy katalog nie wyczerpuje w całości kategorii osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jest on znacznie szerszy, możemy do niego zaliczyć także:

- 1) dzieci i młodzież wychowującą się poza rodziną naturalną lub ze środowisk wykluczonych społecznie;
- 2) osoby bezrobotne (w tym długotrwale bezrobotne oraz kobiety bierne zawodowo i pozostające poza rynkiem pracy);
- 3) kobiety samotnie wychowujące dzieci;
- 4) ofiary przemocy domowej;
- 5) osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych;
- 6) osoby żyjące w trudnych warunkach socjalno-bytowych;
- 7) osoby przewlekle chore;
- 8) osoby starsze;
- 9) osoby samotne.

4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminach.

Głównym narzędziem stosowanym przez Ośrodki Pomocy Społecznej w: Opatowie, Ożarowie, Iwaniskach, Lipniku, Wojciechowicach, Tartowie, Sadowiu, Baćkowicach jest praca socjalna, rozumiana jako wszelkie działania typu prospołecznego, których celem jest podtrzymywanie, chronienie lub rozwijanie interesów jednostek, rodzin, grup i społeczności. Celem podejmowanych działań, które wpisują się również w Powiatową Strategię jest nie tylko łagodzenie skutków trudnej sytuacji w jakiej znalazło się wiele rodzin z terenu ww. gmin, ale również usuwanie przyczyn zaistniałych sytuacji oraz zapobieganie ich powstawaniu. W tym znaczeniu działania z zakresu pracy socjalnej polegają na udzielaniu pomocy wszystkim tym, którzy nie posiadają środków do egzystencji godnej człowieka. Pomoc w uzyskaniu tych środków i osiągnięcie najwyższego możliwego stopnia samodzielności odnosi się do ostatecznych celów pracy socjalnej, czyli umożliwienia kierowania własnym postępowaniem oraz niezależności od innych w procesie zabezpieczenia warunków niezbędnych dla realizacji godnej człowieka. Tego rodzaju cel zakłada również to, że samowystarczalność najwyższego stopnia ma podstawowe znaczenie dla osiągnięcia przez jednostkę najwyższego poziomu godności, szacunku dla własnej osoby i poczucia własnej wartości. Zdolność do niezależności od innych wzmacniania zdolności dokonywania wyborów i samostanowienia.

5. Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z Programem Polityki Prorodzinnej Państwa.

Powiatowa Strategia jest zgodna z Programem Polityki Prorodzinnej Państwa, w tym ze Strategią Demograficzną 2040. Program ten podkreśla znaczenie tej podstawowej komórki społecznej

i definiuje konieczność stwarzania szans dzieciom i młodzieży m.in. poprzez zapobieganie marginalizacji rodzin. Zgodnie z ww. dokumentem polityka prorodzinna ma na celu zapewnienie trwania i rozwoju rodziny oraz poszanowanie należnych jej praw, w tym prawa do samodzielności ekonomicznej oraz decydowania o wychowaniu dzieci. Powinna mieć charakter interwencyjny i uzupełniający. Wymaga to określenia i realizowania celów polityki społecznej – prorodzinnej. Analiza przedstawiona w Raporcie o sytuacji polskich rodzin, a także liczne opinie ekspertów wyznaczają następujące cele polityki prorodzinnej na najbliższe lata, tj.:

- 1) pomoc rodzinom w uzyskaniu samodzielności finansowej;
- 2) poprawę warunków mieszkaniowych ludności;
- 3) przygotowanie dzieci i młodzieży do pełnienia funkcji rodzinnych i społecznych;
- 4) zahamowanie istniejących negatywnych tendencji w rozwoju ludnościowym kraju i poprawa sytuacji demograficznej.

Wg respondentów biorących udział w badaniu dot. Strategii Demograficznej najważniejszym elementem rodziny są relacje, tj.: szacunek, zrozumienie, szczerść, miłość.

Wśród celów polityki rodzinnej na szczególną uwagę zasługują:

- 1) propagowanie idei rodzicielstwa;
- 2) zahamowanie spadku liczby zawieranych małżeństw;
- 3) wdrożenie skutecznego systemu wspierania budownictwa mieszkaniowego;
- 4) wprowadzenie, oprócz wspólnego rozliczania małżonków, innych rozwiązań prorodzinnych w nowelizacji ustaw podatkowych;
- 5) poprawa warunków życia i pracy mieszkańców wsi, w tym sytuacji dochodowej rolników;
- 6) wprowadzenie nowych rozwiązań dotyczących finansowania edukacji i szkolnictwa wyższego;
- 7) wspieranie rodziców w wychowywaniu dzieci i młodzieży;
- 8) zmiana systemu pomocy społecznej w celu zwiększenia skuteczności ich działań.

Polityka Prorodzinna Państwa zwraca także szczególną uwagę na czynniki zdrowotne i elementy sprawowania opieki nad dzieckiem, w tym:

- 1) poprawę stanu zdrowia rodzin z uwzględnieniem edukacji ekologicznej, zdrowotnej i promocji zdrowia;
- 2) pomoc rodzinom z osobami niepełnosprawnymi, nie tylko w opiece nad tymi osobami, ale także poprzez stworzenie warunków do udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, wsparcie finansowe, działania na rzecz usuwania barier architektonicznych i urbanistycznych;
- 3) opiekę nad dzieckiem, w tym rozszerzenie różnych form opieki pozarodzinnej, np.: świetlic i klubów, a w przypadku braku opieki ze strony rodziny biologicznej rozwijanie i zapewnienie form rodzinnej opieki zastępczej, pomoc rodzinom zagrożonym dysfunkcjami m.in.: poprzez poszerzenie wachlarza pomocy wielozakresowej.

6. Polityka spójności na lata 2021-2027.

Polityka spójności obejmuje następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmie Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają:

- 1) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów

i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji;

- 2) Fundusz Spójności służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T);
- 3) Europejski Fundusz Społeczny+ ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI);
- 4) Proponowane fundusze polityki spójności będzie uzupełniał Fundusz Sprawiedliwej Transformacji. Jest on częścią Europejskiego Zielonego Ładu (European Green Deal) i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.

7. Uwarunkowania prawne – wykaz najistotniejszych aktów prawnych odnoszących się do polityki społecznej.

Wykaz najistotniejszych aktów prawnych odnoszących się do polityki społecznej:

- 1) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
- 2) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 3) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- 4) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 5) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- 6) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 7) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- 8) ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych;
- 9) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 10) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 11) ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- 12) ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego;
- 13) ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych;
- 14) ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy;
- 15) ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży;
- 16) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 17) ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- 18) ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich;

- 19) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- 20) ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
- 21) ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;
- 22) ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;
- 23) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- 24) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 25) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- 26) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- 27) rozporządzenie MRPiPS z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych;
- 28) ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- 29) rozporządzenie MPiPS z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 30) rozporządzenie MPiPS z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielenia pomocy na usamodzielnianie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie;
- 31) ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

8. Metodologia Strategii.

1) Funkcje Strategii.

Przy tworzeniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 przyjęto planowanie strategiczne, które pełni trzy zasadnicze funkcje:

- a) **decyzyjną** – tworzącą merytoryczne podstawy podejmowania decyzji przez podmioty planowania i zarządzania strategicznego,
- b) **koordynacyjną** – określającą wzajemne zależności różnych działań, umożliwiającą osiągnięcie złożonych celów poprzez podejmowanie rozwiązań o różnym charakterze (np. inwestycyjnych i organizacyjnych) i przez różne struktury lub podmioty w sposób spójny (spójność ta dotyczy także działań określonych w Strategii Rozwoju Powiatu Opatowskiego),
- c) **informacyjną** – bardzo istotną dla społeczności lokalnej i podmiotów biorących aktywny udział w procesie rozwiązywania problemów społecznych i tych, którzy są zainteresowani włączeniem się w ten proces w przyszłości.

Aby Strategia mogła wypełniać ww. funkcje, musi być przedmiotem współpracy podmiotów wywodzących się z różnych sektorów (rządowy, samorządowy, pozarządowy) oraz społeczności lokalnej.

2) Zadania Strategii.

Głównym zadaniem Strategii jest doprowadzenie do harmonijnego rozwoju, poprzez wyrównanie szans społecznych mieszkańców powiatu dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej.

Zadania, które wpisano w zakres wyznaczonych do realizacji celów, uwzględniają przede wszystkim potencjał społeczny, ale także potencjał ekonomiczny powiatu i poszczególnych gmin, zbudowane zostały w oparciu o aktualnie realizowane i sprawdzone programy, jak i rzeczywistą współpracę między lokalnymi partnerami.

3) Aktualizacja Strategii.

Dokument Strategii powinien być systematycznie uaktualniany, zgodnie ze zmieniającą się sytuacją zewnętrzną – stanowi to odzwierciedlenie monitorowania stopnia realizowanych zadań

i osiągniętych celów. Uaktualnienie doprowadza także do upowszechniania informacji wśród zainteresowanych partnerów oraz mieszkańców powiatu skłaniając do dialogu społecznego – jednego z filarów społeczeństwa obywatelskiego i demokratycznego.

9. Przedmiot i zakres diagnozy.

Przedmiotem diagnozy są charakterystyczne dla różnych grup społecznych problemy, takie jak: długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc, samotne wychowywanie dzieci, procesy demograficzne: niski przyrost naturalny i starzejące się społeczeństwo, marginalizacja, wykluczenie społeczne, które wymagają podejmowania wszechstronnych działań w celu przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym w życiu jednostek i grup społecznych, poprawy jakości warunków bytowych oraz wyrównywania różnic socjalnych w wielu obszarach aktywności społecznej.

Obejmuje ona także trudności związane z zapobieganiem powstawania niekorzystnych zjawisk, poprzez rozszerzenie dostępu do informacji, zagospodarowanie czasu wolnego, propagowanie działań wolontariatu oraz samopomocy.

Zakres diagnozy odnosi się do wizji rozwoju regionu przyjętej w Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021 – 2030 i obejmuje sfery identyfikacji uwarunkowań obecnej sytuacji związanej z:

- 1) przepisami prawa nakładającymi na samorząd obowiązki realizowania zadań w obszarze pomocy społecznej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 2) zatrudnieniem;
- 3) gospodarką mieszkaniową;
- 4) edukacją;
- 5) rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

Diagnoza zawiera:

- potencjały i wyzwania dla Powiatu Opatowskiego – syntezę diagnozy sytuacji społecznej dotyczącej m.in.: osób starszych, rodzin zagrożonych wykluczeniem, niepełnosprawności, uzależnień, przemocy domowej, bezdomności, barier w korzystaniu z pomocy, zdrowia psychicznego itd.,
- prognozę zmian i trendów wskazujących, z jakimi wyzwaniami społecznymi Powiat Opatowski będzie się mierzyć w kolejnych latach.

Potencjały i wyzwania wynikają z diagnozy, opartej na wielu źródłach danych i wnioskach z praktyki systemu pomocy społecznej.

Diagnoza wraz z analizą SWOT jest częścią strategii rozwiązywania problemów społecznych.

• Potencjały i wyzwania

Potencjały Powiatu Opatowskiego

Powiat Opatowski jest dobrym miejscem do życia i rozwoju zawodowego z powodu względnie stabilnego rynku pracy. Sprzyja to integracji zawodowej również osób w trudnej sytuacji. System pomocy społecznej rozwijany jest zgodnie ze zdiagnozowanymi indywidualnymi potrzebami. Współpraca międzysektorowa i wykorzystywanie zarówno bezpośrednich form pracy socjalnej, jak i nowoczesnych technologii, umożliwia podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych. Coraz bardziej nowoczesne usługi społeczne projektowane są w oparciu o wiedzę, sprawdzone, dobre praktyki oraz innowacyjne projekty realizowane ze środków własnych i Unii Europejskiej. Lokalne systemy wsparcia i partnerstwa rozwiązują problemy społeczne w skali lokalnej. Silny dialog

w dziedzinie pomocy społecznej prowadzony między organizacjami i instytucjami umożliwił wspólną profesjonalizację kadr pomocy społecznej. Uczestniczą w nim inspirujący ludzie, liderzy i rodziny potrzebujące wsparcia. Dobry start dla dzieci dzięki wsparciu na wczesnym etapie rozwoju, żłobki i przedszkola są istotnym elementem systemu wyrównywania szans. Identyfikowane są ich zdolności i obszary, w których potrzebują wsparcia na wczesnym etapie ich rozwoju. Aktywne środowisko seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz wspierających ich organizacji mają pozytywny wpływ na zwiększanie dostępności do usług.

Wyzwania dla Powiatu Opatowskiego

Rynek pracy. Obowiązujące rozwiązania systemu pracy nie zawsze umożliwiają godzenie ról zawodowych z życiem prywatnym. Ceną za elastyczność często bywa niskie bezpieczeństwo zatrudnienia. Ryzykowne zachowania wśród młodzieży. Dzieci i młodzież często poddawane są presji na osiągnięcia zarówno w szkole, jak i w domu. Sprzyja to wzrostowi liczby zaburzeń zachowania i przypadków przemocy rówieśniczej. Obniża się wiek inicjacji alkoholowej i stosowania substancji psychoaktywnych oraz pojawiają się nowe formy uzależnień. Stereotypy społeczne są głównym źródłem niekorzystnego wizerunku pomocy społecznej. Z tego powodu wiele osób zbyt późno zwraca się o pomoc. Natomiast u osób korzystających z pomocy, lęk przed stygmatyzacją powoduje wstyd i ukrywanie problemów. Krzywdzące stereotypy związane z pomocą społeczną mogą ograniczać korzystanie z możliwości poprawienia swojej sytuacji. Często się zdarza, że rodziny i osoby, którym przysługuje pomoc nie sięgają po nią lub z niej rezygnują. Narastają problemy, zadłużenia, przemoc, uzależnienia, które doprowadzają do sytuacji kryzysowych. Negatywne wzorce są przejmowane przez dzieci i młodzież. Przemoc pozostaje tematem tabu, a otoczenie rzadko reaguje. Potrzeba wytchnienia dla osób pomagających oraz opiekunów. Pracownicy socjalni i osoby prowadzące rodzinne formy wsparcia, to często ludzie zaangażowani i empatyczni, ale także bardzo obciążeni obowiązkami. Trudne warunki pracy, niskie zarobki czy niski prestiż zawodu mogą powodować obniżenie motywacji i wypalenie zawodowe. Zaniedbywanie relacji i zdrowia psychicznego. Wiele osób poddaje się presji bycia samodzielnym za wszelką cenę. Zabiegani rodzice zaniedbują relacje i zdrowie psychiczne. Zmieniające się role kobiet i mężczyzn uwydatniają konflikty społeczne i międzypokoleniowe. Narasta frustracja, niezadowolenie z relacji z najbliższymi, a przez to samotność.

- **Prognoza**

Foresight (ang. dalekowzroczność) to proces, który ma na celu tworzenie środowiska do projekcji i analizy przyszłości, nakreślenia debaty oraz sformułowania rekomendacji do działań. Celem foresight jest budowanie odpowiednich strategii decyzyjnych dotyczących przyszłości oraz reagowanie na narastające obecnie problemy. Przy budowaniu foresight wykorzystywane są łącznie metody oparte na wiedzy eksperckiej, metody ilościowe oraz identyfikacja kluczowych działań na podstawie dobrych zewnętrznych praktyk. Standardowym narzędziem wykorzystywanym w foresight jest zbudowanie odpowiednich scenariuszy przyszłości, które zazwyczaj można podzielić na – scenariusz negatywny, najbardziej prawdopodobny (stabilny) oraz pozytywny.

Prognoza dalszego wzrostu

W Powiecie Opatowskim możemy spodziewać się dalszych pozytywnych trendów w obszarze społecznym i gospodarczym. Z drugiej strony, można spodziewać się, że kryzys związany z pandemią COVID-19 spowodował przejściowe trudności w niemal wszystkich obszarach funkcjonowania powiatu. Związane z pandemią spowolnienie rozwoju spowodowało zmiany w funkcjonowaniu rynku pracy i usług, jednak inwestycje w infrastrukturę i dywersyfikację usług społecznych mogą w kolejnych latach przynosić pozytywne efekty i przywrócić gospodarkę na drogę stabilnego

i dynamicznego rozwoju. Jednocześnie, w kontekście kryzysu związanego z COVID-19 i izolacją społeczną silniej uwydatnią się wyzwania i problemy społeczne. Uwidoczną się wcześniej ukrywane przez gospodarstwa domowe problemy. Pomoc społeczna będzie zmieniać się tak, aby w przyszłości sprostać powstającym wyzwaniom, właśnie w tych grupach.

Trendy społeczne

Istnieje wiele problemów, których narastanie trwało dekady oraz wywarło znaczący wpływ na obecnie funkcjonujące postawy społeczne. Zjawiskiem zauważalnym jest ciągłe zwiększanie się presji na osiągnięcia w szkole, w domu czy pracy. Zabiegani dorośli mają tendencję do zaniedbywania swoich relacji osobistych, jak i zdrowia psychicznego. Efektem będzie wzrost zaburzeń zachowania, zwiększenie występowania przemocy oraz uzależnień. Z drugiej strony, obserwowany jest długofalowy trend związany z modą na zdrowy styl życia, w tym również dbanie o zdrowie psychiczne. W długim okresie będzie to stanowić szansę na zmniejszenie społecznej akceptacji przemocy oraz zachowań ryzykownych. W tym procesie kluczowe będzie wzmocnienie czynników chroniących, takich jak bliskie więzi rodzinne, przynależność do pozytywnych grup rówieśniczych, pozytywny klimat szkoły, umiejętności społeczne czy przyjazne środowisko i sąsiedztwo. Wzmacniającym się trendem będzie zwiększone obciążenie obowiązkami pracowników socjalnych, osób prowadzących rodzinne formy wsparcia i członków rodzin osób wymagających stałej opieki. Ich warunki pracy, niskie zarobki czy niski prestiż pracy opiekuńczej mogą przyczynić się do obniżenia motywacji i wypalenia osobistego czy zawodowego. Ciężar towarzyszenia ludziom w trudnych sytuacjach jest wpisany w ich codzienne obowiązki. Z pewnością silniejsza będzie potrzeba zapewnienia wsparcia pracownikom socjalnym.

Nowe problemy

Dotychczasowe przemiany widoczne w sferach gospodarczych oraz kulturowych uwydatniają konflikty społeczne oraz międzypokoleniowe. Wraz z zachodzącą obecnie zmianą ról kobiet i mężczyzn można oczekiwać intensyfikacji konfliktów w rodzinach oraz miejscach pracy. Stres, konsekwencje łączenia ról rodzinnych wśród kobiet, oraz rosnąca frustracja i niezadowolenie z relacji z najbliższymi oraz poczucie samotności to procesy, których wpływ może być widoczny w kolejnych latach. Problemy demograficzne będą coraz wyraźniej odczuwane a znaczenie usług opiekuńczych będzie rosło. Opieka nad osobami z ograniczoną sprawnością to wymagająca i coraz częściej potrzebna społecznie rola życiowa i usługa. Stanowić to będzie również rosnące wyzwanie dla organizacji pomocy społecznej. Coraz bardziej palącym wyzwaniem społecznym w zmieniającym się świecie będzie łączenie usług opieki nad dziećmi z karierą zawodową rodziców. Powoduje to rosnące zapotrzebowanie na usługi opieki nad dziećmi i wsparcia rodzin.

Zmiana postrzegania niepełnosprawności

Zmieni się postrzeganie niepełnosprawności przez mieszkańców. Coraz więcej osób będzie postrzegać samodzielne życie i radzenie sobie z problemami jako element godności osobistej i samorealizacji. Jednocześnie wspieranie osób potrzebujących pomocy w samodzielnym funkcjonowaniu będzie nadal wymagało likwidacji barier i walki ze stereotypami. Konieczne będzie ułatwianie osobom z niepełnosprawnościami, chorym lub starszym uczestnictwa w życiu społecznym i ekonomicznym oraz zwiększanie poczucia bezpieczeństwa i wiary w siebie w sytuacjach trudnych i kryzysowych.

Wpływ kryzysu pandemii

Epidemia COVID-19 stawia nowe wyzwania przed strategią rozwiązywania problemów społecznych dla Powiatu Opatowskiego. Przedłużająca się izolacja społeczna, zamknięcie w domach i lęk przed zachorowaniem mogły spowodować rozluźnienie więzi społecznych, uzależnienia,

zaburzenia psychiczne.

9.1 Diagnoza sytuacji społecznej i prognoza zmian w Powiecie Opatowski.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. liczba ludności powiatu opatowskim wyniosła 49 470 osób, z czego 50,43 % stanowiły kobiety, a 49,57 % mężczyźni. Liczba ludności stanowi 4,17 % ludności województwa, 0,13 % ludności kraju. Struktura ludności powiatu przedstawiała się następująco: osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 16,52 %, osoby w wieku produkcyjnym 58,55 %, a w wieku poprodukcyjnym 24,94 %. Saldo migracji ogółem w 2019 r. w Powiecie Opatowskim – 217, województwo – 3 462. W latach 2012 - 2021 liczba ludności spadła o 10,19 %.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z pomocy społecznej w 2019 roku, w Powiecie Opatowskim skorzystało 2 796 osób i liczba ta jest mniejsza w porównaniu z ubiegłymi latami. Pomoc i wsparcie w Powiecie Opatowskim z pomocy społecznej w 2022 r. uzyskało 1 950 osób, co stanowiło 3,95 % wszystkich mieszkańców powiatu. W roku oceny, w stosunku do 2021 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o 163 osoby. Trend spadkowy w zakresie liczby osób którym udzielono wsparcia jest zauważalny od kilku lat, dla porównania, w województwie świętokrzyskim w 2019 roku liczba udzielonej pomocy i wsparcia była najmniejsza i po raz pierwszy spadła poniżej 100 tysięcy, wynosząc 98 198 osób. Ważnym wskaźnikiem w ocenie pomocy społecznej jest wskaźnik deprivacji lokalnej, który stanowi liczbę osób korzystających z pomocy społecznej (bez względu na rodzaj wsparcia) na 1000 mieszkańców. Obserwacja tego wskaźnika w perspektywie lat 2016-2019 pokazuje, że mamy do czynienia z trendem spadkowym. Według stanu na 31 grudnia 2022 r. stopa bezrobocia w powiecie wyniosła 16,0 %. Stopa bezrobocia dla województwa wynosiła 7,7 % dla kraju wynosi 5,2 %. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie opatowskim wynosiła 2 811 , w tym 49,2 % stanowiły kobiety, 50,8 % mężczyźni. Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności wyniósł 3,6 %.

Procesy depopulacyjne obserwowane na terenie województwa świętokrzyskiego są konsekwencją z jednej strony zjawisk społeczno-demograficznych i gospodarczych, obserwowanych również w innych częściach kraju, z drugiej – procesów specyficznych jedynie dla tego obszaru. Wśród czynników należących do pierwszej kategorii należałoby przede wszystkim wymienić tendencje demograficzne typowe dla społeczeństw wysokorozwiniętych, gdzie malejącej dzietności kobiet towarzyszy wzrost przeciętnej długości życia, co owocuje starzeniem się populacji. W Polsce czynnik ten jest dodatkowo wzmacniany przez przeciętnie gorszą sytuację socjalno-ekonomiczną ludności. Sprzyja to niepewności ekonomicznej, co z kolei w warunkach ponowoczesności, związanej m.in. ze zmianą stylów życia, strategii matrymonialnych i modeli rodziny dodatkowo osłabia decyzje prokreacyjne. Kolejną cechą społeczeństw wysokorozwiniętych jest wzrost znaczenia metropolii jako ośrodków życia społeczno-gospodarczego. Regionom pozbawionym ośrodka wyższej rangi coraz trudniej będzie utrzymywać swoją populację ze względu na siłę przyciągania dynamicznie rozwijających się metropolii – w szczególności gdy tradycyjne dla regionu gałęzie gospodarki wykazują ogólnoeuropejską tendencję do zaniku. W latach 2010-2017 w Polsce ubyło ludności w wieku przedprodukcyjnym, lecz – podobnie jak miało to miejsce w przypadku całkowitej liczby ludności. Dopełniając obrazu, należy zauważyć, że w każdym roku przybywało ludności w wieku poprodukcyjnym, co wynika z faktu wydłużania się przeciętnej długości życia oraz niższej skłonności starszych pokoleń do opuszczania kraju. Duży udział ludności w wieku poprodukcyjnym w strukturze demograficznej regionu czy kraju rodzi wiele zagrożeń związanych z prawidłowym funkcjonowaniem

rynku pracy czy systemu zabezpieczeń społecznych. Wartości wskaźnika starości zarówno w województwie świętokrzyskim konsekwentnie narastały z każdym rokiem: począwszy od 14,8 w 2010 r. do 18,4 w 2017 r. W latach 2010-2017 przyrost naturalny w Polsce oscylował wokół zera, osiągając w 2017 r. wartość -0,02. Najkorzystniejsza sytuacja w omawianym aspekcie odnotowana została w województwach pomorskim, wielkopolskim oraz małopolskim, zaś najmniej korzystna – w województwach łódzkim, świętokrzyskim i opolskim. Region w 2017 r. cechował się przyrostem naturalnym wynoszącym -2,73. W rozpatrywanym latach 2010-2017 województwo świętokrzyskie cechowało się wyraźnie ujemnym saldem migracji, a obserwowana dynamika tego zjawiska nie rokuje, by w krótkiej perspektywie czasowej miała nastąpić istotna poprawa w tym względzie. Województwo świętokrzyskie plasowało się na nieodległej pozycji w hierarchii województw najszybciej tracących ludność ze względu na procesy migracyjne (z saldem: -1,8 na 3. miejscu, po województwie warmińsko – mazurskim: -1,9 oraz lubelskim: -2,2).

✚ PROGNOZA ZMIAN – EFEKTY I KORZYŚCI REALIZACJI CELU

Wdrożenie celu strategicznego będą odzwierciedlać następujące rezultaty:

- umożliwienie osobom starszym i niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym,
- rozszerzenie współpracy instytucji i organizacji działających w zakresie pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym,
- ograniczenie skutków niepełnosprawności poprzez promocję działań profilaktycznych i podnoszenia poziomu wiedzy w społeczności lokalnej,
- zwiększenie dostępności do usług dla osób starszych i niepełnosprawnych.

✚ PROGNOZA ZMIAN – EFEKTY I KORZYŚCI REALIZACJI CELU

Rezultatem osiągnięcia celu strategicznego będzie stworzenie podstaw do rozwoju społeczeństwa zintegrowanego, w którym rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym będą miały zapewnione odpowiednie wsparcie umożliwiające przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych oraz godne warunki życia. Rozwój i aktywizacja potencjału kadry służb pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych.

✚ PROGNOZA ZMIAN – EFEKTY I KORZYŚCI REALIZACJI CELU

Wdrożenie celu strategicznego będzie skutkowało:

- zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych,
- zmniejszeniem skali wykluczenia społecznego,
- podjęciem współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie walki z bezrobociem,
- wsparcie różnorodnych form zdobywania doświadczenia na rynku pracy,
- przeciwdziałanie powielaniu przez młodzież niepożądanych postaw społecznych, tj. bierności w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych.

✚ PROGNOZA ZMIAN – EFEKTY I KORZYŚCI REALIZACJI CELU

Wdrożenie celu strategicznego będzie skutkowało:

- zwiększeniem działań profilaktycznych szczególnie skierowanych do dzieci i młodzieży,
- podjęciem współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie walki z przemocą domową.

9.2 Skutki depopulacji.

Depopulacja może być spowodowana zarówno powolnymi trendami demograficznymi, jak migracje czy ujemny przyrost naturalny, bądź gwałtownymi wydarzeniami, takimi jak katastrofy naturalne, epidemie czy wojny, a także zmniejszającym się zasobem pracy, co z kolei ma wielorakie konsekwencje dla innych obszarów, w tym zwłaszcza finansów publicznych. Z drugiej strony struktura i wielkość rynku pracy może stać się przyczyną depopulacji, gdy nie odpowiadają one na nadwyżkę podaży zasobów pracy względnie strukturę wykształcenia i powiązaną z nią strukturę kompetencji. Osoby nieznajdujące zatrudnienia w miejscu zamieszkania zgodnie ze swoimi możliwościami czy aspiracjami rozglądają się za pracą poza nim, decydując się nawet na migracje zagraniczne. Jeśli chodzi o konsekwencje jakie depopulacja niesie dla zdrowia publicznego i polityki zdrowotnej to jej zasadniczy wpływ dotyczy zmian w strukturze wiekowej danej populacji, przede wszystkim w kontekście jej starzenia się. Ubytek ludzi w młodszych kategoriach wiekowych, a tym samym statystycznie zdrowszych, zmienia proporcje pomiędzy korzystającymi ze świadczeń zdrowotnych a zasobem finansowym systemu. Zmiany demograficzne powodują większe zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne, a równocześnie zmniejszają odsetek osób aktywnych zawodowo, z których składek na ubezpieczenie finansowany jest dostęp do ochrony zdrowia. Wymuszają także zmiany w strukturze usług medycznych, które dostosowane być muszą do profilu starzejącej się społeczności. Największym wyzwaniem jakie depopulacja niesie dla polityki społecznej i rodzinnej jest kwestia dzietności. Jej wielkość i dynamika uzależniona jest od bardzo wielu czynników w tym między innymi: dostępności instytucji opieki nad małymi dziećmi, elastycznych form zatrudnienia dla młodych matek i ojców, wsparcia socjalnego dla rodzin z dziećmi, poziomu opieki zdrowotnej nad matką i dzieckiem i wielu podobnych udogodnień i zachęt dla strategii prokreacyjnych leżących w gestii obu powiązanych ze sobą polityk. Depopulacja jako zjawisko ściśle powiązane ze starzeniem się danej populacji tworzy bezpośredni kompleks uwarunkowań dla polityki senioralnej. Wspomniany już kontekst zdrowotny dotyczy konieczności uwzględnienia specyfiki opieki zdrowotnej nad ludźmi w starszym wieku. Ale w zjawisku demograficznego starzenia się populacji można także upatrywać szanse i potencjały, zwłaszcza, gdy spojrzeć na to zagadnienie w kontekście „srebrnej gospodarki” („*silver economy*”) oraz faktu, że w obecnych czasach starość niekoniecznie oznacza niesprawność i pogorszenie się kondycji zdrowotnej. Duża grupa mieszkańców w wieku emerytalnym może także stabilizować finanse publiczne i wpływać pozytywnie na gospodarkę w regionie z uwagi na stałość i pewność transferów publicznych, jakie do niej płyną. Zjawiska depopulacji i starzenia się przekładają się wprost na wielkość i strukturę rynku edukacyjnego. W zależności od poziomu dzietności i liczby osób w wieku przedprodukcyjnym kształtuje się zapotrzebowanie na strukturę oferty edukacyjnej. Z drugiej strony struktura wykształcenia, powiązana z charakterystyką oferty edukacyjnej wpływa na styl życia i wzorce aktywności, co z kolei może się przekładać na poziom dzietności i saldo migracji, a w konsekwencji na skalę i dynamikę depopulacji. Zmieniający się profil gospodarczy wynikający ze zjawiska depopulacji ma również wpływ na kwestie dostosowania kompetencji pracowników do potrzeb zmieniającego się rynku pracy, co dodatkowo warunkowane jest niższą dostępnością do kształcenia ustawicznego na terenach wiejskich. Jak już była o tym częściowo wcześniej mowa depopulacja odciska swe piętno na stanie finansów publicznych wszystkich szczebli, zarówno poprzez zmniejszenie wpływów podatkowych jak i zwiększenie kosztu ponoszonego na utrzymanie infrastruktury usług publicznych. To właśnie na JST spada główny ciężar utrzymania infrastruktury, a z drugiej strony konieczność inwestowania wynika z chęci utrzymania przez dany obszar konkurencyjności pod względem jakości życia mieszkańców. To z kolei generuje dodatkowe koszty,

które zmniejszają możliwości inwestycyjne JST. W obecnej sytuacji koniunkturalnej, gdy wszystkie JST korzystają (w mniejszym lub większym stopniu) z ogólnego wzrostu gospodarczego kraju a dochody JST ciągle wzrastają, negatywne skutki depopulacji jedynie ograniczają rozwój. Podobnie jak w przypadku edukacji czy zdrowia także sfera kultury może, acz nie musi stać się zakładnikiem presji demograficznych, w tym zjawiska depopulacji. Kurczenie się populacji i jej starzenie się ma bezpośrednie przełożenie na zmniejszenie się popytu na usługi kulturalne i strukturę oferty kulturalnej. W kwestii wpływu depopulacji na jakość życia w przypadku większości ujętych poprzednio powiązań ten potencjalny bądź realny wpływ już się bezpośrednio lub pośrednio ujawniał, bowiem wiele z wymienionych obszarów ściśle wiąże się z jakością życia: regionalna struktura rynku pracy, polityka rodzinna, opieka senioralna, oferta edukacyjna czy kulturalna. Istotny wpływ na jakość życia ma jakość środowiska przyrodniczego. Depopulacja może nieść tu dobroczynne skutki obniżając antropopresję wywieraną na środowisko naturalne. W skrajnych przypadkach doprowadzić może do zmiany funkcji gospodarczych danego obszaru.

9.3. Pandemia COVID-19 w Polsce.

COVID-19 (od ang. coronavirus disease 2019) – choroba zakaźna układu oddechowego wywołana zakażeniem wirusem SARS-CoV-2. Została po raz pierwszy rozpoznana i opisana w listopadzie 2019 r. w środkowych Chinach (miasto Wuhan, w prowincji Hubei) podczas serii zachorowań zapoczątkowujących pandemię tej choroby.

Pandemia COVID-19 w Polsce – epidemiczne zachorowania na terenie Polski na ostrą zakaźną chorobę układu oddechowego COVID-19 wywoływaną przez wirusa SARS-CoV-2. Pierwszy przypadek zakażenia tym koronawirusem stwierdzono 4 marca 2020 r. w Szpitalu w Zielonej Górze, gdzie zdiagnozowano zachorowanie 66-letniego mężczyzny, który przyjechał autokarem z Niemiec. W okresie od 14 do 20 marca 2020 r. obowiązywał w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, a od 15 marca 2020 r. wprowadzono na granicach Polski kordon sanitarny, znacząco ograniczający ruch graniczny. Od 21 marca 2020 r. do 15 maja 2022 r., zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia obowiązywał w Polsce stan epidemii. Od 16 maja 2022 r. do 01 lipca 2023 r. obowiązywał stan zagrożenia epidemicznego. Od 04 marca 2020 r. do 18 czerwca 2023 r. odnotowano 6 517 590 przypadków zakażeń, zarejestrowano 119 623 przypadków śmiertelnych.

2 marca 2020 została uchwalona przez Sejm RP ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych nazywana zwyczajowo „specustawą”.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w Opatowie przekazywało niezwłocznie informacje otrzymywane zarówno od Wojewody Świętokrzyskiego jak i Starosty Opatowskiego na temat sytuacji epidemiologicznej i bezpieczeństwa mieszkańców DPS tj. wytyczne, procedury, zaleceń dotyczących epidemii COVID-19.

Starosta Opatowski organizował spotkania dotyczące koronawirusa COVID-19, w tym w sprawie konsultacji do przygotowania projektu Zarządzenia Starosty Opatowskiego w sprawie wprowadzenia prewencyjnych zasad związanych ze stwierdzonymi przypadkami koronawirusa COVID-19 na terenie Rzeczypospolitej Polskiej obowiązujące na terenie powiatu opatowskiego. Spotkania te organizowane były w szczególności dla dyrektorów oraz kierowników jednostek podległych m.in.: domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowych, dziennych domów senior oraz centrum obsługi placówek opiekuńczo – wychowawczych. Starosta Opatowski również za pośrednictwem tut. Centrum przekazywał w formie mailowej, telefonicznej informacje dotyczące

m.in. rozpowszechnia się, szczepienia, bezpieczeństwa mieszkańców, umożliwiania spotkań z rodziną oraz zakończeniu okresu zamknięcia DPS w latach 2020-2022. Dodatkowo na stronach internetowych PCPR-u, Starostwa Powiatowego w Opatowie oraz innych jednostek pomocy społecznej znajdowały się informacje oraz plakaty informujące o przeciwdziałaniu i zachowaniu dystansu społecznego związanego z epidemią koronawirusa COVID-19.

1. Szczepienia:

Tut. Centrum systematycznie przekazywało wszystkim podległym trzem domom pomocy społecznej na terenie powiatu opatowskiego w latach 2020-2022 wszelkie zaktualizowane rekomendacje dotyczące koronawirusa COVID-19 wydane przez MRiPS, MZ i GIS dla domów pomocy społecznej i placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, placówkom opiekuńczo – wychowawczym w związku ze szczepieniami mieszkańców i pracowników tych placówek przeciwko COVID-19 oraz o konieczności zgłaszania do szczepień przyjmowanych mieszkańców oraz nowych pracowników jednostek.

Ponadto PCPR w latach objętych okresem pandemii monitorowało i przekazywało do Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach informacje, z wyszczególnieniem na poszczególne domy pomocy społecznej w zakresie: liczby wszystkich mieszkańców umieszczonych w domach pomocy społecznej, liczby mieszkańców i pracowników zaszczepionych I i II dawką, liczby mieszkańców oraz pracowników wyrażających wolę zaszczepienia, którzy dotychczas nie zostali zaszczepieni. Poniżej przykład – stan na dzień 04.03.2021 r. wykaz na poszczególne DPS-y:

a. DPS Sobów:

Mieszkańcy:

Liczba wszystkich mieszkańców domu pomocy społecznej – 136

Liczba mieszkańców zaszczepionych I dawką szczepionki – 128

Liczba mieszkańców zaszczepionych I i II dawką – 95

Liczba mieszkańców wyrażających wolę zaszczepienia, którzy dotychczas nie zostali zaszczepieni – 4.

Pracownicy:

Liczba wszystkich pracowników domu pomocy społecznej – 98

Liczba pracowników zaszczepionych I dawką szczepionki – 9

Liczba pracowników zaszczepionych I i II dawką – 9

Liczba pracowników wyrażających wolę zaszczepienia, którzy dotychczas nie zostali zaszczepieni – 49.

b. DPS Czachów:

Mieszkańcy:

Liczba wszystkich mieszkańców domu pomocy społecznej – 51

Liczba mieszkańców zaszczepionych I dawką szczepionki – 27

Liczba mieszkańców zaszczepionych I i II dawką – 26

Liczba mieszkańców wyrażających wolę zaszczepienia, którzy dotychczas nie zostali zaszczepieni – 21.

Pracownicy:

Liczba wszystkich pracowników domu pomocy społecznej – 37

Liczba pracowników zaszczepionych I dawką szczepionki – 10

Liczba pracowników zaszczepionych I i II dawką – 10

Liczba pracowników wyrażających wolę zaszczepienia, którzy dotychczas nie zostali zaszczepieni – 12.

c. DPS Zochcinek:

Mieszkańcy:

Liczba wszystkich mieszkańców domu pomocy społecznej – 249

Liczba mieszkańców zaszczepionych I dawka szczepionki – 179

Liczba mieszkańców zaszczepionych I i II dawką – 162

Liczba mieszkańców wyrażających wolę zaszczepienia, którzy dotychczas nie zostali zaszczepieni – 87.

Pracownicy:

Liczba wszystkich pracowników domu pomocy społecznej – 191

Liczba pracowników zaszczepionych I dawka szczepionki – 71

Liczba pracowników zaszczepionych I i II dawką – 71.

Liczba pracowników wyrażających wolę zaszczepienia, którzy dotychczas nie zostali zaszczepieni – 58.

Dodatkowo w latach ogłoszenia pandemii koronawirusa COVID-19 na terenie całego kraju, PCPR w Opatowie sporządzało i przekazywało w Centralnej Aplikacji Statystycznej zwanej dalej „CAS” sprawozdania m.in.: na temat „Rozznania potrzeb w zakresie zapotrzebowania na szczepionki przeciw grypie wśród mieszkańców i pracowników domów pomocy społecznej”, „Liczby pracowników PCPR, OPS i DPS, którzy zgłosili się do szczepień przeciwko COVID-19”, „Bieżących informacji m.in. z obszaru pomocy społecznej w związku z rozpowszechnianiem się na terytorium Polski koronawirusa Sars-CoV-2” przekazywanych do Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

Dane dotyczące zapotrzebowania na szczepionki w I i II dawce związane z akcją szczepień na temat rozprzestrzeniania się koronawirusa COVID-19, jak również terminy rozpoczęcia oraz zakończenia akcji dotyczących szczepień były wykonywane bezpośrednio przez dyrektorów poszczególnych domów pomocy społecznej. Również poszczególne sprawozdania dotyczące koronawirusa COVID-19 sporządzane w aplikacji CAS były wykonywane bezpośrednio przez pracowników domów pomocy społecznej. PCPR Opatów był w stałym kontakcie telefonicznym oraz mailowym zarówno z dyrektorami jak i pracownikami domów pomocy społecznej.

Wszystkie domy pomocy społecznej zlokalizowane na terenie powiatu opatowskiego wprowadziły za pomocą zarządzenia dyrektora domu pomocy społecznej „Procedurę związaną z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem koronawirusa COVID-19”, w których zawarte są m.in. sposób umożliwienia mieszkańcom spotkań z rodziną podczas pandemii czy przyjmowaniu nowo przyjętych mieszkańców do domu pomocy społecznej.

Wpływ kryzysu pandemii

Epidemia COVID-19 stawia nowe wyzwania przed strategią rozwiązywania problemów społecznych Powiatu Opatowskiego. Przedłużająca się izolacja społeczna, zamknięcie w domach i lęk przed zachorowaniem mogły spowodować:

- pogłębienie istniejących problemów ze zdrowiem psychicznym (szczególnie dzieci) w wyniku ograniczeń związanych z COVID – 19
- mniejszy dostęp do profilaktyki zdrowotnej, badań i specjalistów
- zaostrzenie konfliktów w rodzinach będących w trudnej sytuacji
- wzrost problemów związanych z niewydolnością wychowawczą i przemocą domową
- pogorszenie sytuacji emocjonalnej i warunków życia dzieci i młodzieży spowodowane wzrostem liczby kryzysów w związkach
- większą konsumpcję alkoholu, także przez nieletnich
- wstrzymywanie się ze zgłaszaniem sytuacji przemocy czy innych przestępstw
- wzrost ryzyka zadłużeń i bankructw konsumenckich

- wzrost liczby samobójstw związanych z utratą możliwości utrzymania rodziny, obciążeniami kredytowymi, bankructwem firm itp.
  - tymczasowy wzrost nastrojów ksenofobicznych, poczucia zagrożenia „z zewnątrz”, nieufności do cudzoziemców, obcych, ale także administracji publicznej
  - wzrost problemów związanych z zapewnieniem najmłodszym odpowiedniego sprzętu oraz warunków do edukacji zdalnej.
- Potencjały do pozytywnych zmian w związku z epidemią:
- wzmocnienie relacji sąsiedzkich, nieformalnych sieci pomocy i wsparcia
  - ograniczenie konsumpcji
  - wzmocnienie bliskich więzi w rodzinach
  - wzrost kompetencji cyfrowych, większa skłonność do korzystania ze zdalnych form kontaktu, uzyskiwania informacji czy wsparcia
  - wzrost wrażliwości społecznej i mniejsza stygmatyzacja osób korzystających z pomocy społecznej – kryzys dotyka wszystkich, co sprzyja postawom solidarności i odpowiedzialności
  - wzrost świadomości ekologicznej, znaczenia zieleni i przyrody dla zdrowia
  - przedsiębiorczość i tworzenie nowych miejsc pracy w obszarach, na które w wyniku kryzysu rośnie zapotrzebowanie – usługi zdalne w tym pomoc psychologiczna, doradztwo zawodowe, usługi opiekuńcze i edukacyjne.

➤ **Profil społeczny osób korzystających z pomocy.**

W obszarze problemów społecznych trudności występują najczęściej w związku z: bezrobociem, ubóstwem, bezradnością, trudnościami emocjonalnymi, sieroctwem naturalnym lub społecznym, bezradnością opiekuńczo – wychowawczą, przemocą fizyczną i psychiczną, uzależnieniami od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, marginalizacją czy wykluczeniem społecznym.

Do najpoważniejszych zjawisk wywołujących skutki społeczne należą alkoholizm i bezrobocie. Istotnym problemem jest niepełnosprawność. W szczególnie trudnej sytuacji materialnej znajdują się rodziny wielodzietne. W złej sytuacji są osoby niepełnosprawne fizycznie, psychicznie i umysłowo niepobierające stałych, bądź żadnych świadczeń pieniężnych.

Brak zatrudnienia negatywnie wpływa nie tylko na ekonomiczną kondycję rodzin, ale także na pozamaterialne kwestie życia rodzinnego. Przymusowe pozostawanie bez pracy oraz niemożność znalezienia ponownego zatrudnienia powoli i systematycznie pozbawiają człowieka poczucia własnej wartości. Stres i utrata stabilizacji powodują często niemożność podejmowania racjonalnych, a niekiedy jakichkolwiek decyzji. Pojawia się apatia i zniechęcenie. Okres bezrobocia oznacza radykalną zmianę rozkładu czasu w ciągu dnia. W zmianie trybu życia ujawnia się tradycyjny podział obowiązków na kobiece i męskie. Bezrobotni mężczyźni często sięgają po używki, głównie w celu rozładowania stresu. Osoby o niewielkich szansach na rynku pracy (brak kwalifikacji, zaawansowany wiek) dostrzegają raczej nadmiar wolnego czasu i rodzące się przygnębienie, a rozczarowanie lub stres leczą alkoholem lub nikotyną. Bardziej aktywnie i twórczo starają się wykorzystać swój czas ci bezrobotni, którzy dostrzegają szansę poprawy swojej pozycji na rynku pracy (młodzi, posiadający poszukiwany zawód lub gotowi do przekwalifikowania się).

Złe warunki materialne są jednym z głównych czynników wywołujących stany depresyjne związane z poczuciem braku stabilności i bezpieczeństwa socjalnego. Niskiej kondycji psychosomatycznej towarzyszy w szczególności wzrost zapadalności na niektóre choroby zakaźne, choroby serca, choroby psychiczne.

Wykształcenie, jeszcze bardziej niż płeć i wiek różnicuje sytuację bezrobotnego na rynku pracy. Wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Drugie miejsce zajmują osoby z wykształceniem średnim zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej. Bezrobotni posiadający wykształcenie średnie ogólnokształcące i wyższe stanowią najniższy odsetek wśród bezrobotnych.

Z doświadczeń pracowników socjalnych wynika, że bezpośrednim i najbardziej widocznym skutkiem bezrobocia jest obniżenie standardu materialnego rodziny, co wręcz wymusza konieczność korzystania z pomocy społecznej. Mniej widoczne, lecz nie mniej zagrażające spójności rodziny są skutki psychologiczne bezrobocia. Bezrobocie powoduje bowiem zmianę sytuacji społecznej i emocjonalnej całej rodziny, zarówno dorosłych jak i dzieci. Częstym zjawiskiem jest izolacja społeczna. Ograniczone zostają kontakty interpersonalne wszystkich członków rodziny bezrobotnego zarówno ze znajomymi, jak i z dalszą rodziną. Bezrobocie wpływa także niekorzystnie na układ stosunków wewnątrzrodzinnych, przy czym okazuje się, że bezrobocie mężczyźni ma znacznie bardziej negatywne skutki dla rodziny, niż bezrobocie kobiet. Bezrobotny mężczyźni doświadczają silnej frustracji, obniżenia swojej pozycji w rodzinie, utraty autorytetu, które to doznania powodują bezradność, apatię, sięganie po alkohol - coraz częstsze zjawisko u bezrobotnych.

➤ **Bezradność oraz sieroctwo.**

Jedną z przyczyn udzielania pomocy społecznej osobom i rodzinom jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.

Występowanie bezradności jest związane z takimi współczesnymi problemami społecznymi, jak: brak wzorców, bezrobocie i przemoc domowa. Społeczne i indywidualne konsekwencje wyuczonej bezradności można łagodzić odpowiednimi oddziaływaniami profilaktycznymi i terapeutycznymi, które powinny być stosowane w wychowaniu oraz bezpośrednio i pośrednio – w pracy socjalnej.

Znaczącą część klientów systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych wyrażające się m.in.: w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemów w przestrzeganiu zasad współżycia społecznego, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym lub szkolnym ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamanie przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości.

Bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa, które związane jest ze stanem pozbawienia dzieci, trwale lub przejściowo, szans wychowywania we własnej rodzinie, ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo – wychowawczych. Problem sieroctwa od wielu lat wiąże się z emigracją zarobkową. Obecnie problem sieroctwa dotyczy rodzin, w których panuje niewłaściwa atmosfera, konflikty rodzinne, błędy wychowawcze, brak odpowiedzialności za dzieci, są zerwane więzi uczuciowe między członkami rodziny, a szczególnie w stosunku do dziecka.

III. Ogólna charakterystyka Powiatu Opatowskiego.

1 stycznia 1999 roku w wyniku reformy ustrojowej Państwa zaistniał nowy podmiot samorządowy – powiat. Na podstawie ustawy o samorządzie powiatowym został utworzony Powiat Opatowski. Obejmuje osiem gmin tj.: Opatów, Ożarów, Baćkowice, Iwaniska, Lipnik, Sadowie, Tartów, Wojciechowice.

Powiat Opatowski zajmuje powierzchnię 911 km², co stanowi 7,78% powierzchni województwa, 0,29% powierzchni kraju. Gęstość zaludnienia wynosi 57 osób na kilometr kwadratowy, w województwie 105 osób, w kraju 123 osoby.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. liczba ludności powiatu opatowskim wyniosła 49 470 osób, z czego 50,43 % stanowiły kobiety, a 49,57 % mężczyźni.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego Powiat Opatowski na dzień 31 grudnia 2020 r. zamieszkiwało 51 525 osób, w tym 25 644 osób to mężczyźni, a 25 881 osób to kobiety.

Ludność wg płci w podziale na wieś i miasto kształtuje się następująco:

- 1) liczba osób zamieszkujących tereny miejskie: 10 825 (z tego mężczyźni stanowią 5 182, zaś kobiety 5 643);
- 2) liczba osób zamieszkujących tereny wiejskie: 40 700 (z tego mężczyźni stanowią 20 462, zaś kobiety 20 238).

Ruch naturalny ludności w Powiecie Opatowskim wyglądał następująco:

- 1) urodzenia żywe ogółem: 355;
- 2) urodzenia żywe na 1000 ludności: 6,9;
- 3) zgony ogółem: 787;
- 4) zgony na 1000 ludności: 15,2;
- 5) przyrost naturalny ogółem: -432;
- 6) przyrost naturalny na 1000 ludności: -8,3.

IV. Infrastruktura socjalna i pomoc społeczna w Powiecie Opatowskim.

Ustawa o pomocy społecznej zakłada, że pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy domowej;
- 8) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 9) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 10) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone na mocy ustawy o cudzoziemcach;
- 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 13) alkoholizmu lub narkomanii;
- 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;

15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

 Zadania pomocy społecznej w powiecie, są to w szczególności:

1. Zadania własne powiatu:

- 1) opracowywanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grupy szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami;
- 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
- 3) wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej, do której w szczególności należy:
  - a) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych,
  - b) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
  - c) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
  - d) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych,
  - e) prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym,
  - f) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego,
  - g) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstania:
    - grup wsparcia,
    - specjalistycznego poradnictwa,
  - h) prowadzenie rejestrów danych o zakwalifikowanych do pełnienia i pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej rodzinnego domu dziecka,
  - i) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka,
  - j) finansowanie:
    - świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo – wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo – terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
    - pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo – wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne,
    - szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu

- rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego,
- k) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
  - l) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnieniu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
  - m) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
  - n) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka,
  - o) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich,
  - p) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
  - q) zapewnienie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie kwalifikacji, biorących pod uwagę ich potrzeby,
  - r) zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych,
  - s) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy,
  - t) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi,
  - u) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
  - v) zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
  - w) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
  - x) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą,
  - y) przeprowadzenie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w ustawie o wspieraniu rodzin i systemie pieczy zastępczej, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
  - z) zapewnienie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,

- za) zapewnienie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji,
  - zb) przedstawienie staroście i radzie corocznego sprawozdania z efektów pracy,
  - zc) zgłoszenie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
  - zd) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku, gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku,
  - ze) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
  - zf) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji o ponad 12 miesięcznej zaległości rodziców z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej;
- 4) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
  - 5) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze;
  - 6) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością łączenia rodzin, mającym trudności w integracji ze środowiskiem;
  - 7) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich osób;
  - 8) prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
  - 9) prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej;
  - 10) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach;
  - 11) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu;
  - 12) doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu;
  - 13) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
  - 14) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie;
  - 15) sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej w powiecie w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej;
  - 16) współpraca z samorządami, sądami, fundacjami, kościołami i organizacjami pożytku publicznego oraz policją i prokuraturą;

- 17) przeciwdziałanie przemocy domowej w szczególności:
  - a) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony ofiar przemocy domowej,
  - b) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową,
  - c) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia,
  - d) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w interwencji kryzysowej.

2. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat:

- 1) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą, lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością łączeniem rodzin, w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 2) prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 3) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- 4) udzielanie cudzoziemcom pomocy w zakresie interwencji kryzysowej;
- 5) realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, o którym mowa w art. 187 a ust. 1 ww. ustawy;
- 6) finansowanie pobytu w pieczy zastępczej małoletniego cudzoziemca;
- 7) finansowanie:
  - a) wydatków związanych z dowozem do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także związanych z dowiezieniem dziecka, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na czas określony, jeżeli sposób i zasady pokrycia kosztów powrotu dziecka nie wynikają z orzeczenia lub informacji sądu lub innego organu państwa obcego,
  - b) średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka oraz świadczeń pieniężnych,
  - c) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnionym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych
- dotyczących także osób przebywających na terenie Rzeczypospolitej lub umieszczonych w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego za zgodą sądu polskiego;
- 8) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy domowej;
- 9) opracowanie i koordynowanie realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.

3. Zadania powiatu w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych realizowane przez Centrum to:

- 1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej;
- 2) przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych;
- 3) współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowaniu i realizacji programów na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 4) udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika do spraw Osób z Niepełnosprawnościami i samorządu wojewódzkiego oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów na rzecz osób niepełnosprawnych oraz rocznej informacji z ich realizacji;
- 5) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
- 6) opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;
- 7) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej tych osób;
- 8) dofinansowanie:
  - a) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
  - b) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
  - c) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
  - d) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
  - e) rehabilitacji dzieci i młodzieży,
  - f) usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika;
- 9) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- 10) zlecanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych fundacjom i organizacjom pozarządowym;
- 11) przedstawianie Prezesowi Zarządu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych sprawozdań rzeczowo – finansowych o zadaniach zrealizowanych z otrzymanych środków.

V. Uwarunkowania lokalnego rynku pracy.

Powiat Opatowski to powiat o charakterze typowo rolniczym, obejmujący trzy gminy miejsko-wiejskie oraz pięć gmin wiejskich.

Bezrobocie jest jednym z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych, ponieważ przyczynia się do powstawania wielu negatywnych zjawisk. Zwłaszcza bezrobocie długoterminowe wywołuje szereg konsekwencji społecznych:

- 1) poczucie wykluczenia ze społeczeństwa, odczuwane zarówno przez bezrobotnego, jak i jego rodzinę;
- 2) utrata dotychczasowej pozycji społecznej;
- 3) utrata kontaktu ze znajomymi;

- 4) niechęć do udziału w życiu społeczności lokalnej, a także politycznym i kulturalnym;
- 5) konflikty w rodzinie, niekiedy prowadzące do rozstań, a nawet rozwodów;
- 6) odkładanie decyzji o małżeństwie i założeniu rodziny przez osoby bezrobotne;
- 7) przekazywanie złych wzorów do naśladowania dzieciom - kontynuowanie przez dzieci pozostawania bez pracy, zanikanie szacunku wobec pracy;
- 8) nadmiar wolnego czasu u osób bezrobotnych i zakłócony rytm dnia;
- 9) zrezygnowanie i niechęć do poszukiwania pracy;
- 10) pogarszanie się stanu zdrowia społeczeństwa;
- 11) patologie społeczne, takie jak: alkoholizm, narkomania, przestępczość;
- 12) obniżanie się kwalifikacji i zanikanie umiejętności, co skutkuje koniecznością przekwalifikowywania się;
- 13) obniżony standard życia, prowadzący niekiedy do biedy i ubóstwa;
- 14) emigracja zarobkowa, która także może negatywnie wpływać na więzi rodzinne i skutkować rozpadem małżeństw.

Zjawisko bezrobocia wymaga ciągłego poszukiwania nowych, efektywnych i skutecznych metod pracy prowadzących do złagodzenia skutków braku zatrudnienia z jednej strony oraz aktywizowania i wspierania bezrobotnych z drugiej strony. Dotychczasowa praktyka pokazuje, że celowym jest doskonalenie i prowadzenie usług specjalizowanych, adresowanych do poszczególnych, konkretnych grup bezrobotnych. W regionach o niskim poziomie aktywności gospodarczej, skuteczne działanie służb zatrudnienia utrudnione jest przez niedostateczną liczbę nowych miejsc pracy na lokalnym rynku.

Niezbędne są, więc programy wspomagające organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy. W związku z powyższym Załącznikiem do Strategii jest „Program Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy dla Powiatu Opatowskiego na lata 2021-2030”.

VI. Edukacja. Polityka oświatowa samorządu lokalnego.

Polityka oświatowa powiatu uwzględnia m.in.:

- 1) politykę oświatową państwa (np.: w zakresie powszechności i dostępności nauczania, wykształcenia nauczycieli, reform oświatowych);
- 2) oczekiwania klientów oświaty powiatu (np.: kształcenia umiejętności, które pozwolą młodzieży znajdować zatrudnienie na lokalnym rynku pracy, co jest oczekiwaniem zarówno uczniów i ich rodziców, jak i pracodawców);
- 3) potrzeby rozwojowe placówek oświatowych w powiecie.

Tworzenie tej polityki jest zatem uzależnione od uzyskania istotnych informacji i zdefiniować można ją następująco:

- polityka oświatowa powiatu to rozpoznawanie lokalnych potrzeb i możliwości w dziedzinie oświaty, aby tworzyć odpowiednie warunki finansowe, administracyjne i organizacyjne służące wielostronnemu rozwojowi młodego pokolenia mieszkańców powiatu.

Aby ją tworzyć, potrzebne jest uzyskanie opinii różnych środowisk w społeczności lokalnej, ale — i co jest dla polityki oświaty sprawą kluczową — pozyskanie tych środowisk do opracowywania koncepcji działania i późniejszej realizacji. Zatem, polityka oświatowa powiatu kształtuje się w wyniku:

- 1) wyartykułowania oczekiwań społecznych wobec oświaty;

- 2) stworzenia społecznie akceptowanej strategii zmian w oświacie powiatowej z zapewnieniem finansowego i organizacyjnego wsparcia;
- 3) pozyskiwania jak największej liczby sojuszników w realizacji strategii zmian;
- 4) diagnozowanie wprowadzanych zmian.

❖ **PLACÓWKI OŚWIATOWE POWIATU OPATOWSKIEGO**

Zespół Szkół w Ożarowie im. Marii Skłodowskiej – Curie Osiedle Wzgórze 56; 27 – 530 Ożarów

Szkoła oprócz realizowania zadań w zakresie edukacji, pełni funkcje wychowawcze m.in.: poprzez zatrudnienie na stanowisku pedagoga szkolnego. Pedagog szkolny wspiera działania wychowawcze i opiekuńcze w szkole, jak również rozpoznaje trudności z nauką uczniów oraz ich sytuację rodzinną. Jest w kontakcie z rodzicami i nauczycielami, dzięki czemu może diagnozować przyczyny problemów pojawiających się w szkole. Bardzo ważne jest także wsparcie uczniów wybitnie zdolnych, którzy szukają porady, jaki wybrać kierunek dalszej edukacji. Pedagog szkolny pomaga także nauczycielom przeanalizować opinię z poradni psychologiczno-pedagogicznej o uczniach. Uczniowie mogą zwrócić się do pedagoga o pomoc w sytuacjach, gdy mają problemy w nauce, czują, że ich prawa zostały naruszone, ktoś stosuje wobec nich przemoc lub szukają porady w kwestii wyboru kolejnej szkoły czy studiów.

Pedagog szkolny podejmuje w szkole następujące zadania:

1. Prowadzenie badań i działań diagnostycznych, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów:
  - 1) diagnoza i analiza sytuacji poszczególnych uczniów w szkole oraz sytuacji wychowawczej w poszczególnych klasach;
  - 2) diagnoza samopoczucia i bezpieczeństwa uczniów w szkole;
  - 3) diagnoza przyczyn absencji uczniów w szkole;
  - 4) ewaluacja wewnętrzna wybranych obszarów oraz realizacji programu wychowawczo – profilaktycznego;
  - 5) diagnoza potrzeb edukacyjnych uczniów i zapotrzebowanie na zajęcia dodatkowe.
2. Wspieranie mocnych stron uczniów. Realizacja różnych form pomocy psychologiczno - pedagogicznej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poszczególnych uczniów. Minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych i zapobieganie zaburzeniom zachowania poprzez:
  - 1) organizację warsztatowych zajęć integracyjnych klasy z wychowawcą prowadzone w ramach współpracy z PPP w Ożarowie. Przyczynia się to do tworzenia przyjaznego klimatu i atmosfery w klasach oraz dobrych relacji między uczniami;
  - 2) rozmowy z uczniami i rodzicami w miarę możliwości i potrzeb;
  - 3) opiekę nad uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz problemami dydaktycznymi;
  - 4) opiekę nad uczniami posiadającymi orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego;
  - 5) rozmowy indywidualne z uczniami, którzy zgłaszali się w sprawach osobistych;
  - 6) rozmowy terapeutyczne z uczniami sprawiającymi problemy wychowawcze czy zagrożonych niedostosowaniem społecznym;
  - 7) współpracę z Sądem Rejonowym w Opatowie i kuratorami sądowymi;
  - 8) współpracę z PPP w Ożarowie.
3. Podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów młodzieży poprzez:

- 1) koordynowanie działań nauczycieli i realizację szkolnego programu wychowawczo – profilaktycznego;
- 2) cykliczną realizację programów edukacyjnych, prozdrowotnych, profilaktycznych takich jak:
  - profilaktyka wirusowego zapalenia wątroby typu B i C, zakażeń HCV i HBV pt.: „Podstępne WZW”, profilaktyka czerniaka „Znamię? Znam je”,
  - „Szkoła promująca zalecenia Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem” w ramach współpracy ze Świętokrzyskim Centrum Onkologii w Kielcach,
  - dotyczących profilaktyki uzależnień we współpracy z PPP: „Korekta. Alkohol w życiu codziennym i jak uniknąć ryzyka” „Uzależnienia. Nowe zagrożenia – dopalacze”, agresji i przemocy,
  - dotyczących profilaktyki uzależnień, bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, nowych zagrożeń, z policjantem;
- 3) udział w corocznej organizacji Dnia Zdrowia dla uczniów szkoły, zaproszonych gimnazjalistów oraz seniorów, w ramach, którego odbyły się wykłady, konkursy, pokazy i zdrowy poczęstunek.
4. Podejmowanie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych:
  - 1) pomoc uczniom w rozwiązywaniu konfliktów z rówieśnikami i nauczycielami, inicjowanie lub prowadzenie działań mediacyjnych;
  - 2) praca w Gminnym Zespole Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Ożarowie oraz w grupach roboczych.
5. Wspieranie rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijanie ich umiejętności wychowawczych, w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń:
  - 1) o formach pomocy i wsparcia dla uczniów oraz dotyczące problemów z zakresu profilaktyki, trudności wieku dojrzewania, komunikacji interpersonalnej, relacji międzyludzkich, bezpieczeństwa uczniów w cyberprzestrzeni;
  - 2) zapraszanie rodziców do szkoły;
  - 3) prowadzenie rozmów z uczniami w obecności rodziców i wychowawców;
  - 4) rozmowy wychowawcze w klasach, w których uczniowie prezentowali szczególnie agresywne zachowania oraz lekceważący stosunek wobec nauczycieli i obowiązków szkolnych;
  - 5) udzielanie pomocy rodzicom i nauczycielom w rozwiązywaniu problemów opiekuńczo – wychowawczych;
  - 6) konsultacje z dyrektorem, wychowawcami i nauczycielami;
  - 7) udzielanie pomocy nauczycielom w interpretowaniu orzeczeń i opinii PPP;
  - 8) prowadzenie rozmów wychowawczych z uczniami wspólnie z wychowawcami.
6. Udzielanie uczniom porad i konsultacji:
  - 1) rozmowy z uczniami wagarującymi, uciekającymi z lekcji, mającymi trudności w nauce;
  - 2) eliminowanie napięć psychicznych nawarstwiających się na tle niepowodzeń szkolnych;
  - 3) rozwiązywanie trudności powstających na tle konfliktów rodzinnych;
  - 4) radzenie sobie z trudnościami związanymi z kontaktami rówieśniczymi, w tym presją negatywnych wzorców;
  - 5) kształtowanie umiejętności radzenia sobie z problemami;
  - 6) wzmacnianie pozytywnego obrazu samego siebie.
7. Pomoc materialna:

- 1) pomoc w uzyskaniu stypendium w ramach projektu „Świętokrzyski program stypendialny dla uczniów” Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach;
  - 2) dyskretne monitorowanie sytuacji materialnej uczniów;
  - 3) kontakt w razie potrzeby z ośrodkami pomocy społecznej, które finansują posiłki uczniom w szkole.
8. Współpraca z instytucjami:
- 1) współpraca z PCPR w Opatowie, OPS w: Ożarowie, Tarłowie, Zawichoście, Ćmielowie w zakresie pomocy materialnej, dofinansowania obiadów, diagnozy sytuacji rodzinnej uczniów;
  - 2) współpraca z PPP w Opatowie w zakresie realizacji działań profilaktycznych, diagnozy i pomocy psychologiczno – pedagogicznej;
  - 3) współpraca z kuratorem zawodowym i kuratorami społecznymi z Sądu Rejonowego w Opatowie;
  - 4) współpraca ze Strażą Miejską w Ożarowie;
  - 5) współpraca z Komisariatem Policji w Ożarowie, z dzielnicowym w działaniach interwencyjnych i w zakresie realizacji działań profilaktycznych;
  - 6) współpraca z PSSE w Opatowie tj. Wydziałem Promocji Zdrowia w zakresie realizacji programów promujących zdrowie;
  - 7) współpraca z KRPA przy Urzędzie Miejskim w Ożarowie w zakresie realizacji działań profilaktycznych i szkoleń;
  - 8) współpraca z POW w Ożarowie i Tarłowie, w których mieszkają uczniowie.
9. Pedagog szkolny koordynuje działania wolontariatu w szkole m.in.:
- 1) w ramach współpracy z OPS w Ożarowie i organizacjami pozarządowymi, uczniowie biorą udział w świątecznej zbiórce żywności;
  - 2) pedagog z uczniami przeprowadziła zbiórkę żywności na rzecz potrzebujących na Ukrainie w ramach akcji „Być jak Św. Mikołaj”;
  - 3) od kilku lat w szkole jest prowadzona zbiórka plastikowych nakrętek na rzecz dzieci potrzebujących wsparcia.
10. Pedagog szkolny w każdym roku szkolnym organizuje w szkole akcję Honorowego Oddawania Krwi we współpracy z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Kielcach oraz akcją informacyjną wśród uczniów nt.: „Jak zostać Honorowym Dawcą Krwi?”.

W szkole prowadzone są głównie działania edukacyjne w ramach profilaktyki pierwszorzędowej, uniwersalnej adresowanej do grupy niskiego ryzyka. Podejmowane działania mają na celu wspomaganie prawidłowych procesów rozwoju fizycznego i psychicznego, promocję zdrowego stylu życia oraz opóźnienie wieku inicjacji, a przez to zmniejszenie zasięgu zachowań ryzykownych. Działania rozwijają różne umiejętności życiowe, prospołeczne, które pomagają uczniom radzić sobie z problemami, emocjami. Realizowany jest szkolny program wychowawczo - profilaktyczny, w tym zajęcia dotyczące uzależnień od alkoholu, nikotyny, substancji psychoaktywnych, bezpieczeństwa, agresji i przemocy. W ramach zajęć profilaktycznych odbywają się spotkania z policjantami dotyczące odpowiedzialności prawnej nieletnich za czyny zabronione.

❖ **Działania profilaktyczne zrealizowane w roku 2014:**

- 1) w ramach współpracy pedagoga z PPP w Ożarowie zrealizowane zostały zajęcia warsztatowe na temat „Uzależnienia”;
- 2) w ramach współpracy z PPP zrealizowany został program „Korekta. Alkohol w życiu codziennym - jak uniknąć ryzyka?”;

- 3) w ramach działań profilaktycznych odbyły się spotkania z Kierownikiem Ognia Patrolowo – Interwencyjnego w Komisariacie Policji w Ożarowie na temat „Odpowiedzialność prawna za czyny zabronione”;
- 4) w ramach profilaktyki HIV/AIDS Pedagog przeprowadziła zajęcia nt. „HIV nie wybiera, Ty możesz”;
- 5) w ramach realizacji profilaktycznego programu antytytoniowego „Szkoła promująca zalecenia Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem” zorganizowano spotkania edukacyjne z pracownikiem PSSE w Opatowie i Kierownikiem Ognia Patrolowo – Interwencyjnego w Komisariacie Policji w Ożarowie;
- 6) w Ośrodku Kultury w Ożarowie uczniowie obejrzeni profilaktyczny montaż słowno – muzyczny.

❖ **Działania profilaktyczne zrealizowane w roku 2015:**

- 1) w ramach działań profilaktycznych i Światowego Dnia Walki z HIV/AIDS przeprowadzono tematyczne zajęcia w klasach;
- 2) zajęcia z zakresu profilaktyki, w tym problemu uzależnienia od alkoholu;
- 3) we współpracy z PPP w Ożarowie został zrealizowany program „Korekta. Alkohol w życiu codziennym. - jak uniknąć ryzyka?”;
- 4) w ramach współpracy z PPP w Ożarowie zrealizowane zostały zajęcia warsztatowe na temat - „Uzależnienia. Nowe zagrożenia – dopalacze”;
- 5) w Ośrodku Kultury w Ożarowie uczniowie obejrzeni program profilaktyczny, w formie koncertu muzycznego, pt.: „Wolności oddać nie umiem” ;
- 6) uczniowie wszystkich klas uczestniczyli w profilaktycznym programie słowno – muzycznym pt.: „Broń się, nie trać wiary” w MGOK w Ożarowie;
- 7) w ramach działań profilaktycznych w klasach pierwszych odbyły się spotkania z kierownikiem Ognia Patrolowo – Interwencyjnego w Komisariacie Policji w Ożarowie oraz dzielnicowym pod tytułami „Odpowiedzialność prawna za czyny zabronione”, „Dopalacze” oraz „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym”;
- 8) w ramach realizacji programu „Szkoła promująca zalecenia Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem”, profilaktycznego programu antytytoniowego odbyły się spotkania edukacyjne realizowane przez PSSE w Opatowie;
- 9) w klasach pierwszych przeprowadzono konkurs na plakat poświęcony profilaktyce dopalaczy ogłoszony przez Świętokrzyskiego Kuratora Oświaty.

❖ **Działania profilaktyczne zrealizowane w roku 2016:**

- 1) w ramach działań profilaktycznych z zakresu HIV/AIDS i Światowego Dnia Walki z HIV/AIDS zajęcia nt.: „Żyję bez ryzyka HIV/AIDS”;
- 2) zajęcia z zakresu profilaktyki, w tym problemu uzależnienia od alkoholu;
- 3) we współpracy z PPP w Ożarowie został zrealizowany program „Korekta. Alkohol w życiu codziennym. - jak uniknąć ryzyka?”;
- 4) we współpracy z PPP w Ożarowie odbyły się zajęcia na temat „Dopalacze – nowe zagrożenia”;
- 5) został zrealizowany program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?” dotyczący wpływu substancji psychoaktywnych na życie i zdrowie oraz relacje międzyludzkie i relacje w rodzinie;
- 6) uczniowie wszystkich klas obejrzeni w MGOK w Ożarowie spektakl profilaktyczny pt. „Kto nas ocali” przygotowany przez uczniów oraz uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Ożarowie;

7) w ramach działań profilaktycznych w klasach pierwszych odbyły się spotkania z kierownikiem Ognia Patrolowo – Interwencyjnego w Komisariacie Policji w Ożarowie oraz dzielnicowym na temat „Odpowiedzialność prawna za czyny zabronione, dopalacze”.

❖ **Działania profilaktyczne zrealizowane w roku 2017:**

- 1) przeprowadzono zajęcia „Przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród młodzieży” oraz we współpracy z PPP w Ożarowie „Przeciwdziałanie agresji”;
- 2) w ramach działań profilaktycznych i Światowego Dnia Walki z HIV/AIDS przeprowadzono zajęcia nt.: „Żyję bez ryzyka HIV/AIDS”;
- 3) w ramach działań profilaktycznych odbyły się spotkania z terapeutą pt.: „Dopalacze” dla nauczycieli i dla uczniów;
- 4) w ramach działań profilaktycznych w klasach pierwszych odbyły się spotkania z dzielnicowym na temat: „Odpowiedzialność prawna za czyny zabronione, bezpieczeństwo w sieci” oraz „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym”;
- 5) odbyła się debata społeczna w Opatowie na temat: bezpieczeństwa „Służąc niesiemy bezpieczeństwo”;
- 6) we współpracy z PPP w Ożarowie został zrealizowany program „Korekta. Alkohol w życiu codziennym - jak uniknąć ryzyka?”;
- 7) uczniowie wszystkich klas uczestniczyli w profilaktycznym programie słowno – muzycznym pt.: „Antymina” w MGOK w sfinansowany ze środków Miejsko - Gminnej KRPA;
- 8) ze środków Gminnej KRPA przeprowadzone zostały warsztaty profilaktyczne „Smak życia, czyli debata o dopalaczach”;
- 9) przeprowadzono zajęcia:
  - a. „Profilaktyka zachowań ryzykownych. Jak to działa? – dopalacze, marihuana”,
  - b. „Przeciwdziałanie przemocy i agresji”,
  - c. „Rodzina z problemem alkoholowym”;
- 10) uczniowie oglądali w MGOK w Ożarowie program profilaktyczny w formie koncertu muzycznego „Czy słowem można zranić”;
- 11) grupa nauczycieli brała udział w szkoleniu nt. „Antynarkotykowa profilaktyka lokalna. Stare i nowe wyzwania związane z nowelizacją ustawy o narkomanii (narkotyki tzw.: „domowe”, dopalacze i inne środki psychoaktywne)” zorganizowanym w ramach współpracy z GKRPA.

❖ **Działania profilaktyczne zrealizowane w roku 2018:**

- 1) w ramach działań profilaktycznych w klasach pierwszych odbyły się spotkania z dzielnicowym pod tytułem: „Odpowiedzialność prawna za czyny zabronione, bezpieczeństwo w sieci” oraz „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym”;
- 2) zrealizowano, we współpracy z PSSE w Opatowie, program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?” dotyczący wpływu substancji psychoaktywnych na życie i zdrowie oraz relacje międzyludzkie, relacje w rodzinie;
- 3) przeprowadzono następujące zajęcia:
  - a) „Bezpieczeństwo w Internecie”,
  - b) „Profilaktyka zachowań ryzykownych. Jak to działa? - dopalacze”,
  - c) „Przeciwdziałanie agresji, przemocy wśród młodzieży”,
  - d) „Alkohol a ryzykowne zachowania młodych ludzi”,
  - e) „Agresja, przemoc”,
  - f) „Zagrożenia dorosłego świata”;

- 4) w ramach współpracy z PPP w Ożarowie odbyły się zajęcia warsztatowe na temat „Uzależnienia”;
- 5) we współpracy z PPP w Ożarowie został zrealizowany program „Korekta. Alkohol w życiu codziennym - jak uniknąć ryzyka?”.

❖ **Działania profilaktyczne zrealizowane w roku 2019:**

- 1) w ramach współpracy z PPP odbyły się zajęcia warsztatowe pt.: „Uzależnienia”;
- 2) w ramach Europejskiego Tygodnia Sportu zorganizowane zostały spotkania na temat „Co pomaga, a co szkodzi. Aktywność fizyczna, czy to tylko sport?”. Prelekcję dla uczniów i seniorów przeprowadził PSSE w Opatowie;
- 3) w ramach obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia odbyły się spotkania pracownikiem PSSE w Opatowie. Uczniowie wysłuchali prelekcji na temat: „O paleniu jeszcze raz – wybierz życie bez tytoniu”;
- 4) zorganizowano Obchody Światowego Dnia Walki z HIV/AIDS z prelekcją pracownika PSSE w Opatowie na temat profilaktyki;
- 5) we współpracy z Komisariatem Policji w Ożarowie cyklicznie realizowane są spotkania z dzielnicowym na temat: „Odpowiedzialność prawna za czyny zabronione, bezpieczeństwo w sieci”;
- 6) zrealizowano program profilaktyczny „ARS, czyli jak dbać o miłość?”;
- 7) uczniowie uczestniczyli w MGOK w Ożarowie w profilaktycznym programie słowno – muzycznym pt.: „Złe wpływy” sfinansowanym ze środków Miejsko-Gminnej KRPA.

W szkole szczególną uwagę zwraca się na budowanie atmosfery bezpieczeństwa uczniów i pozytywnych relacji pomiędzy nauczycielami i uczniami, nauczycielami i rodzicami. Uczniowie czują się w szkole bezpiecznie i chętnie do niej uczęszczają. Rokrocznie z tego zakresu prowadzone są badania ankietowe wśród uczniów i ich rodziców oraz obserwacje, rozmowy z uczniami i ich rodzicami. Wyniki badań diagnostycznych analizowane są na posiedzeniach Rad Pedagogicznych oraz na zebraniach z rodzicami uczniów. Badania przeprowadzone w czerwcu 2019 r. na grupie 148 uczniów szkoły wykazują, że prawie wszyscy uczniowie czują się w szkole bezpiecznie – 88,5%. Pozostali uczniowie odczuwają lęk przed odpowiedzialnością, sprawdzianami, klasówkami. Problemem są konflikty rówieśnicze, dlatego nauczyciele szczególnie reagują na przejawy agresji słownej, ale także dbają o dobry kontakt uczniów.

Wychowawcy klas utrzymują systematyczny kontakt z rodzicami uczniów udzielając informacji, wskazówek ułatwiających rozwiązywanie problemów oraz w celu rozpoznawania środowiska wychowawczego, warunków życia i nauki.

Na początku roku szkolnego organizowane są warsztatowe zajęcia integracyjne uczniów z wychowawcą klasy prowadzone w ramach współpracy z PPP w Ożarowie. Przyczynia się to do tworzenia przyjaznego klimatu i atmosfery w klasach oraz dobrych relacji pomiędzy uczniami. W celu doskonalenia umiejętności społecznych uczniów realizowane są zajęcia dotyczące sztuki porozumiewania się, asertywności oraz promowania postawy tolerancji i akceptacji. Wszyscy nauczyciele starają się rozwiązywać na bieżąco pojawiające się problemy i konflikty, aby nie dochodziło do zachowań agresywnych, czy przemocy wśród uczniów.

Przeprowadzana jest diagnoza sytuacji wychowawczej na podstawie ankiet, badania dokumentacji, wyników klasyfikacji oraz obserwacji. Analiza wyników wskazuje na konieczność kontynuowania działań w zakresie podnoszenia frekwencji uczniów na zajęciach, konsekwentnie wymaganego respektowania przez uczniów obowiązujących przepisów, motywowania ich do nauki, wzmacniania systemu współpracy z rodzicami. Ważnym problemem jest niska frekwencja uczniów na

zajęciach szkolnych. Jak wynika z przeprowadzanych badań najczęstszym powodem opuszczania lekcji jest pozostawanie w domu z konkretnego powodu np.: opieka nad rodzeństwem, powody rodzinne, prace w gospodarstwie oraz problemy zdrowotne. Z badań wynika, że większość uczniów lubi chodzić do szkoły, mimo że ma trudności z nauką.

W szkole opracowane są procedury postępowania w sytuacjach trudnych, z którymi zapoznani zostali wszyscy nauczyciele oraz rodzice i uczniowie. Na terenie całej Placówki zainstalowany jest monitoring, który jest modernizowany, w razie potrzeby. W czasie przerw na korytarzach i w szatni prowadzone są dyżury nauczycieli. Nauczyciele zwracają uwagę nie tylko na bezpieczeństwo uczniów, ale również na kulturę języka i eliminację wulgaryzmów. Taka organizacja pracy przyczynia się do kształtowania postawy odpowiedzialności i braku aktów niszczenia mienia szkolnego przez uczniów.

Zespół Szkół nr 1 w Opatowie
ul. Juliusza Słowackiego 56; 27 – 500 Opatów

Pedagog szkolny pracuje wg ustalonego przez dyrektora przydziału czynności, do którego zadań należy:

- 1) rozpoznawanie indywidualnych potrzeb uczniów oraz analizowanie przyczyn niepowodzeń szkolnych;
- 2) określanie form i sposobów udzielania uczniom, w tym uczniom z wybitnymi uzdolnieniami, pomocy psychologiczno - pedagogicznej odpowiednio do rozpoznanych potrzeb;
- 3) organizowanie i udzielanie różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, rodziców i nauczycieli;
- 4) podejmowanie działań wychowawczych i profilaktycznych, wynikających z programu wychowawczo – profilaktycznego szkoły w stosunku do uczniów, z udziałem rodziców i nauczycieli;
- 5) wspieranie działań wychowawczych i opiekuńczych nauczycieli;
- 6) nadzorowanie i pomoc przy prowadzeniu dokumentacji Indywidualnego Programu Edukacyjno – Terapeutycznego;
- 7) udzielanie pomocy w zakresie wyboru przez uczniów kierunku kształcenia i zawodu;
- 8) działania na rzecz zorganizowania opieki i pomocy materialnej uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej;
- 9) współpraca z PPP, OPS i innymi organizacjami i instytucjami w środowisku, zainteresowanymi problemami opieki i wychowania;
- 10) prowadzenie dokumentacji:
  - a) dziennika pracy, w którym rejestruje podjęte działania,
  - b) ewidencji uczniów wymagających szczególnej opieki wychowawczej,
  - c) ewidencji uczniów z orzeczeniami oraz opiniami PPP dotyczącymi stwierdzonych dysfunkcji,
  - d) inną dokumentację związaną z obowiązkami pedagoga szkolnego.

W obszarze działań wobec uczniów z grup zwiększonego ryzyka profilaktyka w szkole sprowadzała się do kontaktów indywidualnych z pedagogiem szkolnym a także do pracy z rodzicami uczniów. Natomiast wobec uczniów z grup wysokiego ryzyka była podejmowana indywidualna interwencja oraz zalecana współpraca z PPP i PZP. Na bieżąco współpracowano z kuratorami

sądowymi, dzielnicowymi, pracownikami socjalnymi.

❖ **Działania, jakie szkoła podejmowała w obszarze profilaktyki:**

- 1) diagnoza środowiska rodzinnego i potrzeb uczniów;
- 2) możliwość udziału w zajęciach pozalekcyjnych, uwzględniające zróżnicowane potrzeby i zainteresowania uczniów oraz umożliwiające im zdobywanie atrakcyjnych umiejętności, dodatkowych kwalifikacji;
- 3) dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów;
- 4) organizowanie zajęć z pomocy psychologiczno – pedagogicznej;
- 5) realizacja programów profilaktycznych, zajęć z udziałem przedstawicieli Policji, sądu, OPS, PCPR oraz specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej, organizacje pozarządowe;
- 6) współpraca z instytucjami wspierającymi rodzinę, w tym Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej;
- 7) organizowanie pomocy socjalnej;
- 8) współpraca ze środowiskiem lokalnym, współorganizowanie imprez, uroczystości;
- 9) szkolenia dla nauczycieli;
- 10) monitoring w budynku i otoczeniu szkoły;
- 11) opieka pedagoga szkolnego, pielęgniarki;
- 12) szeroka oferta edukacyjna, dobra baza i nowoczesne wyposażenie szkoły.

Terapeutyczna rola szkoły była realizowana poprzez rozpoznanie sytuacji ucznia, rozwiązywanie bieżących problemów, trening asertywności, uczenie podejmowania decyzji, pomoc w nauce, umożliwienie pozytywnego oddziaływania grupy rówieśniczej, wolontariat. Współpracowano z instytucjami pozaszkolnymi (sądem, Policją, PPP, OPS, POW, PCPR), a przede wszystkim z rodzicami.

Największym problemem jest paleniem papierosów przez uczniów oraz opuszczanie zajęć lekcyjnych. W przypadku uczniów, którzy nagminnie opuszczali zajęcia lekcyjne, podpisywane były kontrakty.

Zespół Szkół nr 2 w Opatowie
ul. Stefanii Sempołowskiej 1; 27 – 500 Opatów

W szkole prowadzone jest diagnozowanie sytuacji wychowawczych w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących barierę i ograniczających aktywne i pełne uczestnictwo w życiu szkoły, w tym:

- 1) coroczna diagnoza w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych;
- 2) rozeznanie sytuacji materialnej uczniów. Pozyskiwanie stypendiów dla uczniów będących w szczególnie trudnej sytuacji materialnej, współpraca w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi;
- 3) koordynowanie udzielenia pomocy finansowej na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych w ramach rządowego programu „Wyprawka szkolna” dla uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego;
- 4) prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych z zakresu uczenia się i zapamiętywania.

Udzielanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozeznanych potrzeb, w tym:

- 1) opracowanie z zespołem nauczycieli Indywidualnych Programów Edukacyjno Terapeutycznych dla uczniów posiadających orzeczenia o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
- 2) dokonywanie semestralnej analizy ocen i frekwencji, objęcie indywidualną opieką uczniów o dużej liczbie tzw. zagrożeń w klasyfikacji (na podstawie wywiadów, dokumentacji szkolnej i informacji od wychowawców klas);
- 3) poradnictwo indywidualne dla uczniów i rodziców, organizowanie kontaktu z PPP lub specjalistami;
- 4) prowadzenie zajęć indywidualnych o charakterze terapeutycznym;
- 5) prowadzenie zajęć rozwijających umiejętność ucznia się.

Pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów, w tym:

- 1) prowadzenie zajęć pod kątem rozpoznania mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
- 2) prowadzenie zajęć integrujących zespoły klasowe.
Doradztwo edukacyjno - zawodowe, wybór kierunku kształcenia, w tym:
  - 1) prowadzenie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
  - 2) organizowanie zajęć z pośrednikami pracy;
  - 3) organizowanie spotkań z przedstawicielami różnych zawodów.

❖ **Podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów młodzieży:**

- 1) prowadzenie zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień, odpowiedzialności prawnej nieletnich;
- 2) organizowanie zajęć z udziałem trenerów zewnętrznych, psychologów z PPP w Opatowie;
- 3) organizowanie udziału młodzieży w spektaklach profilaktycznych (ze środków własnych lub Gminnej KRPA w Opatowie);
- 4) udział w kampaniach społecznych dotyczących aktualnych problemów np.: AIDS, depresja, czerniak;
- 5) inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych, w tym:
  - współpraca z lokalnymi instytucjami pomocowymi (wywiady, interwencje): OPS, sądem, kuratorami,
  - prowadzenie zajęć w zespołach klasowych dotyczących umiejętności społecznych.
 Do niekorzystnych zjawisk występujących w szkole, trudnych do wyeliminowania należą:
  - 1) nieregularne uczęszczanie uczniów na zajęcia lekcyjne (wagary) – odnotowane absencje, spóźnienia, ucieczki z lekcji;
  - 2) niewydolność wychowawcza rodziców, zauważalny negatywny wpływ tzw. euro sieroctwa, kłopoty rodzin niepełnych;
  - 3) palenie papierosów - najbardziej zauważalne zjawisko z zakresu uzależnień;
  - 4) występowanie niewłaściwych postaw i zachowań u młodzieży:
    - a) nagminne korzystanie z telefonów komórkowych,
    - b) używanie wulgaryzmów;
  - 5) nieodpowiedzialne korzystanie z mediów społecznościowych;
  - 6) problemy z integracją grup i budowaniem relacji.

Działalność Zespołu PPP w Opatowie, w skład którego wchodzi: PPP w Opatowie i PPP w Ożarowie obejmuje:

- 1) udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno – pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej;
- 2) udzielanie rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno - pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży;
- 3) wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, efektywności uczenia się, nabywania i rozwijania umiejętności negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów oraz innych umiejętności z zakresu komunikacji społecznej;
- 4) prowadzenie profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- 5) udzielanie pomocy psychologiczno- pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka;
- 6) prowadzenie terapii zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych;
- 7) wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny;
- 8) pomaganie uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej;
- 9) udzielanie pomocy rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów.

Tabela 5 Pomoc Psychologiczno-Pedagogiczna niesiona cyklicznie dzieciom i młodzieży, w związku z zagrożeniem niedostosowaniem społecznym w latach szkolnych 2013/14 – 2018/2019.

Tematyka zajęć	Adresaci i forma zajęć
Program „Spójrz inaczej”	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Tworzymy normy i zasady klasowe	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Gry i zabawy przeciwdziałające agresji	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, zajęcia psychoedukacyjne dla dzieci przedszkolnych
Rozwiązywanie konfliktów	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych
Program profilaktyczny „Narkotyki są wśród nas”	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Co to znaczy asertywność?	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych
Ja i moja rodzina	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Tolerancja	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych

Tematyka zajęć	Adresaci i forma zajęć
Zasady komunikacji interpersonalnej	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum ponadpodstawowych
My i narkotyki	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Pułapka uzależnień	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Jak pomóc tym, którzy czują się odrzuceni	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
O emocjach inaczej	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Moje zdrowie	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Niebezpieczne zabawy	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Zajęcia integracyjno- adaptacyjne	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum, ponadpodstawowych
Ja i grupa	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum
Porozumienie bez przemocy	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum
Cyberprzestrzeń – korzyści i zagrożenia	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum, ponadpodstawowych
Przyjaźń- o kontaktach z innymi	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum
Tworzymy zgrany zespół klasowy	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum
Jak sobie radzić z negatywnymi emocjami	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum
Przyczyny uzależnień	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum
Palenie to zgubny nałóg	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum

Tematyka zajęć	Adresaci i forma zajęć
Jak sobie radzić w sytuacjach trudnych	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum
Stop dopalaczom	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół gimnazjum
Od uprzedzenia do dyskryminacji	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół gimnazjum
Budowanie poczucia własnej wartości	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych
Autoprezentacja	Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum, ponadpodstawowych

Tabela 6 Pomoc Psychologiczno-Pedagogiczna dla dzieci i młodzieży w związku z zagrożeniem niedostosowaniem społecznym w latach 2013/14- 2018/19.

Tematyka zajęć	Adresaci i forma zajęć
Agresja – przyczyny – zapobieganie. Metoda konstruktywnej konfrontacji	Rada szkoleniowa – nauczyciele ze szkoły podstawowej, gimnazjum
Uczeń z zaburzeniami zachowania – strategia działań korygujących	Rada szkoleniowa – nauczyciele ze szkoły podstawowej, gimnazjum
Dopalacze	Rada szkoleniowa – nauczyciele ze szkoły podstawowej, gimnazjum
Agresja u dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	Rada szkoleniowa nauczyciele SOSW
Zagrożenia dla dzieci młodzieży wynikające z korzystania z Internetu	Rada szkoleniowa – nauczyciele ze szkoły podstawowej, gimnazjum
Korzyści i zagrożenia dla dzieci i młodzieży wynikające z gier komputerowych	Rada szkoleniowa – nauczyciele ze szkoły podstawowej
Kształtowanie postawy tolerancji	Spotkania z rodzicami
Program “Szkoła dla rodziców i wychowawców”	Spotkania z rodzicami
Szkolna interwencja profilaktyczna	Rada szkoleniowa – nauczyciele ze szkoły podstawowej, gimnazjum
Wychowanie do wartości	Rada szkoleniowa – nauczyciele ze szkoły podstawowej. Spotkania z rodzicami.
Adolescencja	Spotkania z rodzicami

Tematyka zajęć	Adresaci i forma zajęć
Zagrozenie fonoholizmu	Rada szkoleniowa z nauczycielami szkół gimnazjum, szkoły podstawowej. Spotkania z rodzicami
Zagrozenia wynikające z korzystania z multimediów dla dzieci i młodzieży	Spotkania z rodzicami
Ja radzić sobie z agresją u dzieci?	Rada szkoleniowa- nauczyciele szkół podstawowych
Zachowania nietypowe dla dzieci i młodzieży	Rada szkoleniowa- nauczyciele szkół podstawowych, spotkania z rodzicami.
Zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży	Rada szkoleniowa – wychowawcy placówki opiekuńczo- wychowawczej
Zdrowa rywalizacja w grupie rówieśniczej	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej
Negocjacje – rozwiązywanie sporów	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej
Przeciwdziałanie agresji	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej
Doskonalenie umiejętności wychowawczych	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej
Zasady skutecznego wydawania poleceń	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej, gimnazjum
Doskonalenie umiejętności wychowawczych	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej, gimnazjum, przedszkola
Kary i nagrody w wychowaniu	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej, gimnazjum, przedszkola
Mediacje w rozwiązywaniu konfliktów w klasie	Spotkania z rodzicami
Przeciwdziałanie agresji	Spotkania z rodzicami dzieci przedszkolnych
Postawy rodzicielskie, ich wpływ na kształtowanie się osobowości dziecka	Spotkania z rodzicami dzieci przedszkolnych
Być rodzicem świadomie wychowującym dziecko	Spotkania z rodzicami dzieci przedszkolnych
Wychowanie dzieci do odpowiedzialności	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej, gimnazjum
Wpływ autorytetu rodzica na zachowanie się dziecka	Spotkania z rodzicami szkoły podstawowej, gimnazjum

Tabela 7 Działalność wsparcia indywidualnego psychologiczno - pedagogicznego przeciwdziałające zagrożeniu niedostosowaniem społecznym w latach 2013/14 – 2018/2019.

Rodzaj wsparcia	Rok szkolny 2013/14	Rok szkolny 2014/15	Rok szkolny 2015/16	Rok szkolny 2016/17	Rok szkolny 2017/18	Rok szkolny 2018/19
Psychologiczne	83 osoby	75 osób	68 osób	70 osób	78 osób	82 osoby
Pedagogiczne	42 osoby	35 osób	43 osoby	40 osób	39 osób	42 osoby

Tabela 8 Liczba wydanych orzeczeń o zagrożeniu niedostosowaniem społecznym i niedostosowaniu społecznym wydanych w latach 2013/2014 do 2018/2019.

Wydane orzeczenia	Rok szkolny 2013/14	Rok szkolny 2014/15	Rok szkolny 2015/16	Rok szkolny 2016/17	Rok szkolny 2017/18	Rok szkolny 2018/19
Orzeczenie o zagrożeniu niedostosowaniem społecznym	0	0	5	4	2	4
Orzeczenie o niedostosowaniu społecznym	0	0	0	1	5	2

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Jałowej
Jałowęsy 124; 27 – 500 Opatów

Rolą pedagoga szkolnego w strukturze opiekuńczo-wychowawczej jest:

- 1) monitorowanie, reagowanie, niwelowanie i doradzanie we wszelkich trudnych sprawach i sytuacjach dotyczących uczniów;
- 2) poradnictwo dotyczące uczniów, rodziców i nauczycieli. Polegające na pomocy w rozwiązywaniu aktualnych problemów powstających w codziennej pracy szkoły (np.: sytuacja osobista konkretnego ucznia w szkole, sytuacja rodzinna/ sprawy w domu, wpływ środowiska rówieśniczego, itp.);
- 3) roztaczanie opieki nad uczniami sprawiającymi kłopoty wychowawcze, zagrożonymi niedostosowaniem społecznym, zagrożonymi negatywnym oddziaływaniem środowiska;
- 4) podejmowanie działań zapobiegających niedostosowaniu uczniów poprzez wykrywanie niekorzystnych zachowań i zmian rozwojowych (np.: agresja, odosobnienie, niewłaściwe zasady współżycia społecznego) oraz negatywnych czynników wychowawczych w środowisku lokalnym uczniów;
- 5) wykrywanie i podejmowanie działań dotyczących zaburzeń odżywiania (anoreksja, bulimia, itp.);
- 6) systematyczne konsultacje z wychowawcami klas w sprawach uczniów i natychmiastowe podejmowanie wszelkich działań o charakterze interwencyjnym;

- 7) systematyczne konsultacje z nauczycielami i wychowawcami grup w sprawach trudnych, dotyczących życia szkolnego, życia rodzinnego, sytuacji w placówce opiekuńczej, itp.;
- 8) praca indywidualna z uczniem trudnym, zagrożonym lub niedostosowanym społecznie;
- 9) współpraca z rodzicami poprzez kontakty z domem rodzinnym ucznia, udział w spotkaniach z rodzicami, wyjazdy do domów rodzinnych – obserwacja dzieci w środowisku rodzinnym, warunków bytowych rodziny, relacji między członkami rodziny, itp.;
- 10) stała współpraca z dyrekcją – omawianie wszystkich trudnych sytuacji dotyczących dzieci i ich rodzin, ustalanie sposobu postępowania;
- 11) współpraca z instytucjami wspomagającymi;
- 12) udział w szkoleniach i warsztatach dotyczących problemów współczesnych uczniów organizowanych przez PPP, Kuratorium Oświaty, PSSE, itp.;
- 13) współpraca z psychologiem szkolnym;
- 14) współpraca z różnymi organami: Policja, kuratorzy sądowi, kuratorzy społeczni, miejskie i gminne OPS, asystenci rodziny, itp.;
- 15) pomoc rodzinom w załatwianiu spraw urzędowych, uzyskiwaniu pomocy lub świadczeń (np.: PCPR, Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności, OPS, pomoc psychiatryczna).

Ponadto szkoła realizuje:

- 1) spotkania i pogadanki z Dzielnicowym Komendy Powiatowej Policji w Opatowie;
- 2) współpraca z przedstawicielami PSSE w Opatowie – prezentacje, pogadanki;
- 3) współpraca z PPP w Opatowie - zajęcia warsztatowe;
- 4) spotkania i współpraca z kuratorami sądowymi i rodzinnymi;
- 5) w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej zajęcia z pedagogiem i psychologiem szkolnym;
- 6) zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne prowadzone przez psychologa;
- 7) udział w zajęciach Trening umiejętności społecznych;
- 8) udział w zajęciach Trening zastępowania agresji;
- 9) lekcje wychowawcze o tematyce edukacyjnej i profilaktycznej;
- 10) uwzględnianie treści profilaktycznych w treściach edukacyjnych podczas lekcji;
- 11) spotkania i pogadanki o różnej tematyce dla uczniów (asertywność, zapobieganie uzależnieniom, zdrowe odżywianie, zdrowy tryb życia);
- 12) promowanie zdrowego stylu życia, udział w projektach: „Bądź Fit!”, „Nie pal przy mnie, proszę!”, „Trzymaj formę”, „Wiem, co jem”, itp.;
- 13) udział w zajęciach i zawodach sportowych (we współpracy z organizacjami pozarządowymi).

Trudności w relacjach międzyludzkich wynikają m.in. z:

- 1) negatywnego wpływu środowiska rodzinnego i czynników oddziałujących na wychowanków (np.: struktura rodziny, standard ekonomiczny, atmosfera wychowawcza w domu rodzinnym, wzorce rodziców);
- 2) negatywnego wpływu grupy rówieśniczej (palenie papierosów, używanie wulgaryzmów, agresja słowna, zagrożenie używkami);
- 3) problemów zdrowotnych.

Dużą uwagę przywiązuje się do działań profilaktycznych, doksztalcaniu się kadry, zdobywaniu wiedzy na temat nowych, sprawdzonych metod pracy z dziećmi oraz współpracy z innymi instytucjami. Oceniając zachowanie dziecka należy rozpatrywać jego stan zdrowia, niepełnosprawność intelektualną, sytuację rodzinną, warunki materialne. Wydaje się, że wiele z tych problemów ma swoje źródło we wczesnym dzieciństwie, w bieżącej sytuacji w domu (niewydolność wychowawcza, niezaradność rodziców, problemy bytowe, itp.) oraz w otoczeniu, w którym znajduje się dziecko poza

szkołą (środowisko rówieśnicze).

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Dębnie im. Mieczysława Jopka Dębno 69; 27 – 530 Ożarów

---

W realizacji funkcji opiekuńczej szkoła podejmuje współpracę z lokalnymi instytucjami wspierającymi rodzinę, takimi jak: ośrodki pomocy społecznej, PCPR w Opatowie, KRPA, sądy rodzinne (zwłaszcza kuratorzy), Policja, straż miejska. W szkole dużą uwagę przywiązuje się do wypracowania u dzieci umiejętności przestrzegania norm i odpowiedzialności za własne czyny, co sprzyja właściwemu funkcjonowaniu społecznemu. Wychowankowie w sposób jasny i przystępny informowani są o konsekwencjach naruszania regulaminu obowiązującego w placówce. Prowadzone są również zajęcia mające na celu przygotowanie dzieci do radzenia sobie z wymogami życia codziennego, poprzez kształcenie u nich umiejętności niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w różnych grupach społecznych. W związku z tym dzieci uczestniczą w zajęciach, których celem jest rozwijanie u nich umiejętności radzenia sobie ze stresem, wyrażania emocji w sposób konstruktywny, nawiązywania właściwych, opartych na wzajemnym szacunku relacji międzyludzkich oraz budowania poczucia własnej wartości. Aktywizuje się rodziców i współpracuje z nimi. Rozwiązuje się problemy i trudności, z którymi borykają się podopieczni. Kontakt z rodzicami jest doskonałym źródłem informacji na temat sytuacji dziecka, dzięki czemu możliwe jest trafniejsze postawienie diagnozy i dobranie lepszych oddziaływań wychowawczych lub korekcyjno-kompensacyjnych. Nauczyciele dbają o realizację obowiązku szkolnego przez uczniów. Udzielają rodzicom porad ułatwiających rozwiązywanie przez nich trudności w wychowywaniu własnych dzieci. SOSW współdziała w opracowywaniu planu dydaktyczno-wychowawczego szkoły. Nauczyciele rozpoznają warunki życia i nauki uczniów sprawiających trudności w realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego. Rozpoznają sposoby spędzania czasu wolnego przez uczniów wymagających szczególnej opieki wychowawczej. Stwarzają uczniom wymagającym szczególnej opieki i pomocy wychowawczej możliwości udziału w zajęciach sportowych, turystycznych, rekreacyjnych oraz w innych zorganizowanych formach zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Udzielają pomocy wychowawcom i nauczycielom w ich pracy z uczniami sprawiającymi trudności wychowawcze. Organizują pomoc w wyrównywaniu braków w wiadomościach szkolnych uczniom napotykałym na trudności w nauce. Organizuje się pomoc w zakresie wyrównywania i niwelowania zaburzeń rozwojowych (korekcja, reedukacja, terapia). Organizuje się różne formy terapii zajęciowej uczniom z objawami niedostosowania społecznego. Udziela się uczniom pomocy w eliminowaniu napięć psychicznych nawarstwiających się na tle niepowodzeń szkolnych. Wspiera się uczniów w rozwiązywaniu trudności powstających na tle konfliktów rodzinnych. Prowadzi się porady i realizuje pomoc uczniom posiadającym trudności w kontaktach rówieśniczych i środowiskowych. Organizuje się opiekę i pomoc materialną uczniom z rodzin wielodzietnych oraz zapewnienia się dożywianie uczniom z rodzin mających trudności materialne. Nauczyciele dbają o zapewnienie miejsca w internacie uczniom wymagającym szczególnej opieki wychowawczej. Wspiera się rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych. Podejmuje się działania mediacyjne i interwencyjne w sytuacjach kryzysowych. W toku nauczania resocjalizacyjnego eliminuje się negatywizm szkolny oraz zaniedbanie pedagogiczne uczniów.

Nauczanie resocjalizujące, stosowane w szkole, opiera się na ortodydaktycznych zasadach nauczania ze szczególnym uwzględnieniem:

- a) indywidualizacji,

- b) dominacji wychowania,
- c) treści kształcących,
- d) aktywności,
- e) dostosowania zadań do możliwości poznawczych ucznia,
- f) pomocy w nauce,
- g) nauczania zespołowego.

Zajęcia szkolne nasycone są wieloma metodami, środkami i formami nauczania, pobudzającymi aktywność twórczą uczniów w pożądanym kierunku. Szkoła realizuje program oddziaływań resocjalizacyjnych obejmujących wszystkich uczniów, a także bierze udział w tworzeniu i realizacji indywidualnego programu oddziaływań resocjalizacyjnych, obejmującego poszczególnych uczniów. Nauczyciele realizują zadania opiekuńcze i wychowawcze na terenie szkoły i całej Placówki. W tym celu współpracują z wychowawcami, rodzicami, a także zespołem diagnostycznym w zakresie stawiania diagnozy i prognozy pedagogicznej.

Celem ogólnym działań dydaktycznych prowadzonych przez nauczycieli szkoły jest wszechstronny rozwój osobowości ucznia. Nauczyciele wspomagają w każdej działalności edukacyjno-wychowawczej rozwój osobowy w wymiarach: intelektualnym, psychicznym, społecznym, zdrowotnym, estetycznym, moralnym i duchowym. W tym celu nauczyciele wprowadzają do tematyki swojego przedmiotu elementy programu wychowawczego, reagują na dostrzeżone dobro i zło, pilnują prawidłowego stylu spędzania przerw.

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Sulejowie Sulejów 69; 27 – 530 Tarłów

---

W SOSW w Sulejowie działania pedagoga szkolnego ściśle związane są z realizacją zadań uwzględnionych w szkolnym planie wychowawczo - profilaktycznym. W głównej mierze polegają one na:

- 1) prowadzeniu indywidualnych rozmów z uczniami przejawiającymi trudności wychowawcze o ich problemach, potrzebach, relacjach w grupie rówieśniczej w szkole i podczas pobytu w internacie, jak również stosunków w domu rodzinnym i innych;
- 2) byciu mediatorem przy rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych;
- 3) wspieraniu uczniów nie radzących sobie ze stresem, w eliminowaniu napięć, jak również w nawiązywaniu pozytywnych kontaktów interpersonalnych;
- 4) wspomaganiu uczniów w sytuacjach wymagających ich własnego zaangażowania;
- 5) pomocy poprzez rozmowy pedagogiczne uczniom słabszym, wycofanym, nieśmiałym, złknięm, wsparcie w formie pochwał, szukanie źródła takich zachowań;
- 6) prowadzeniu indywidualnych oraz grupowych rozmów na temat zagrożeń w sieci internetowej, nieodpowiedzialnego korzystania z komunikatorów społecznościowych, cyberprzemocy, profilaktyki uzależnień;
- 7) konsultowaniu z nauczycielami indywidualnych przypadków nieodpowiednich zachowań uczniów;
- 8) umawianiu uczniów i wychowanków na wizyty z lekarzami specjalistami;
- 9) współpracy z rodzicami wychowanków, która polega na wymianie informacji na temat stanu zdrowia, samopoczucia, zachowania się ucznia lub wychowanka;
- 10) monitorowaniu i analizie frekwencji uczniów, podejmowaniu działania zaradczych w stosunku do uczniów z wysoką bądź niesystematyczną absencją w szkole poprzez

rozmowy z wychowawcami klas, rozmowy z rodzicami;

- 11) uczestniczeniu w pracy zespołów ds. pomocy psychologiczno – pedagogicznej;
- 12) współpracy z psychologiem i logopedą w zakresie konsultacji metod i form pomocy udzielanej uczniom;
- 13) analizie orzeczeń uczniów i wychowanków oraz ich pozostałej dokumentacji;
- 14) współpracy z PPP w zakresie zaistniałych sytuacji podopiecznych;
- 15) współpracy z asystentami rodzin uczniów i wychowanków przebywających w placówce, planowaniu wsparcia rodzin, wymianie informacji;
- 16) współpracy z Ośrodkiem Zdrowia w Tartowie, z lekarzami i pielęgniarkami sprawującymi opiekę medyczną nad dziećmi przebywającymi w placówce, umawianiu wizyt w razie choroby, wykupywaniu leków w konsultacji z rodzicami.

W SOSW w Sulejowie działania wszystkich pracowników pedagogicznych podejmowane są na zasadzie wzajemnej współpracy, wymianie informacji, szukaniu wspólnych rozwiązań, ujednoczeniu działań wobec poszczególnych uczniów i wychowanków w celu ich jak najpełniejszego rozwoju społecznego, wyposażaniu ich w wiedzę i umiejętności potrzebne w codziennym życiu na miarę ich indywidualnych możliwości.

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy – Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych w Niemienicach Niemienice 95; 27 – 580 Sadowie

---

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy – Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych w Niemienicach to Placówka obejmująca całościowym oddziaływaniem terapeutyczno – edukacyjno – wychowawczym uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim ze spektrum autyzmu oraz sprzężoną niepełnosprawnością. Głównym celem działalności Ośrodka jest wszechstronny, harmonijny rozwój wychowanków, na miarę ich indywidualnych możliwości i potrzeb oraz przygotowanie do optymalnie samodzielnego udziału w życiu społecznym, w integracji ze środowiskiem.

W Placówce stworzone są uczniom warunki sprzyjające zaspokajaniu ich potrzeb, umożliwiające naukę i wypoczynek z dbałością o ich bezpieczeństwo i dobre samopoczucie. Po zakończonych lekcjach uczniowie przechodzą pod opiekę wychowawców internatu, którzy organizują odpowiednie zajęcia. Są to gry i zabawy, zajęcia manualne, sportowe, plastyczne, informatyczne, zajęcia samoobsługowe i higieniczno - porządkowe. W czasie tych zajęć wychowankowie wykonują wiele prac rozwijających ich zdolności i umiejętności.

Dla uczniów, którzy muszą dłużej przebywać w ośrodku ze względu na czas pracy ich rodziców (prawnych opiekunów), organizację dojazdu do szkoły lub inne okoliczności wymagające zapewnienia uczniowi opieki w szkole zorganizowana jest świetlica. Świetlica zapewnia zajęcia uwzględniające potrzeby edukacyjne oraz rozwojowe dzieci i młodzieży, a także ich możliwości psychofizyczne. Są to w szczególności zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów, odrabianie lekcji, oddziaływania werbalne (czytanie, opowiadanie, rozmowy), gry i zabawy ruchowe i zręcznościowe, także na świeżym powietrzu, zajęcia plastyczne i teatralne.

Nauczyciele diagnozują sytuację materialną swoich podopiecznych. Wychowankowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej korzystają z pomocy żywnościowej. Dzięki działającemu przy ośrodku stowarzyszeniu, którego członkami są m.in.: nauczyciele, wychowankowie i ich rodziny otrzymują bezpłatnie paczki żywnościowe.

Wszyscy uczniowie szkoły mają zapewnione zajęcia rewalidacyjne oraz zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno - pedagogicznej zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Celem tych zajęć jest korygowanie i kompensowanie zaburzonych funkcji oraz stymulowanie tych właściwości intelektualnych i osobowościowych ucznia, które umożliwiają mu pełne uczestnictwo w codziennym życiu. Ponadto uczniowie mają możliwość rozwijania swoich zainteresowań i zdolności poprzez udział w kołach zainteresowań.

Nauczyciele pracujący w ośrodku prowadzą poradnictwo dla rodziców uczniów. Polega ono m.in.: na dostarczeniu aktualnych i rzetelnych informacji na temat danej niepełnosprawności i rozwoju dziecka, tworzeniu rodzicom możliwości uczestniczenia w określaniu celów terapii, oferowaniu zrozumienia i wsparcia w radzeniu z problemami związanymi z opieką nad dzieckiem, udzielaniu fachowej wiedzy dotyczącej wspomagania rozwoju dziecka, udzielaniu informacji o przysługujących uprawnieniach i świadczeniach.

W Placówce zatrudniony jest pedagog i psycholog, którzy udzielają wsparcia, konsultacji w sytuacjach trudnych. Szkoła współpracuje z sądem i kuratorami.

Organizowane są wycieczki, wyjazdy do kina, teatru i miejsc użyteczności publicznej, a także turnusy rehabilitacyjne, wypoczynkowe, sportowe i „Zielone Szkoły”. Ponadto uczniowie biorą udział w zawodach sportowych, przeglądach twórczości artystycznej. Takie działania rozwijają u wychowanków umiejętność właściwego zachowania się w miejscach publicznych i sprzyjają nawiązywaniu relacji z rówieśnikami.

Nauczyciele organizują wiele imprez, uroczystości i akcji, dzięki czemu uczniowie nabywają nowe umiejętności, poszerzają swoją wiedzę, utrwalają pozytywne wzorce zachowań.

Podejmowane są też działania profilaktyczne, które mają na celu wzbogacanie wiadomości uczniów na temat wychowania zdrowotnego, przestrzegania zasad bezpieczeństwa oraz propagowanie zdrowego stylu życia.

W Placówce funkcjonuje wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, które przeznaczone jest dla dzieci z problemami i deficytami w rozwoju. Korzystają one ze specjalistycznych zajęć stymulujących ich rozwój. Edukacja uczniów w placówce przebiega w oparciu o realizację podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz realizację programów wchodzących w skład szkolnego zestawu programów nauczania. Dla każdego ucznia nauczyciele i specjaliści opracowują Indywidualny Program Edukacyjno - Terapeutyczny, uwzględniający zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz w oparciu o diagnozę funkcjonalną.

W Placówce realizowany jest Program Zajęć Wychowawczo - Reeducacyjnych dla Wychowanków z Niepełnosprawnością Intelektualną Przejawiających Zachowania Agresywne. Celami tego programu było nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów, prawidłowego funkcjonowania w grupie. Dla uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym organizowane są w ramach pomocy psychologiczno - pedagogicznej zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno - społeczne zgodnie z rozporządzeniem MEN w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Celem tych zajęć jest przede wszystkim przeciwdziałanie utrwalaniu się nieprawidłowych wzorców zachowań, a w konsekwencji niedostosowania społecznego. Dyrekcja i pedagodzy systematycznie współpracują z instytucjami wspierającymi działalność profilaktyczną w Placówce. Współpraca z Policją, z: PSSE w Opatowie, Powiatową Państwową Strażą Pożarną, PPP, OPS, PFRON oraz z PCPR w Opatowie.

W Placówce działa Zespół ds. bezpieczeństwa, do którego zadań m.in.: należy monitorowanie zachowań związanych z paleniem papierosów, piciem alkoholu, używaniem środków odurzających.

Członkowie zespołu opracowują Program Profilaktyki i Procedury Zachowania w Sytuacjach Kryzysowych. W szkole zostały także opracowane Procedury Bezpiecznego Pobytu Wychowanków w Niemienicach i jest realizowany Program Profilaktyczno – Wychowawczy. W celu zapobiegania zjawisku przemocy w sieci, podejmowane są działania edukacyjno - profilaktyczne. Są organizowane warsztaty, pogadanki, prezentowane filmy edukacyjne przedstawiające zagrożenia wynikające z niewłaściwego korzystania z zasobów Internetu.

VII. Polityka społeczna wobec osób uzależnionych.

Uzależnienie to nabyty stan zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, który charakteryzuje się okresowym lub stałym przymusem wykonywania określonej czynności lub zażywania psychoaktywnej substancji chemicznej.

Termin „uzależnienie” jest stosowany m.in.: w odniesieniu do takich zaburzeń psychicznych, jak uzależnienie od narkotyków (narkomanii), leków (lekomanii), alkoholu (alkoholizmu) czy papierosów (nikotynizmu). W szerszym rozumieniu termin „uzależnienie” stosowany jest w odniesieniu do wielu innych przymusowych zachowań, m.in.: kompulsywnych zakupów, oglądania telewizji, korzystania z gier hazardowych lub komputerowych czy też nadmiarowego korzystania z Internetu. Współczesna psychologia traktuje pojęcie „uzależnienie” szeroko i zakłada, że może ono obejmować także inne czynności, nad wykonywaniem których dana osoba utraciła kontrolę. Diagnozowanie uzależnień odbywa się m.in.: w oparciu o klasyfikacje chorób ICD-10 i DSM IV.

Według Światowej Organizacji Zdrowia szacuje się, że liczba osób w wieku >15 lat uzależnionych od alkoholu w Polsce stanowi ok. 2% populacji.

Jedną z poważniejszych kwestii społecznych, będących powodem problemów osobistych i rodzinnych są uzależnienia od m.in.: narkotyków, leków, nikotyny i alkoholu. Prowadzą one do utraty zdrowia oraz rodzą takie problemy jak: przemoc, rozpad rodziny, przestępczość, degradacja społeczna i w konsekwencji wykluczenie społeczne.

Diagnoza uzależnień od alkoholu oraz problemów związanych z tym zjawiskiem nie odzwierciedlają rzeczywistej sytuacji. Powodem tego stanu rzeczy jest fakt, że problem alkoholizmu jest traktowany w kategoriach stygmatu społecznego, dlatego często jest ukrywany przez osoby uzależnione oraz ich rodziny. Uzależnieni i współuzależnieni z uwagi na zagrożenie stygmatyzacją społeczną nie utożsamiają się z tym ważnym problemem społecznym, który ma wymiar zdrowotny i społeczny (stąd wymaga wsparcia specjalistów: lekarzy, terapeutów, psychologów a także grup wsparcia). Uzależnienie od alkoholu negatywnie wpływa na osoby go nadużywające, przyczyniając się do powstawania wielu ważnych schorzeń będących często powodem niepełnosprawności. Osoby uzależnione przechodząc poszczególne etapy uzależnienia, tracą pozycję zawodową, zaniedbują rodzinę, popadają w konflikt z prawem, narażają się na wykluczenie społeczne. Gradacja popadania w nałóg jest wprost proporcjonalna do poziomu gradacji ekonomicznej i zawodowej.

❖ Programy przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.

Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z najpoważniejszych problemów. Zjawisko to stwarza problem złożony, trudny do przewyciężenia i nie zależy o d płci, wieku ani poziomu wykształcenia. Jego rozmiar i niszczycielskie działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej. Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt wzrastania liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu.

W rodzinach, które objęte są pomocą socjalną pracownicy dość często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających picie alkoholu, stosowanie zachęty do spożywania i łatwość jego zdobywania. Szczególnego znaczenia nabiera wzorzec picia alkoholu i niekorzystny wpływ rozbieżności między zachowaniem rodziców, a wymaganiami stawianymi wobec dziecka co do spożywania alkoholu, brak kontroli ze strony rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” uzależnienia od alkoholu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne. Alkoholizm to częsta przyczyna interwencji sądu w sprawy opiekuńczo – wychowawcze. Praca z tak zaburzonymi klientami jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie. Z pomocą w pracy z osobami uzależnionymi pracownikom socjalnym przychodzą Ośrodek Profilaktyki, Terapii i Leczenia Uzależnień, KRPA i Kluby Abstynenta.

Podstawą prawną działań związanych z rozwiązywaniem problemów alkoholowych jest ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu.

Zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności:

- 1) tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokojenie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu;
- 2) działalność wychowawczą i informacyjną;
- 3) ustalenie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych;
- 4) ograniczenie dostępu do alkoholu;
- 5) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu;
- 6) zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu, a w przypadku wystąpienia ich usuwanie;
- 7) przeciwdziałanie przemocy domowej.

Celem Strategii jest również określenie programu zapobiegania powstawania nowych problemów alkoholowych na terenie gmin, powiatu poprzez zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów alkoholowych, realizacja ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

❖ **Przeciwdziałanie narkomanii i jej strategiczne kierunki.**

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to ma szerokie znaczenie i obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek działania różnych substancji) oraz dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

Do najczęstszych zjawisk wskazujących na ryzyko sięgania po narkotyki należą: dobra sytuacja materialna powiązana często z „zapracowaniem rodziców”, konflikty w rodzinie i małżeństwie (brak porozumienia między rodzicami), wagarowanie i gwałtowny spadek wyników w nauce, palenie papierosów, picie alkoholu przed 18 rokiem życia.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii realizuje się ono poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej, a w szczególności:

- 1) działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną;
- 2) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych;
- 3) ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych;
- 4) nadzór nad substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii;
- 5) zwalczanie niedozwolonego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii;
- 6) nadzór nad uprawami roślin zawierających substancje, których używanie może prowadzić do narkomanii.

Problem uzależnień na terenie gmin powiatu opatowskiego:

1) Gmina Iwaniska:

Na terenie gminy działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) oraz Przeciwdziałania Narkomanii, która liczy czterech członków. Corocznie opracowany jest Gminny Program Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Środki na działanie komisji pochodzą z opłat za korzystanie z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. Do najważniejszych zadań GKRPA jest:

- a) wydawanie postanowień w sprawie sprzedaży napojów alkoholowych,
- b) przeprowadzanie rozmów motywacyjnych z osobami uzależnionymi,
- c) kierowanie wniosków do sądu w sprawie opinii biegłych o leczenie przymusowe,
- d) kontrolowanie punktów sprzedaży napojów alkoholowych,
- e) działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży.

W ramach GKRPA działa punkt konsultacyjny ds. uzależnień, którego zadaniem jest:

- a) nawiązanie kontaktu z klientem,
- b) diagnoza uzależnienia od alkoholu,
- c) ukazanie korzyści jakie może przynieść terapia,
- d) rozpoznanie problemów życiowych pacjenta i powiązanie ich z piciem,
- e) wzbudzenie motywacji do zmiany i leczenia,
- f) informacja o metodach i warunkach leczenia,
- g) plan utrzymania abstynencji do następnego spotkania.

W pierwszym etapie terapii, w ciągu trzech pierwszych rozmów indywidualnych pacjent ma wykonaną przez terapeutę diagnozę nozologiczną (diagnoza kliniczna). Kontrakt terapeutyczny, który jest zawierany z pacjentem na tym etapie obowiązuje przez cały okres terapii. Zajęcia odbywają się raz w tygodniu – we wtorek, w godzinach 15.30-18.30, w budynku Urzędu Miasta i Gminy w Iwaniskach.

2) Gmina Baćkowice:

Na terenie gminy Baćkowice funkcjonuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która realizuje zadania wynikające przede wszystkim z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

W skład komisji wchodzi 6 osób: są to przedstawiciele Urzędu Gminy Baćkowice, Ośrodka Pomocy Społecznej w Baćkowicach, Komendy Powiatowej Policji w Opatowie, Ośrodka Zdrowia w Baćkowicach, Zespołu Szkół Publicznych w Baćkowicach oraz Zespołu Interdyscyplinarnego w Baćkowicach, którzy są przeszkoleni w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zajmuje się w szczególności rozwiązywaniem problemów uzależnień na terenie gminy Baćkowice ściśle współpracując z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Baćkowicach, Komendą Powiatową Policji w Opatowie, Zespołem Interdyscyplinarnym, oraz kuratorami z Sądu Rejonowego w Opatowie. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych inicjuje oraz monitoruje wszelkiego rodzaju działania związane z edukacją i profilaktyką rozwiązywania problemów alkoholowych.

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Konsultacyjno – Informacyjny ds. Uzależnień i Profilaktyki, zatrudniony jest terapeuta ds. uzależnień. Punkt jest czynny w zależności od potrzeb raz – kilka razy w miesiącu.

Kierunkami działania na płaszczyźnie profilaktyki alkoholowej, narkomanii i przeciwdziałania przemocy jest:

- a) udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży, która miała problem z używaniem wszelkich substancji psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, dopalacze),
- b) realizowanie szkolnych programów profilaktycznych wobec dzieci i młodzieży,
- c) zapewnienie możliwości korzystania z bezpłatnych usług Gminnego Punktu Konsultacyjnego ds. uzależnień osobom uzależnionym i współuzależnionym,
- d) przeciwdziałanie przemocy domowej,
- e) tworzenie bazy materialnej, organizacyjnej i merytorycznej dla realizacji programów profilaktycznych.

W latach 2014-2019 na terenie gminy Baćkowice we wszystkich placówkach oświatowych odbywały się spektakle, warsztaty oraz programy profilaktyczne. Realizacją ww. zajmowały się szkoły oraz zaproszeni do współpracy goście, w tym psychoterapeuci ze Świętokrzyskiego Centrum Profilaktyki i Edukacji w Kielcach.

Celem działań profilaktycznych w szkołach było uświadomienie dzieciom konsekwencji łamania norm i zakazów oraz sięgania po środki i substancje, które mogą być szkodliwe, wykształcenie właściwej postawy wobec osób namawiających do spróbowania środków uzależniających, ukazanie perspektyw zdrowego stylu życia, ukazanie zagrożeń i konsekwencji wynikających z nieumiejętności odmawiania, wykształcenie właściwych postaw reagowania wobec przemocy, ukazywanie alternatyw dla stosowania przemocy.

Głównymi celami działań Komisji w Baćkowicach jest prowadzenie działań: zapobiegania nadużywania alkoholu oraz środków psychoaktywnych, promowania zdrowego trybu życia, zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym, integrowania społeczeństwa lokalnego, podejmowania działań w zakresie poradnictwa, interwencji wobec osób nadużywających alkoholu i narkotyków i innych związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz zwiększania zdolności osób do radzenia sobie z zaistniałymi problemami alkoholowymi. Podejmowane działania mają za zadanie wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin, pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia. Komisja uprawniona jest do podejmowania czynności zmierzających do sądowego orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu zobowiązania poddania się leczeniu odwykowemu.

Komisja ponadto realizuje określone ustawowo zadania gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a w szczególności:

- 1) przeprowadzanie kontroli przestrzegania warunków i zasad sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych na terenie gminy Baćkowice zgodnie ze stosownymi upoważnieniami wydanymi przez Wójta Gminy Baćkowice;

- 2) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 3) prowadzenie działań zmierzających do poddania się leczeniu odwykowemu osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od pracy oraz systematycznie zakłócają spokój i porządek uliczny.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych współpracuje z Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej mającym za zadanie objęcie ofiary przemocy - niezbędną zintegrowaną pomocą i wsparciem.

Wszystkie szkoły na terenie gminy Baćkowice prowadziły działalność w celu przeciwdziałania uzależnieniom. Poniżej przedstawiamy zestawienie działalności w tym zakresie.

Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i zapobiegawcza w zakresie uzależnień podejmowana w Zespole Szkół Publicznych w Baćkowicach w latach 2014-2019.

Działania w zakresie uzależnień podejmowane były w bieżącej pracy z uczniami, na godzinach wychowawczych, podczas apeli, koncertów, działań profilaktycznych, spektakli organizowanych w Zespole Szkół Publicznych w Baćkowicach. Programy profilaktyki uzależnień realizowane były co roku w formie koncertów muzycznych. Zaproszeni goście poruszali tematykę uzależnień od Internetu, alkoholu, nikotyny oraz narkotyków. Opowiadali, jak nałóg odbiera najcenniejsze dla człowieka wartości: zdrowie, miłość, przyjaźń, marzenia, a nawet życie.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się warsztaty profilaktyczne z socjoterapeutami. Podczas corocznych zajęć uczniowie poznawali zgubne skutki sięgania po używki, rozmawiali nt.: agresji, przemocy, wulgaryzmów. Zdobyli wiedzę na temat uzależnień behawioralnych, czyli: Internet, gry, hazard, zakupy.

Kolejnym punktem działań profilaktycznych był program „Spójrz Inaczej”, obejmujący uczniów szkoły podstawowej, który miał na celu zapobieganie uzależnieniom i innym destrukcyjnym zachowaniom, a także zapobieganie niewłaściwej adaptacji społecznej dzieci i młodzieży poprzez wspieranie prawidłowego rozwoju i kształtowania umiejętności psychospołecznych, kluczowych dla danego okresu rozwojowego.

Noc Filmowa to działanie przygotowane w ramach projektu edukacyjno-profilaktycznego „Veto wobec Mowy Nienawiści!”, które umożliwiło uczniom zapoznanie się z dziełami filmowymi o tematyce „anty-hejtowej”, profilaktycznej i poruszającej temat wielokulturowości. W trakcie dyskusji nad filmem nauczyciele – koordynatorzy projektu – zwracali młodzieży szczególną uwagę na pozytywne cechy osobowościowe wybranych postaci, negatywne skutki „hejtu”, odnalezienie siebie w społeczeństwie wielokulturowym opartym na tolerancji oraz podkreślenie znaczenia życia wolnego od nałogów w drodze do osiągnięcia sukcesu.

Co roku obchodzony był „Dzień Bezpiecznego Internetu”, podczas którego organizowano debatę na temat cyberprzemocy. Uczniowie podczas wyreżyserowanych scenek rozważali, czym jest cyberprzemoc i jak się przed nią chronić. Przypomnieli także społeczności szkolnej zebranej na apelu zasady tzw.: netykiety, czyli dobrego zachowania w Internecie. W spotkaniu w roli fachowych doradców wzięli udział zaproszeni goście: Kierownik Zespołu Kuratorskiego Sądu Rejonowego w Opatowie i podkomisarz z KPP w Opatowie.

Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i zapobiegawcza w zakresie uzależnień w Szkole Podstawowej w Modliborzycach w latach 2014-2019.

Szkoła prowadzi systematyczną działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną wśród uczniów, rodziców, nauczycieli oraz pracowników szkoły w celu przeciwdziałania uzależnieniom. Działalność ta odbywa się w różnych formach. Zostały

przeprowadzone programy dotyczące tego zagadnienia:

- „**Bądź aktywny- nie daj się nałogom**”. Głównym założeniem tego programu była promocja zdrowego aktywnego stylu życia. Poprzez ten program starano się pomóc uczniowi odnaleźć się w trudnej dla niego sytuacji.
- „**Czyste powietrze wokół nas**” - program realizowany jest w placówce i jest dostosowany do możliwości profilaktycznych dzieci pięcioletnich i sześcioletnich. W realizację programu zaangażowani byli rodzice, jak i dzieci. Dzieci chętnie uczestniczyły w zajęciach, wykazywały wysoki poziom wiedzy na temat szkodliwości dymu papierosowego oraz tego jak go unikać. Efektem pracy były prace plastyczne oraz gazetki.
- „**Razem przeciw uzależnieniom**”. W trosce o bezpieczeństwo dzieci odbywały się pogadanki prowadzone przez wychowawców dotyczące zachowań bezpiecznych i niebezpiecznych. Ponadto w szkole odbyły się spotkania z policjantem.
- „**Znajdź właściwe rozwiązanie**” . Program dotyczył profilaktyki palenia tytoniu.
- „**Nie pal przy mnie proszę**” – program realizowany pod patronatem PSSE w Opatowie podczas 5 zajęć warsztatowych o następujących tytułach:

„Co to jest zdrowie”,

„Od czego zależy nasze zdrowie”,

„Co i dlaczego szkodzi zdrowiu”,

„Co robić, gdy moje życie jest zagrożone”,

„Nie pal przy mnie proszę”.

Uczniowie szkoły wzięli udział w programie „**Szybuj bezpiecznie w Internetowej chmurze**”.

Szkoła realizowała tę działalność również w czasie następujących zajęć:

- zajęcia wychowanie do życia w rodzinie,
- zajęcia z wychowawcą,
- spotkania z psychologiem i policjantem.

Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i zapobiegawcza w zakresie uzależnień, podejmowana przez Publiczną Szkołę Podstawową w Piórkowie w latach 2014 – 2019.

2014 rok:

- 1) realizacja programu: „W tenisa świetnie gram, więc nałogom się nie dam” we współdziałaniu z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 2) przygotowanie i realizacja cyklicznych spotkań uczniów naszej szkoły z policjantem, których tematyką była min.: profilaktyka uzależnień od alkoholu i środków psychotropowych;
- 3) organizacja Święta Sportu Szkolnego z Piknikiem Rodzinnym – promocja zdrowego, sportowego stylu życia;
- 4) przeprowadzenie przez wychowawców klas, lekcji wychowawczych o tematyce przeciwdziałania uzależnień od tytoniu, alkoholu czy środków psychotropowych;
- 5) prowadzenie stałej współpracy z pielęgniarką w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień.

2015 rok:

- 1) realizacja programu Ministerstwa Zdrowia: „Nie pal przy mnie proszę”;
- 2) przygotowanie i realizacja cyklicznych spotkań uczniów naszej szkoły z policjantem, których tematyką była m.in.: profilaktyka uzależnień od alkoholu i środków psychotropowych;
- 3) organizacja Święta Sportu Szkolnego z Piknikiem Rodzinnym – promocja sportowego, zdrowego trybu życia;

- 4) przeprowadzenie przez wychowawców klas, lekcji wychowawczych o tematyce przeciwdziałania uzależnień od tytoniu, alkoholu czy środków psychotropowych;
- 5) prowadzenie stałej współpracy z pielęgniarką w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień.

2016 rok:

- 1) przygotowanie i realizacja „Warsztatów zdrowego żywienia” z programu „Owoce i warzywa w szkole”;
- 2) przygotowanie i realizacja cyklicznych spotkań uczniów naszej szkoły z policjantem, których tematyką była min. profilaktyka uzależnień od alkoholu i środków psychotropowych;
- 3) organizacja Święta Sportu Szkolnego z Piknikiem Rodzinnym – promocja sportowego, zdrowego trybu życia;
- 4) przeprowadzenie przez wychowawców klas lekcji wychowawczych o tematyce przeciwdziałania uzależnień od tytoniu, alkoholu czy środków psychotropowych;
- 5) prowadzenie stałej współpracy z pielęgniarką w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień.

2017 rok:

- 1) przygotowanie i realizacja cyklicznych spotkań uczniów szkoły z policjantem, których tematyką była min.: profilaktyka uzależnień od alkoholu i środków psychotropowych;
- 2) przygotowanie i realizacja programu: „Sportowa niedziela z rodziną” – promocja zdrowego, sportowego stylu życia;
- 3) przeprowadzenie przez wychowawców klas lekcji wychowawczych o tematyce przeciwdziałania uzależnień od tytoniu, alkoholu czy środków psychotropowych;
- 4) prowadzenie stałej współpracy z pielęgniarką w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień.

2018 rok:

- 1) zorganizowanie spotkania – pogadanki z kierownikiem Ośrodka Zdrowia w Baćkowicach dotyczące przeciwdziałania uzależnieniom od tytoniu, alkoholu, środków psychotropowych i gier komputerowych;
- 2) przygotowanie i realizacja cyklicznych spotkań uczniów naszej szkoły z policjantem, których tematyką była m.in.: profilaktyka uzależnień od alkoholu i środków psychotropowych;
- 3) przygotowanie i realizacja programu: „Sportowa niedziela z rodziną” – promocja zdrowego, sportowego stylu życia;
- 4) prowadzenie stałej współpracy z pielęgniarką w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień.

2019 rok:

- 1) przygotowanie i realizacja cyklicznych spotkań uczniów naszej szkoły z policjantem, których tematyką była m.in.: profilaktyka uzależnień od alkoholu i środków psychotropowych;
- 2) przygotowanie i realizacja programu: „Sportowa niedziela z rodziną” – promocja zdrowego, sportowego trybu życia;
- 3) przeprowadzenie przez wychowawców klas lekcji wychowawczych o tematyce przeciwdziałania uzależnień od tytoniu, alkoholu czy środków psychotropowych;
- 4) prowadzenie stałej współpracy z pielęgniarką w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień.

Szkoła Podstawowa we Wszachowie realizowała Program Profilaktyczno-Wychowawczy,

w którym zawarte były treści poświęcone zapobieganiu uzależnieniom dzieci od nikotyny, alkoholu, dopalaczy, Internetu, przemocy.

Systematycznie organizowane są apele szkolne, pogadanki na temat właściwego zachowania się, bezpieczeństwa w szkole i poza.

3) Gmina Lipnik:

Na terenie gminy Lipnik działa Gmina Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Podstawowym jej zadaniem jest podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania. Głównym celem działań profilaktycznych Komisji jest zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych oraz zwiększaniu zdolności do radzenia sobie z istniejącymi problemami alkoholowymi. Komisja zajmuje się wspieraniem osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowaniem zdrowego stylu życia.

W Gminie Lipnik jest opracowany Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, jego nadrzędnym celem jest tworzenie spójnego systemu działań profilaktycznych i naprawczych zmierzających do zapobiegania powstaniu nowych problemów oraz zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują. Powyższy program kontynuuje realizację sprawdzonych w poprzednich latach działań. Działania podejmowane w ramach niniejszego programu mają na celu zmniejszenie różnorodnych problemów powodowanych przez alkohol i inne uzależnienia w całej społeczności lokalnej, a nie tylko w grupie podwyższonego ryzyka. Opracowany jest również Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii, którego zadaniem jest upowszechnianie informacji dot. adresów instytucji i miejsc, gdzie można skorzystać z bezpłatnej pomocy psychologicznej w konkretnych sytuacjach życiowych.

Na terenie gminy Lipnik zostały realizowane:

- a) warsztaty profilaktyczne dla uczniów z Zespołu Szkół we Włostowie i w Lipniku z tematyki „Przemoc jest słaba”- prezentacje multimedialne o tematyce profilaktycznej,
- b) warsztaty profilaktyczne dla uczniów szkół z terenu gminy Lipnik „Przeciwdziałania od substancji psychoaktywnych, narkotyki, dopalacze”,
- c) programy profilaktyczne i socjoterapeutyczne w ramach akcji wypoczynku letniego i zimowego dzieci i młodzieży,
- d) dofinansowania biletów na spektakle profilaktyczne zawierające treści z zakresu problematyki antyalkoholowej i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- e) szkolenia i kursy zwiększające kompetencje profesjonalistów z zakresu realizacji programów profilaktycznych i socjoterapeutycznych,
- f) zakup: literatury fachowej, czasopism, broszur, ulotek, sprzętu sportowego propagujących zdrowy styl życia i niezbędnych do realizacji zadań przeciwdziałających uzależnieniom i przemocy.

4) Gmina Opatów:

Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje i realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej. Przyjmowane są gminne programy w tym zakresie oraz coroczne sprawozdania z realizacji dostępne na stronie internetowej tj.:

- 1) Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Opatów na lata 2019 – 2021;
- 2) Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Opatów na lata 2016;
- 3) Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Opatów na lata 2018 – 2022 r.;
- 4) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Opatów na lata 2016 - 2022.

Ponadto gmina opracowuje oraz corocznie realizuje Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Opatów.

Najważniejsze z działań profilaktycznych kierowane zarówno do dzieci jak i dorosłych to:

- 1) dofinansowanie wycieczek letnich i zimowych;
- 2) dofinansowanie różnych form rozgrywek sportowych, zajęć sportowych, zajęć opiekuńczo-wychowawczych, festynów, zajęć w świetlicach środowiskowych miejskich;
- 3) dofinansowanie lub finansowanie spektakli profilaktycznych, debat szkolnych, konkursów, warsztatów dla uczniów i rodziców i innych działań;
- 4) zakup materiałów profilaktycznych kampanii społecznej, literatury fachowej;
- 5) podejmowanie czynności prowadzących do nałożenia obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

Tabela 9 Wnioski o leczenie odwykowe w latach 2014 -2019.

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba wniosków złożonych do sądu	11	11	11	10	8	9
Liczba wniosków do GKRPA	15	20	5	4	5	4

Źródło: dane GKRPA w Opatowie.

Wnioski do sądu o leczenie odwykowe kierowane były także bezpośrednio przez Komendę Powiatową Policji w Opatowie. W 2016 r. było to 46 wniosków, w 2017 r. – 45 wniosków, w 2018 r. – 59 wniosków i w 2019 r. - 24 wnioski. Należy dodać, że nie wszystkie one kończą się wszczęciem postępowania tj. orzeczeniem o nałożeniu obowiązku leczenia. Pomimo wydania orzeczenia przez sąd okres oczekiwania na miejsce na leczenie zamknięte trwa do kilkunastu miesięcy.

W Gminie Opatów działa Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i Członków ich Rodzin, gdzie mogą zgłosić się potrzebujący, w tym z rodzin z problemem przemocy. Punkt działa 2 razy w tygodniu. Wsparcia udziela 3 specjalistów. W latach 2016 - 2018 w skali roku z porad punktu korzystało średnio 65 osób, specjaliści udzielili około 250 porad. Informacje o możliwości skorzystania z tej formy wsparcia uzyskują członkowie rodzin osób nadużywających alkoholu, same osoby pijące, rodziny osób objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Od 2013 r. Punkt poszerzył swoją ofertę o wsparcie dla osób doznających przemocy.

Opieka świetlicowa skupiona jest w świetlicach szkolnych. Ponadto przy Parafii Św. Marcina w Opatowie prowadzona była w latach 2014 - 2019 świetlica spełniająca zadania opiekuńczo-wychowawcze prowadzona przez Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie. W zajęciach w godzinach popołudniowych 3 x tygodniowo udział brało około 20 dzieci z rodzin potrzebujących pomocy. Działalność świetlicy dofinansowywano ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Współpracowano przy realizacji szkolnych programów profilaktycznych.

5) Gmina Ożarów:

Podstawowym celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest zapobieganie powstawaniu problemów uzależnień głównie poprzez promocję zdrowego, bezpiecznego stylu życia, jak również działalność edukacyjno-informacyjną. Program obejmuje zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów zmierzających do zmniejszania rozmiarów tych już istniejących, jak również prowadzenie działań profilaktycznych dostosowanych do potrzeb lokalnych, aby w ten sposób zapobiegać patologiom społecznym. Obejmuje swym działaniem nie tylko dzieci i młodzież szkolną, ale także rodziny, które często doświadczają zjawiska przemocy ze strony bliskiej osoby będącej pod wpływem alkoholu.

Zadania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizowane są przez Urząd Miejski w Ożarowie przy współudziale Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Ożarowie. Komisja realizuje określone ustawowo zadania gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, które w szczególności obejmują: prowadzenie działań zmierzających do poddania się leczeniu odwykowemu osób, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny; zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie, prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych. Ponadto, Komisja opiniuje lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych zgodnie z zapisami Uchwały Rady Miejskiej dot. zasad usytuowania punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie gminy Ożarów.

Przeciwdziałanie narkomanii jest zadaniem własnym gminy, którego realizacja wynika z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. W myśl powyższej ustawy przeciwdziałanie narkomanii realizuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo - wychowawczej i zdrowotnej, a w szczególności przez:

- a) działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i zapobiegawczą,
- b) leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych,
- c) ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych.

Gmina podejmuje działania mające na celu: prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i wychowawczej w szczególności dla dzieci i młodzieży, rozwój edukacji publicznej i szkolenie przedstawicieli różnych zawodów, instytucji wyspecjalizowanych służb w dziedzinie przeciwdziałania narkomanii a zwłaszcza w zakresie umiejętności wczesnego rozpoznawania sygnałów wskazujących na prawdopodobieństwo zażywania narkotyków i postępowania z osobami uzależnionymi.

6) Gmina Sadowie:

Uchwałami Rady Gminy Sadowie wprowadzono Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązania Problemów Alkoholowych na 2020 rok oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na 2020 rok, gdyż alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy. Inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień i przemocy domowej oraz integracją społeczną osób uzależnionych w Gminie Sadowie zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do jej zadań należy m.in.: podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych oraz zwiększanie zdolności do radzenia sobie z istniejącymi problemami alkoholowymi, wspieranie osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowanie zdrowego stylu życia, podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego, opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych pod względem zgodności lokalizacji punktu sprzedaży

z uchwałami rady gminy (limit i lokalizacja punktów, w których sprzedawane i podawane są napoje alkoholowe) oraz przeprowadzanie kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych. Komisja przyjmuje również zgłoszenia o przypadkach nadużywania alkoholu, wzywa na rozmowę osoby, co do których wpłynęły zgłoszenia, w celu ich pouczenia o konieczności zaprzestania nadmiernego spożywania alkoholu i poddania się leczeniu odwykowemu, kieruje osoby na badanie przez biegłych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu odwykowego, przygotowuje dokumentację związaną z postępowaniem sądowym mającym na celu poddanie się przymusowemu leczeniu oraz składa wnioski o wszczęcie postępowania przez Sąd Rejonowy w Opatowie. Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy domowej na terenie gminy odgrywa mieszczący się w Sadowiu Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i Ich Rodzin. Usługi w nim świadczy certyfikowany specjalista psychoterapii uzależnień.

Ważną rolę w działalności profilaktycznej i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy domowej na terenie gminy odgrywają również: Ośrodek Pomocy Społecznej w Sadowiu, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Sadowiu, Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich w Sadowiu, Biblioteka, Ośrodek Kultury Gminy Sadowie, Świetlice Wiejskie w Rżuchowie, Łęczycach i Ruszkowcu, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sadowiu, organizacje pozarządowe, a także Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura Rejonowa oraz Sąd Rejonowy w Opatowie.

Prowadzona w gminie działalność profilaktyczna z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej obejmuje m.in.: organizowanie i realizowanie programów, prelekcji, pogadanek i spektakli profilaktycznych, imprez sportowych, konkursów profilaktycznych, zajęć w świetlicach wiejskich oraz szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Działalność profilaktyczna podejmowana w gminie obejmowała m.in.:

- a) realizację projektu profilaktycznego pn. „Postaw na rodzinę”, w ramach którego zorganizowano dla uczniów m.in. konkursy plastyczne, imprezy kulturalno-sportowe oraz koncert edukacyjno-profilaktyczny pn.: „Zagrożenia i nałogi, co pomaga a co szkodzi”,
- b) zorganizowanie przez GKRPA i organizację pozarządową w Sadowiu akcji promującej zdrowy styl życia, w ramach której zakupiono nagrody dla uczestników biegu pn.: „Polska Biega”,
- c) dofinansowanie pikniku rodzinnego zorganizowanego przez organizację pozarządową, podczas którego jego uczestnicy mieli możliwość wysłuchania prelekcji terapeuty na temat uzależnień (rodziny uczestniczyły w konkursach promujących życie bez nałogów),
- d) dofinansowanie przez GKRPA prelekcji, pogadanek i konkursów pt.: „Moja rodzina bez uzależnień” zorganizowanych w ramach XII Świętokrzyskich Dni Profilaktyki w Szkole w Sadowiu,
- e) dofinansowanie zakupu nagród dla dzieci i młodzieży uczestniczących w konkursach o tematyce zapobiegania alkoholizmowi i narkomanii pt.: „I ty możesz pomóc drugiemu człowiekowi”,
- f) dofinansowanie organizowanych przez Bibliotekę - Ośrodek Kultury Gminy Sadowie imprez i nagród dla uczestników konkursu pt. „Alkohol, papierosy, dopalacze – to nie jest sposób na życie”, podczas którego została wygłoszona prelekcja dla dzieci i młodzieży na temat zagrożeń dopalaczami i alkoholem w codziennym życiu,

- g) wspólnie z Biblioteką - Ośrodkiem Kultury Gminy Sadowie zorganizowanie Turnieju Tenisa Stołowego o Puchar Wójta Gminy Sadowie oraz „Dnia Kobiet” połączonego ze Spotkaniem Profilaktycznym na temat uzależnień,
- h) wspólne z Biblioteką - Ośrodkiem Kultury Gminy Sadowie zorganizowanie spotkania profilaktycznego „Zdrowa i Bezpieczna Rodzina” - „Po co Ci to” - Alkohol, Papierosy, Narkotyki, Dopalacze,
- i) sfinansowanie programu profilaktycznego, rekomendowanego przez PARPA, DEBATA dla uczniów klas V-VII ze Szkoły Podstawowej w Sadowiu.

7) Gmina Wojciechowice:

Do zadań własnych gminy należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz narkomanii. Gmina Wojciechowice corocznie uchwała Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, który jest podstawowym dokumentem określającym zakres i formę realizacji działań na terenie gminy.

Program ten ma na celu stworzenie spójnego systemu działań naprawczych oraz profilaktyki uzależnień i problemów społecznych z nimi związanych, a także zmniejszenie skali tych zjawisk. Działania określone w ww. dokumencie są finansowane ze środków pochodzących z opłat za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych i są zaplanowane w budżecie gminy. Przedsięwzięcia są planowane realnie z udziałem organizacji i podmiotów, z uwzględnieniem ich infrastruktury oraz zasobów kadrowych. Roczna perspektywa realizacji zadań powoduje, że większość z nich jest kontynuacją z lat poprzednich, gdy są adresowane do szerokiego grona odbiorców, w szczególności dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin, w których funkcjonują.

Przykładem takich działań są: utrzymanie działalności Punktu konsultacyjnego „Ravena” przy Urzędzie Gminy w Wojciechowicach, udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych: „Zachowaj Trzeźwy Umysł” „Odpowiedzialny Kierowca”, dofinansowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych, programów profilaktycznych oraz półkolonii letnich dla dzieci.

Na terenie gminy działa również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wojciechowicach. Do jej zadań należy:

- 1) podejmowanie działań mających na celu zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych;
- 2) udzielanie osobom uzależnionym i członkom ich rodzin pomocy psychospołecznej i prawnej, w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- 3) opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w zakresie zgodności usytuowania punktów sprzedaży z uchwałami Rady Gminy w Wojciechowicach;
- 4) uczestniczenie w kontrolach punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

Ważną rolą, jaką pełni GKRPA jest również prowadzenie rozmów motywacyjnych z osobami uzależnionymi oraz członkami ich rodzin, inicjowanie przedsięwzięć o charakterze profilaktycznym skierowanych do mieszkańców Gminy Wojciechowice. Prowadzenie w placówkach oświatowych działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i zapobiegawczej w zakresie uzależnień.

8) Gmina Tarłów:

Działalność wychowawcza, edukacyjna, informacyjna i zapobiegawcza w zakresie uzależnień realizowana jest przez Szkołę Podstawową w Tarłowie im. Bohaterów Bitwy o Tarłów w 1915 r., przez pedagogów i wychowawców we współpracy z Policją. Osoby uzależnione mogą skorzystać z pomocy

terapeuty uzależnień, który przyjmuje raz w tygodniu, w dwóch punktach tj.: w Tarłowie i Słupi Nadbrzeżnej.

VIII. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej.

Przemoc domowa - należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;

Przemoc domowa charakteryzuje się tym, że:

- 1) jest intencjonalna – jest zamierzonym działaniem mającym na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;
- 2) siły są nierówne – jedna ze stron ma przewagę (sprawca silniejszy) nad drugą (ofiara jest słabsza);
- 3) narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje swoją przewagę i narusza podstawowe prawa ofiary (np.: prawo do nietykalności, godności, szacunku itp.);
- 4) powoduje cierpienie i ból – sprawca naraża zdrowie ofiary na poważne szkody.

Wyróżnia się następujące rodzaje i formy przemocy:

- 1) przemoc fizyczna – popychanie, odpychanie, bicie, kopanie, obezwładnianie itp.;
- 2) przemoc psychiczna – wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, stała krytyka, kontrolowanie, ograniczanie itp.;
- 3) przemoc seksualna – wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych itp.;
- 4) przemoc ekonomiczna i zaniedbanie – odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny itp.

Policja w ramach działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej oraz pomoc ofiarom przestępstw systematycznie doskonali wszechstronność rozpoznawania zjawisk przemocy domowej, ze zwróceniem szczególnej uwagi na sytuację nieletnich członków rodzin.

Przemoc domowa jest problemem trudnym do zdiagnozowania, zdaniem specjalistów rozmiary i szkodliwość zjawiska związanego z przemocą, wskazują, że jest to szczególnie ważny problem w Polsce. Wymaga on podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania. Jego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego.

Najczęściej identyfikowanymi osobami doznającymi przemocy domowej są kobiety i dzieci, choć zjawisko to może dotyczyć także osób z niepełnosprawnościami.

Przemoc w rodzinie zaburza także jej funkcjonowanie, stąd naturalnym wydaje się udzielenie pomocy wszystkim jej członkom, których ten problem dotyczy. Najpilniejszym jest zapewnienie

bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy i odizolowanie ich od sprawców przemocy. Należy dążyć, aby w procesie terapii, której najczęściej poddawane są jedynie osoby doznające przemocy, uczestniczyły także osoby stosujące przemoc. Obecnie, w kontekście ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej osoby stosujące przemoc nie tylko poddawane są sankcji karnej wynikającej z kodeksu karnego, ale są zobowiązane do podejmowania działań naprawczych, w tym do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych organizowanych przez powiaty. Do udziału w programie kieruje sąd lub sprawcy przemocy mogą zgłosić się dobrowolnie.

Powiatowy Punkt Konsultacyjno - Doradczy utworzony w ramach realizacji przez Powiat Opatowski/ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie projektu „Droga do sukcesu” współfinansowanego z Unii Europejskiej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, Poddziałanie 7.1.2 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie, zapewnia dostęp do szerokiej gamy, wysokiej jakości usług o charakterze społecznym i zawodowym, w tym w ramach interwencji kryzysowej.

Adresatami usług świadczonych przez Punkt są osoby zamieszkujące na terenie powiatu opatowskiego, które są osobami niepełnosprawnymi, ofiarami przemocy w rodzinie, osobami w trudnej sytuacji życiowej, uzależnionymi od alkoholu, członkami ich rodzin lub bliskimi oraz osobami z grup i rodzin szczególnego ryzyka.

W Punkcie Konsultacyjno - Doradczym bezpłatnych porad udzielają pracownicy PCPR z zakresu:

- pomocy osobom niepełnosprawnym,
- pracy socjalnej,
- pomocy pedagogicznej,
- interwencji kryzysowej,
- konsultacji prawnej.
- konsultacji psychologicznej.
- doradztwa zawodowego.

Powiat Opatowski dysponuje 2 mieszkaniami chronionymi usytuowanymi w miejscowościach Opatów i Nieskurzów Nowy, przeznaczonymi łącznie dla 8 osób oraz 1 mieszkaniem wspomaganym w Opatowie, w którym mogą przebywać łącznie 3 osoby potrzebujące pomocy i wsparcia. Mieszkania prowadzone są w ramach działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie oraz Placówki Opiekuńczo - Wychowawczej w Nieskurzowie Nowym, zarządzanej przez Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Opatowie. W latach 2014-2020 w mieszkaniu chronionym umieszczonych było 3 osoby w 2019 r. w ramach interwencji kryzysowej związanej z przemocą domową.

Na terenie gmin powiatu opatowskiego funkcjonują Gminne Zespoły Interdyscyplinarne:

1) Gmina Iwaniska:

Gminny Zespół Interdyscyplinarny, w ramach zadań własnych Ośrodek Pomocy Społecznej w Iwaniskach wykonuje zadania z ustawy o przeciwdziałaniu pomocy domowej. Powołano Zespół Interdyscyplinarny, w którego skład wchodzi 10 osób reprezentujących oświatę, służbę zdrowia, Policję oraz kurator sądowy i pracownicy socjalni.

Tabela 10 Liczba „Niebieskich Kart”.

ROK	LICZBA „NIEBIESKICH KART”
------------	----------------------------------

ROK	LICZBA „NIEBIESKICH KART”
2014 rok	10
2015 rok	13
2016 rok	15
2017 rok	14
2018 rok	21
2019 rok	13

Źródło: dane OPS Iwaniska.

2) Gmina Baćkowice:

Zwalczaniem zjawiska przemocy domowej w Gminie Baćkowice zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej (ZI). Jest to grupa specjalistów współpracująca ze sobą, ze środowiskiem lokalnym celem udzielenia pomocy rodzinie dotkniętej problemem przemocy domowej. W skład ZI w Gminie Baćkowice wchodzi przedstawiciele następujących instytucji: Ośrodka Pomocy Społecznej, wszystkich szkół funkcjonujących na terenie gminy, Ośrodka Zdrowia, Sądu Rejonowego w Opatowie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Baćkowicach, KPP w Opatowie.

Działania Zespołu skierowane są do rodzin znajdujących się w kryzysie, niewydolnych wychowawczo i ukierunkowane są na rozwiązanie konkretnego problemu w rodzinie. Celem Zespołu Interdyscyplinarnego jest działalność profilaktyczna, pomoc rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. W ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego realizowana jest procedura „Niebieskie Karty” mająca na celu pomoc domniemanym ofiarom jak i sprawcom przemocy domowej.

Zadaniem Zespołu w zakresie podnoszenia bezpieczeństwa społeczności lokalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy domową są:

- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc,
- systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy,
- podnoszenie kompetencji, wiedzy i umiejętności pracowników instytucji działających w obszarze zjawiska przemocy (szkolenia pracowników przez instytucje zewnętrzne),
- udzielanie profesjonalnej, kompleksowej pomocy ofiarom przemocy,
- realizowanie działań określonych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2021,
- diagnozowanie problemu przemocy domowej (np.: monitorowanie życia społecznego, gromadzenie i analizowanie uwag instytucji pracujących z tym problemem),
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym (np.: powoływanie grup roboczych uprawnionych do działań w konkretnych sprawach, przekazanie szkołom ulotek oraz plakatów informujących o zjawisku przemocy oraz instytucjach udzielających pomocy osobom dotkniętym tym problemem).

Tabela 11 Liczba „Niebieskich Kart -A”, które wpłynęły do Przewodniczącego w latach 2014-2019.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba „Niebieskich Kart -	20	12	6	6	4	6

		2014	2015	2016	2017	2018	2019
A", które wpłynęły do Przewodniczącego ZI							
W tym wypełnione przez:	Pomoc społeczną	2	0	0	0	0	0
	Policję	18	12	6	6	4	6
	GKRPA	0	0	0	0	0	0
	Oświatę	0	0	0	0	0	0
	Ochronę zdrowia	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane OPS Baćkowice.

3) Gmina Opatów:

Przeciwdziałaniem zjawisku przemocy domowej w gminie zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny.

Tabela 12 Prace Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Opatów.

Liczba	2014	2015	2016	2017	2018	2019
posiedzeń zespołu	9	4	4	4	4	4
powołanych grup roboczych	3	29	24	28	21	28
posiedzeń grup roboczych	3	52	45	61	31	39
omawianych NK	49	39	41	52	33	40
wizyt w rodzinach dotkniętych przemocą	49	45	24	48	37	34

Źródło: dane OPS w Opatowie.

4) Gmina Ożarów:

W Gminie Ożarów działa Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej.

Liczba rodzin, wobec których prowadzono procedurę „Niebieskie Karty”:

2014 rok – 44 rodziny,

2015 rok – 29 rodzin,

2016 rok – 26 rodzin,

2017 rok – 23 rodziny,

2018 rok – 24 rodziny,

2019 rok – 20 rodzin.

Źródło: dane OPS Ożarów.

5) Gmina Wojciechowice:

W Gminie Wojciechowice funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej przy Ośrodku Pomocy Społecznej. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele: jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, kuratorskiej służby sądowej.

W 2014 r. do Zespołu wpłynęło 11 procedur „Niebieskie Karty” (NK)-A, w 2015 r.

odpowiednio 18, 2016 r. – 13, 2017 r. - 5, 2018 r. - 11, 2019 r. – 6 procedur NK- A. W OPS w Wojciechowicach w latach 2018-2020 nie były prowadzone procedury „Niebieskie Karty”. Źródło: dane OPS Wojciechowice.

6) Gmina Tartów:

Na terenie gminy Tartów, przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Tartowie od 2011 r. funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele pomocy społecznej, Policji, oświaty, GKRPA, kurator sądowy, przedstawiciel służby zdrowia. Zespół współpracuje m.in.: z terapeutą uzależnień, sądem i prokuraturą. W Ośrodku Pomocy Społecznej nie wszczęto procedury „Niebieskie Karty” w latach 2018, 2019 i 2020. Źródło: dane OPS Tartów.

7) Gmina Sadowie:

Zbieranie informacji dotyczących skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Sadowie realizowane były poprzez rejestrowanie przypadków przemocy domowej odbywające się w ramach rejestrów wewnętrznych prowadzonych przez instytucje świadczące pomoc ofiarom przemocy w rodzinie tj.: służbę zdrowia, oświatę, Policję, pomoc społeczną.

Tabela 13 Posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego.

Posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego						
Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba posiedzeń	7	9	12	9	10	7

Źródło: dane OPS Sadowie.

Tabela 14 Liczba „Niebieskich Kart”.

Liczba „Niebieskich Kart”						
Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba	7	9	11	10	16	18

Źródło: dane OPS Sadowie.

Gmina Lipnik:

Przy Urzędzie Gminy w Lipniku funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przemocy Domowej. Odbywają się spotkania członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych ds. przemocy domowej:

- a) w 2014 r. 12 rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”, 18 rodzin było objętych procedurą „Niebieskie Karty”,
- b) w 2015 r. 16 rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”, 20 rodzin było objętych procedurą „Niebieskie Karty”,
- c) w 2016 r. 7 rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”, 12 rodzin było objętych procedurą „Niebieskie Karty”,
- d) w 2017 r. 11 rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” 13 rodzin było objętych procedurą „Niebieskie Karty”,
- e) w 2018 r. 11 rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”, 14 rodzin było objętych procedurą „Niebieskie Karty”,

- f) w 2019 r. 10 rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”, 10 rodzin było objętych procedurą „Niebieskie Karty”.

Źródło: dane OPS Lipnik.

W ramach planu pomocy dla rodziny pracownicy socjalni wraz z dzielnicowymi KPP w Opatowie monitorują sytuację rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”.

W szkołach na terenie gminy Lipnik przeprowadzane są pogadanki z rodzicami dzieci uczęszczających do szkół o negatywnych skutkach stosowania przemocy domowej sankcjach za jej stosowanie oraz możliwości skorzystania z pomocy w tym zakresie.

IX. Bezdomność.

Bezdomność – w ujęciu socjologicznym to problem społeczny (zjawisko społeczne), charakteryzujący się brakiem miejsca zamieszkania.

Bezdomność w ujęciu psychologicznym to kryzysowy stan egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, trwale wykorzenionej ze środowiska rodzinnego w wyniku rozpadu więzi społecznych akceptującej swoją rolę społeczną. Jako stan ewidentnej i trwałej deprywacji potrzeb mieszkaniowych w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Natura bezdomności wyklucza zamkniętą i jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn, ponieważ doprowadza do niej cały zespół nakładających się na siebie sił sprawczych, zespół postaw, zachowań determinowanych predyspozycjami osobowościowymi, którym sprzyjają sytuacje społeczne i sposób funkcjonowania służb socjalnych.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, gmina ma obowiązek zapewnienia osobie tego pozbawionej schronienia, posiłku i ubrania. Schronienia udziela się w schroniskach, noclegowniach po przeprowadzeniu przez pracownika socjalnego wywiadu środowiskowego.

Ustawa o pomocy społecznej w sposób szczególny reguluje właściwość miejscową gminy w stosunku do osób bezdomnych. Art. 101 ust. 2 stanowi, że w przypadku osoby bezdomnej właściwą miejscowo jest gmina ostatniego zameldowania tej osoby na pobyt stały, zaś art. 101 ust. 7 zobowiązuje gminę właściwą ze względu na ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały do zwrotu wydatków gminie, która przyznała świadczenie w miejscu pobytu. Tak sformułowane zapisy zobowiązują ośrodki pomocy społecznej do współdziałania z gminami, z których pochodzą osoby bezdomne.

Na terenie powiatu opatowskiego zjawisko bezdomności obrazują dane z poszczególnych gmin.

W latach 2014-2019 na terenie **gminy Baćkowice** nie występowało zjawisko bezdomności. Osoby potrzebujące czasowo wsparcia w postaci udzielenia schronienia kierowane są do placówek zapewniających właściwą, adekwatną do potrzeb opiekę. Pomoc w postaci skierowania do schroniska świadczona jest głównie w okresie zimowym. Ośrodek Pomocy Społecznej w Baćkowicach współpracuje ze schroniskami dla osób bezdomnych na terenie powiatu opatowskiego i województwa świętokrzyskiego.

Tabela 15 Liczba osób umieszczonych w schroniskach dla bezdomnych.

Rok	Liczba osób
-----	-------------

2014	2
2015	1
2016	1
2017	1
2018	1
2019	2

Źródło: dane OPS Baćkowice.

Na terenie **gminy Lipnik** osoby zagrożone bezdomnością były umieszczane w schroniskach dla osób bezdomnych, dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi oraz w domach samotnej matki:

- 1) w 2014 r. w schronisku dla osób bezdomnych została umieszczona 1 osoba - mężczyzna w wieku 56 - 65 lat;
- 2) 2015 r. w schronisku dla osób bezdomnych zostało umieszczone 2 osoby - mężczyźni w wieku 56-65 lat oraz kobieta w domu samotnej matki w wieku 26-35 lat wraz z dzieckiem wieku 0-1 lat;
- 3) 2016 r. w domu samotnej matki została umieszczona 1 osoba – kobieta w wieku 26-35 lat wraz z dzieckiem w wieku 0-1 lat;
- 4) 2017 r. w domu samotnej matki została umieszczona 1 osoba – kobieta w wieku 26-35 lat wraz z dzieckiem w wieku do 2 lat;
- 5) 2018 r. w domu samotnej matki została umieszczona 1 osoba – kobieta w wieku 26-35 lat wraz z dzieckiem w wieku 2-3 lata;
- 6) 2019 r. w schronisku dla osób bezdomnych został umieszczona 1 osoba - mężczyzna w wieku 66 lat oraz 1 mężczyzna w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi w wieku 66 lat.

Na terenie **gminy Opatów** bezdomność nie stanowi problemu. Zdiagnozowane są indywidualne przypadki. Gmina wykazuje zainteresowanie osobami bezdomnymi, których jest ostatnim miejscem zameldowania, a obecnie przebywającymi w różnych miejscach kraju. Refundowane są koszty schronienia, posiłek i udzielana pomoc finansowa. Gmina Opatów posiada zawarte umowy na realizację zadania polegającego na udzielaniu schronienia osobom bezdomnym, których ostatnie miejsce zameldowania znajdowało się na terenie gminy Opatów. Gmina Opatów zawarła umowy ze schroniskiem dla osób bezdomnych oraz ze schroniskami dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi na terenie powiatu opatowskiego. Na terenie gminy Opatów funkcjonuje Schronisko w m. Wąworków i w m. Lipowa.

Tabela 16 Pomoc dla osób bezdomnych w latach 2014-2019.

Rok	Liczba osób, którym udzielono pomocy z powodu bezdomności (przebywających na terenie gminy i poza)	Osoby skierowane do schroniska przez OPS
2014	9	1
2015	9	1
2016	16	0
2017	8	1
2018	9	3
2019	10	5

Źródło: dane OPS Opatów.

Na terenie **gminy Ożarów** nie występuje zjawisko bezdomności. W miejscowości Jankowice funkcjonuje schronisko dla bezdomnych mężczyzn i kobiet. Schronisko przeznaczone jest dla 33 osób. Ponadto 15 lipca 2019 r. w Jankowicach powstało schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi dla 34 osób.

W **Gminie Sadowie** bezdomność ma charakter jednostkowy. Na terenie gminy znajduje się placówka zapewniająca osobom bezdomnym schronienie, prowadzona przez stowarzyszenie.

Tabela 17 Liczba osób bezdomnych na terenie gminy Sadowie w latach 2014-2019.

Liczba osób bezdomnych na terenie gminy Sadowie						
Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba	0	0	0	0	1	2

Źródło: dane OPS Sadowie.

Dwie osoby z terenu **gminy Wojciechowice** korzysta z pomocy w postaci schronienia. Liczba ta utrzymuje się na stałym poziomie. Osoby te przebywają w schroniskach poza terenem gminy Wojciechowice, z którymi zawarte są stosowne umowy.

Na terenie **gminy Iwaniska i Tarłów** zjawisko bezdomności nie występuje.

Na terenie powiatu opatowskiego znajdują się miejsca tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych, schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, prowadzonych na podstawie ustawy o pomocy społecznej, są to:

- 1) Schronisko dla Kobiet i Mężczyzn, Wąworków 34, 27-500 Opatów, prowadzone przez Stowarzyszenie Samotnych Rencistów, Emerytów i Inwalidów w Wąworkowie;
- 2) Schronisko dla Osób Bezdomnych z Usługami Opiekuńczymi, Lipowa 11, 27-500 Opatów, prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo Prowincja Warszawska, ul. Tamka 35 w Warszawie;
- 3) Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi „Betsaida”, Jankowice 38b, 27-530 Ożarów, prowadzone przez Stowarzyszenie Wspólnota Chleb Życia, ul. Łopuszańska 17 w Warszawie;
- 4) Schronisko Przemienienia Pańskiego w Jankowicach 38, 27-530 Ożarów, prowadzone przez Stowarzyszenie Wspólnota Chleb Życia, ul. Łopuszańska 17 w Warszawie;
- 5) Schronisko Matki Bożej Ubogich, Zochcin 58A, 27-580 Sadowie, prowadzone przez Stowarzyszenie Wspólnota Chleb Życia, ul. Łopuszańska 17 w Warszawie.

X. Całodobowa pomoc społeczna w Powiecie Opatowskim. Domy Pomocy Społecznej.

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Osobę wymagającą tej formy wsparcia kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, chyba że okoliczności sprawy wskazują inaczej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Osoba wymagająca wzmoczonej opieki medycznej kierowana jest przez starostę do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub placówki pielęgniacyjno-opiekuńczej.

Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Dom pomocy społecznej może również świadczyć usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w nim niezamieszkujących.

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

- 1) osób w podeszłym wieku;
- 2) osób przewlekle somatycznie chorych;
- 3) osób przewlekle psychicznie chorych;
- 4) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- 5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
- 6) osób niepełnosprawnych fizycznie;
- 7) osób uzależnionych od alkoholu.

Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej.

Decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej.

W razie niemożności umieszczenia w domu pomocy społecznej z powodu braku wolnych miejsc, powiadamia się osobę o wpisaniu na listę oczekujących oraz o przewidywanym terminie oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania.

Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca:

- 1) w domu pomocy społecznej o zasięgu gminnym - ustala wójt (burmistrz, prezydent miasta) i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;
- 2) w domu pomocy społecznej o zasięgu powiatowym - ustala starosta i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;
- 3) w regionalnym domu pomocy społecznej - ustala marszałek województwa i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku.

Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:

- 1) mieszkaniec domu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka;
- 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi;
- 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej

- przy czym osoby i gmina określone w pkt 2 i 3 nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniec domu ponosi pełną odpłatność.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą:

- 1) mieszkaniec domu, nie więcej jednak niż 70 % swojego dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70 % tego dochodu;

- 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi - zgodnie z umową zawartą z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej:
  - a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium,
  - b) w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym, że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
- 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej - w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez mieszkańca i jego rodzinę.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej mogą wносить osoby inne niż małżonek, zstępni lub wstępni.

Na terenie powiatu opatowskiego funkcjonuje 6 domów pomocy społecznej, w tym:

- 1) prowadzony przez gminę:
  - a) Dom Pomocy Społecznej w Baćkowicach, Baćkowice 101A, 27-552 Baćkowice dla 37 osób przewlekłe somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku,
  - b) Dom Pomocy Społecznej w Przepiórowie 33A, 27-570 Iwaniska dla 50 osób przewlekłe somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku;
- 2) prowadzony przez Stowarzyszenie Akademia Pomysłu w Bidzinach:
  - a) Dom Pomocy Społecznej w Bidzinach, Bidziny 142, 27-532 Wojciechowice dla 12 osób przewlekłe psychicznie chorych;
- 3) prowadzony przez powiat:
  - a) Dom Pomocy Społecznej w Sobowie, Sobów 117, 27-530 Ożarów z Filią w Suchodółce 23, 27-530 Ożarów dla 136 osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz osób przewlekłe psychicznie chorych,
  - b) Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku, Zochcinek 42, 27-500 Opatów z Filią w Opatowie dla 267 osób przewlekłe psychicznie chorych,
  - c) Dom Pomocy Społecznej w Czachowie, Czachów 54, 27-530 Ożarów dla 53 osób przewlekłe psychicznie chorych.

Świadczenia oferowane przez domy pomocy społecznej, w tym dla osób starszych zaspakajają zapotrzebowanie mieszkańców na terenie powiatu opatowskiego. W oparciu o liczbę miejsc i diagnozę potrzeb dla Powiatu Opatowskiego. Powiat Opatowski monitoruje sytuację osób starszych oraz udziela wsparcia seniorom w postaci świadczonych usług w dziennych ośrodku wsparcia.

XI. Dienne ośrodki wsparcia w Powiecie Opatowskim.

1. Polityka senioralna.

Proces starzenia się społeczeństw europejskich jest wynikiem wydłużania się długości życia, a także spadającego od lat 70 XX wieku wskaźnika urodzeń. Dlatego też, działania na rzecz osób starszych stały się priorytetem polityki społecznej.

W ramach polityki społecznej wobec osób starszych podejmowane są liczne działania związane z poprawą sytuacji materialnej i socjalnej seniorów, zapewnieniem dostępu do opieki zdrowotnej, jak również z umożliwieniem zachowania aktywności zawodowej, społecznej,

edukacyjnej oraz kulturalnej i sportowej.

Zgodnie z przepisami ustawy o osobach starszych Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, co roku we współpracy z innymi resortami, instytucjami centralnymi oraz służbami społecznymi na szczeblu województw opracowuje *Informację o sytuacji osób starszych w Polsce*, która stanowi opis i diagnozę bieżącej sytuacji oraz potrzeb i oczekiwań seniorów.

Według danych z GUS w ostatnich latach w Polsce obserwuje się nasilający się proces starzenia się społeczeństwa. Udział osób starszych w populacji mieszkańców Polski systematycznie rośnie. Na koniec 2019 r. liczba osób w wieku 60 lat i więcej przekroczyła 9,7 mln i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 2,1%. Odsetek osób starszych w populacji Polski osiągnął poziom 25,3%. Według prognozy GUS, liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Polsce w roku 2030 wzrośnie do poziomu 10,8 mln, a w 2050 r. wyniesie 13,7 mln. Osoby te będą stanowiły około 40% ogółu ludności Polski. W 2019 r. wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku od 15 do 64 lat) wzrósł do poziomu 27,2 z 26,1 w roku poprzednim. Natomiast wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ukształtował się na poziomie 36,5, podczas gdy rok wcześniej wynosił 35,3. Starzenie się społeczeństwa obserwowane jest z różnym natężeniem w poszczególnych województwach. W 2019 r., podobnie jak rok wcześniej, najwyższym odsetkiem osób w wieku powyżej 60 lat charakteryzowało się województwo łódzkie (27,8%), natomiast najniższym – małopolskie (23,5%). W strukturze osób starszych dominują osoby względnie najmłodsze (w grupie wieku 60–64 lata), chociaż ich udział w ostatnich latach systematycznie maleje. W 2019 r. wyniósł on 28,4%, co oznacza spadek o 0,8 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego. Większość osób w wieku senioralnym zamieszkuje w miastach. W 2019 r. wskaźnik urbanizacji dla osób w wieku 60 lat i więcej ukształtował się na poziomie 65,2%. Wśród mieszkańców miast osoby w wieku senioralnym stanowiły 27,4%, a w gronie osób zamieszkujących na wsi odsetek seniorów wyniósł 22,0%. W populacji seniorów dominują kobiety. W 2019 r. udział kobiet w zbiorowości osób starszych wyniósł 58,1%. W grupie wieku 60 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadają 139 kobiet. Mężczyźni w wieku 60 lat i więcej w 2019 r. zawarli 6 112 związków małżeńskich, a kobiety w tym wieku – 3 686. W 2019 r. przewidywane przeciętne dalsze trwanie życia noworodka płci męskiej wynosiło 74,1 roku, natomiast płci żeńskiej – 81,8 roku. W stosunku do roku poprzedniego w obu przypadkach nastąpiła poprawa tego wskaźnika, dla mężczyzn wzrost ten był wyższy niż dla kobiet (odpowiednio o 0,3 i 0,1 roku). Mężczyzna w wieku 60 lat w 2019 r. miał przed sobą 19,3 roku życia. W przypadku kobiet w tym wieku przewidywana przeciętna długość dalszego życia wyniosła 24,2 roku. W Polsce w 2019 r. zmarło 349,4 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, a ich odsetek w ogólnej liczbie zgonów wyniósł 85,3%. Współczynnik zgonów w populacji osób w wieku 60 lat i więcej (liczba zgonów na 1000 osób w danym wieku) ukształtował się w 2019 r. na poziomie 36,4 co oznacza spadek w stosunku do roku poprzedniego (w roku poprzednim wynosił on 37,4). W 2019 r. 8 038 tys. seniorów było biernych zawodowo (tj. 86,1%), a liczba osób w wieku 60 lat i więcej aktywnych zawodowo wynosiła 1 301 tys. Mimo wzrostu liczby osób starszych aktywnych zawodowo (o 1,5%), współczynnik aktywności zawodowej tej grupy osób nieznacznie zmalał i ukształtował się na poziomie 13,9%. Wskaźnik zatrudnienia, tak jak w roku poprzednim, wyniósł 13,7%. W 2019 r. wśród ogółu pracujących w wieku 60 lat i więcej 38,9% posiadało ustalone prawo do emerytury. Natomiast w gronie osób starszych wykonujących prace na podstawie umów cywilnoprawnych odsetek osób z ustalonym prawem do emerytury wyniósł 70,3%.

Struktura ludności Powiatu Opatowskiego na koniec 2019 r. przedstawiała się następująco: osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 16,20%, osoby w wieku produkcyjnym 60,08%,

a w wieku poprodukcyjnym 23,73%.

Tabela 18 Liczba mieszkańców Powiatu Opatowskiego na dzień 31.12.2019 r.

Grupa wiekowa	Liczba mieszkańców wg grup wiekowych i płci	
	mężczyzna	kobieta
0-3	827	784
4-6	660	599
7-18	3 178	2 977
19	274	272
wiek produkcyjny	16 756	13 560
60-64		2 036
65-74	2 848	3 123
75-79	552	937
80+	824	1 882

Prognozowana liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym potwierdza tendencję spadkową w stosunku do ogółu społeczeństwa.

Proces starzenia się populacji osób starszych ma wpływ na całe społeczeństwo i rzutuje na całą gospodarkę, stosunki społeczne i kulturę danego kraju. Ludzie starsi znajdują się często w trudnej sytuacji materialnej, łączy się to dodatkowo z problemami zdrowotnymi oraz brakiem ofert spędzania wolnego czasu dla ludzi starszych i samotnych.

Na terenie powiatu opatowskiego funkcjonują:

- 1) Dzienny Dom „Senior - WIGOR” w Opatowie, ul. Szpitalna 4, powstały w 2015 r.;
- 2) Dzienny Dom „Senior+”, Stodoły-Kolonie 54, Gmina Wojciechowice, powstały w 2018 r.;
- 3) Klub „Senior+”, Osiedle Wzgórze 56, Gmina Ożarów, powstały w 2018 r.

Ww. placówki są prowadzone przez Powiat Opatowski.

Dzienne Domy i Kluby dla seniorów prowadzone są także przez gminy z terenu powiatu opatowskiego, są to:

- 1) Klub „Senior+” w Ożarowie, ul. Kościuszki 6, utworzony w 2018 r.;
- 2) Klub „Senior+” w Kurowie, Gmina Lipnik, utworzony w 2019 r.;
- 3) Dzienny Dom „Senior+” w Ożarowie, ul. Kościuszki 7, utworzony w 2018 r.;
- 4) Dzienny Dom „Senior+” w Olszownicy 107, Gmina Baćkowice, utworzony w 2019 r.

Od 2019 r. na terenie **gminy Sadowie** w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Poddziałanie RPSW.09.02.01 Rozwój wysokiej jakości usług społecznych pod nazwą „Program wsparcia osób niesamodzielnych i wykluczonych społecznie w gminie Sadowie” funkcjonują dwa Kluby Seniora w miejscowościach Łężyce i Wszechświęte. W zajęciach uczestniczy po 20 osób w każdym Klubie, wszyscy należą do grupy wiekowej powyżej 60 lat życia. Obiekty funkcjonują od poniedziałku do piątku w godz. od 7:00 do 15:00 i działają w oparciu o miesięczny plan pracy zawierający: zajęcia aktywizujące, sportowe, zajęcia plastyczne, gry i zabawy. W ramach działań klubów uczestnicy brali udział m.in.: w zabawie andrzejkowej, jasełkach przygotowanych przez uczniów szkoły w Sadowiu oraz spotkaniu wigilijnym. Uczestnicy przez pięć dni w tygodniu mają zapewniony gorący posiłek. Kluby Seniora są przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, budynki posiadają podjazdy dla osób na wózkach inwalidzkich i odpowiednio wyposażone łazienki.

W 2019 r. **Gmina Lipnik** zrealizowała program wieloletni pn.: „KLUB SENIOR+” na lata 2015 – 2020. Celem programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów, a w szczególności zapewnienie wsparcia osobom nieaktywnym zawodowo w wieku powyżej 60 roku życia warunkujące poprawę jakości życia w środowisku lokalnym poprzez powstawanie i utrzymywanie więzi koleżeńskich wśród rówieśników. Realizacja programu umożliwia udzielanie wsparcia oraz pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia seniorów oraz zwiększenie ich zaangażowania w życiu społeczności lokalnej. W ramach programu udostępniona im została infrastruktura pozwalająca na aktywne spędzanie czasu wolnego, a także zaktywizowanie i zaangażowanie w działania samopomocowe, w tym również na rzecz środowiska lokalnego. W ofercie są zajęcia sportowo – rekreacyjne, terapia zajęciowa, pogadanki, działania prozdrowotne, zajęcia kulturalno – oświatowe.

2. Warsztaty Terapii Zajęciowej.

W Polsce w 2020 r. zarejestrowanych było 720 warsztatów terapii zajęciowej dla ok. 26 tysięcy osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Są to placówki, które umożliwiają rehabilitację społeczną i zawodową w zakresie zdobywania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podejmowania zatrudnienia.

Zasady działania i finansowania warsztatów terapii zajęciowej (zwanymi dalej warsztatami) uregulowane zostały w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.

Osoby posiadające orzeczenia o stopniu niepełnosprawności umiarkowanym lub znacznym ze wskazaniem do terapii zajęciowej mogą ubiegać się o rehabilitację w celu zdobycia samodzielności, umiejętności i kwalifikacji umożliwiających podjęcie pracy. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty posiadające osobowość prawną lub zdolność do czynności prawnych i stanowią część ich struktury organizacyjnej jak np. jednostki samorządu terytorialnego czy zakłady pracy chronionej.

Istnieje wiele form i technik terapii zajęciowej, dzięki którym uczestnicy uczą się czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijają psychofizyczną sprawność oraz podstawowe, a często i specjalistyczne umiejętności zawodowe. Celem tych działań jest osiągnięcie kwalifikacji, które umożliwiają szkolenie zawodowe oraz podjęcie pracy. Dla każdego uczestnika WTZ opracowywany jest indywidualny program rehabilitacji, który zawiera informacje dotyczące osoby niepełnosprawnej, planowanych działań terapeutycznych i spodziewanych efektów. Rada programowa WTZ dokonuje okresowej oraz kompleksowej oceny realizacji programu rehabilitacji i osiągniętych postępów uczestnika, uzasadniających:

- 1) podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na przystosowanym stanowisku pracy;
- 2) potrzebę skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia, ze względu na brak postępów w rehabilitacji i niemożność podjęcia zatrudnienia;
- 3) przedłużenie terapii: dla osób mających szansę w okresie dłuższej rehabilitacji na postępy, które umożliwią podjęcie zatrudnienia w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy;
- 4) przedłużenie pobytu w WTZ z powodu okresowego braku możliwości podjęcia zatrudnienia (brak miejsc pracy), albo okresowego braku możliwości skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia.

Na terenie powiatu opatowskiego funkcjonuje 5 warsztatów terapii zajęciowej, są to:

- 1) Warsztat Terapii Zajęciowej Nr 1 w Opatowie przy Domu Pomocy Społecznej w Zochcinku, funkcjonujący od 1994 roku, dla 83 uczestników;
- 2) Warsztat Terapii Zajęciowej Nr 2 w Opatowie przy Domu Pomocy Społecznej w Zochcinku, funkcjonujący od 2017 r., dla 80 uczestników;
- 3) Warsztat Terapii Zajęciowej w Sobowie przy Domu Pomocy Społecznej w Sobowie, funkcjonujący od 2017 r., dla 50 uczestników;
- 4) Warsztat Terapii Zajęciowej w Czekarzewicach Drugich przy Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego, funkcjonujący od 2016 r., dla 60 uczestników;
- 5) Warsztat Terapii Zajęciowej w Bidzinach z Filią w Stodołach – Koloniach przy Stowarzyszeniu Akademia Pomysłu w Bidzinach, funkcjonujący od 2015 r., dla 99 uczestników.

3. Środowiskowe Domy Samopomocy.

Środowiskowe domy samopomocy działają w oparciu o przepisy:

- 1) ustawy o pomocy społecznej;
- 2) ustawy o ochronie zdrowia psychicznego;
- 3) Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy.

Środowiskowe domy samopomocy, zwane inaczej ośrodkami wsparcia, służą budowaniu sieci oparcia społecznego i przygotowują do życia w społeczeństwie oraz funkcjonowania w środowisku. Są przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. To placówki okresowego dziennego lub całodobowego pobytu, w których osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek.

Na koniec 2017 r. w Polsce działało 779 środowiskowych domów samopomocy, a z ich usług korzystało 31 345 osób.

Innymi ośrodkami wsparcia mogą być: ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Zakres usług świadczonych w klubach samopomocy ustala właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą.

Korzystanie z usług dziennych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest nieodpłatne.

Na terenie powiatu opatowskiego, wg stanu na 31.12.2020 r. funkcjonowały następujące ŚDS prowadzone przez jednostki samorządu gminnego:

- 1) funkcjonujący od 2005 r. Środowiskowy Dom Samopomocy w Opatowie, ul. H. Sienkiewicza 5, 27-500 Opatów, typu AB przeznaczony dla 23 osób;

- 2) funkcjonujący od 2007 r. Środowiskowy Dom Samopomocy w Ożarowie, ul. Mazurkiewicza 25, 27-530 Ożarów, typu AB przeznaczony dla 34 osób;
- 3) funkcjonujący od 2008 r. Środowiskowy Dom Samopomocy w Tarłowie, ul. Kleparz 1, 27-515 Tarłów, typu AB przeznaczony dla 20 osób;
- 4) funkcjonujący od 2022 r. Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Opatowie, ul. Szpitalna 4, typu A,B,C,D dla 60 uczestników.

XII. Rodzina i instytucjonalna piecza zastępcza.

W Polsce na koniec 2020 r. w pieczy zastępczej przebywało 71,5 tys. dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodziny naturalnej, w tym 55,5 tys. w pieczy rodzinnej oraz 16,0 tys. w pieczy instytucjonalnej. W porównaniu z 2019 r. liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej zmniejszyła się o 0,8%. Spadek liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej dotyczył dzieci w pieczy instytucjonalnej.

Zadania w zakresie rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Opatowskim wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie, które w 2012 r. zostało wyznaczone przez Starostę Opatowskiego na Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Praca organizatora, koordynatora oraz zespołu do spraw rodzinnej pieczy zastępczej jest ustalana w trzyletnim, powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie opatowskim. Do najważniejszych aktów prawnych, które regulują kwestię pieczy zastępczej zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej należy ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Pieczka zastępcza może realizować różne zadania. Najważniejszą rolą pieczy zastępczej jest praca z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny, a jeśli nie jest on możliwy to dążenie do przysposobienia dziecka lub opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym oraz przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia (pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami) w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywaniu umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Pieczka zastępcza sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców biologicznych i jest sprawowana w formie:

1. Rodzinnej pieczy zastępczej, której formami są:
  - 1) rodzina zastępcza:
    - a. spokrewniona,
    - b. niezawodowa,
    - c. zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;
  - 2) rodzinny dom dziecka.
2. Instytucjonalnej pieczy zastępczej sprawowanej w formie:
  - 1) placówki opiekuńczo – wychowawczej typu:
    - a. socjalizacyjnego,
    - b. interwencyjnego,
    - c. specjalistyczno-terapeutycznego,
    - d. rodzinnego;

- 2) regionalnej placówki opiekuńczo – terapeutycznej;
- 3) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Rodzinę zastępczą tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej.

Rodzina zastępcza spokrewniona to rodzina, którą łączy stosunek pokrewieństwa z dzieckiem, funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej mogą pełnić dziadkowie lub rodzeństwo dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej.

Rodzina zastępcza niezawodowa i zawodowa to rodzina, którą tworzą małżonkowie lub osoby niebędące wstępnyimi lub rodzeństwem dziecka. Jest to rodzina, w której umieszczonych jest w tym samym czasie nie więcej niż troje dzieci. Co najmniej jedna osoba powinna posiadać stałe źródło dochodu.

W rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego umieszcza się dziecko do czasu unormowania jego sytuacji, ale nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W szczególnych uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej. Pogotowie rodzinne to rodzina zastępcza o charakterze interwencyjnym. Rodzina otrzymuje oprócz pomocy pieniężnej na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, wynagrodzenie i jest gotowa na przyjęcie o każdej porze od jednego do trójki dzieci.

Rodzina zastępcza specjalistyczna to rodzina, w której umieszczone są dzieci niedostosowane społecznie, albo dzieci z problemami zdrowotnymi wymagającymi szczególnej opieki i pielęgnacji, a także małoletnie matki z dziećmi. Rodzina otrzymuje oprócz pomocy pieniężnej na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej, wynagrodzenie z tytułu świadczonej opieki i wychowania.

W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej umieszcza się w szczególności dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Obowiązek i prawo wykonywania bieżącej pieczy nad dzieckiem, jego wychowaniem i reprezentowaniem, a w szczególności w dochodzeniu świadczeń przeznaczonych na zaspokojenie jego potrzeb należą do rodziny zastępczej. Pozostałe obowiązki i prawa wynikające z władzy rodzicielskiej należą do rodziców dziecka.

Rodzinny dom dziecka to forma pieczy zastępczej organizowanej przez powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił zadanie. W rodzinnym domu dziecka w tym samym czasie może przebywać nie więcej niż 8 dzieci lub osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. W przypadku konieczności umieszczenia rodzeństwa, za zgodą prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, dopuszczalne jest umieszczenie w tym samym czasie większej liczby dzieci.

Tabela 19 Rodziny zastępcze Powiatu Opatowskiego na przestrzeni lat 2015 – 2020.

Liczba	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Rodzin zastępczych – ogółem	55	61	57	54	53	47
Rodzin zastępczych spokrewnionych	30	36	34	30	28	28

Liczba	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Rodzin zastępczych niezawodowych	25	24	22	23	24	18
Rodzin zastępczych zawodowych	0	1	1	1	1	1
Rodzinnych domów dziecka	0	0	0	0	0	0

Tabela 20 Dzieci w rodzinach zastępczych na terenie powiatu opatowskiego na przestrzeni lat 2015 – 2020.

Liczba dzieci	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
w rodzinach zastępczych - ogółem	50	57	54	48	49	64
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	27	26	26	23	24	37
w rodzinach zastępczych niezawodowych	23	26	23	20	20	22
w rodzinach zastępczych zawodowych	0	5	5	5	5	5
w rodzinnych domach dziecka	0	0	0	0	0	0

Tabela 21 Pełnoletni wychowankowie w rodzinach zastępczych na terenie powiatu opatowskiego na przestrzeni lat 2015 – 2020.

Liczba pełnoletnich wychowanków	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
w rodzinach zastępczych - ogółem	25	29	24	28	28	21
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	18	23	20	22	22	15
w rodzinach zastępczych niezawodowych	7	6	4	6	6	5
w rodzinach zastępczych zawodowych	0	0	0	0	0	1
w rodzinnych domach dziecka	0	0	0	0	0	0

Tabela 22 Dzieci w rodzinach zastępczych pochodzące z terenu powiatu opatowskiego zamieszkałe na terenie innego powiatu.

	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych z innych powiatów - ogółem	6	5	4	5	8	8
--	---	---	---	---	---	---

Tabela 23 Rodziny zastępcze z terenu powiatu opatowskiego wychowujące dzieci z terenu innych powiatów.

	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba dzieci z powiatu opatowskiego zamieszkałe w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów - ogółem	10	13	15	9	9	8

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka może być powierzone osobom, które:

- 1) dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej;
- 2) nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona;
- 3) wypełniają obowiązek alimentacyjny - w przypadku, gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego;
- 4) nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych;
- 5) są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone:
  - a) zaświadczeniem lekarskim o stanie zdrowia wystawionym przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, w rozumieniu przepisów ustawy o podstawowej opiece zdrowotnej,
  - b) opinią o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka wystawioną przez psychologa, który posiada, co najmniej wykształcenie wyższe magisterskie na kierunku psychologia oraz 2-letnie doświadczenie w poradnictwie rodzinnym;
- 6) przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z tym, że w przypadku cudzoziemców ich pobyt jest legalny;
- 7) zapewnią odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym:
  - a) rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego,
  - b) właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
  - c) wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Rodzinie zastępczej na każde umieszczone dziecko, przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania nie niższe niż kwota:

- 1) 899,00 zł miesięcznie – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- 2) 1361,00 zł miesięcznie – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej/zawodowej.

Rodzinie zastępczej na każde dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przysługuje dodatek nie niższy niż kwota 274,00 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka. Kwoty te podlegają waloryzacji i mogą ulec zmianom w następnych latach.

Tabela 24 Dzieci niepełnosprawne w rodzinach zastępczych na przestrzeni lat 2015 – 2020.

	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba dzieci niepełnosprawnych umieszczonych w rodzinach zastępczych - ogółem	7	6	8	7	4	5

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2020 r. w PCPR w Opatowie zatrudnionych było 2 koordinatorów rodzinnej pieczy zastępczej, którzy wspólnie z pracownikami socjalnymi na podstawie wniosku rodziny zastępczej objęli swoją opieką rodziny zastępcze i dzieci umieszczone w tych rodzinach. Koordinator udzielał także wsparcia pełnoletnim wychowankom pozostającym w rodzinach zastępczych.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- 2) przygotowanie we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka planu pomocy dziecku;
- 3) pomaganie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontakt;
- 4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Tabela 25 Liczba dzieci objętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba rodzin objętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej	33	36	27	28	18	19
Liczba pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych objętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej	25	29	24	27	28	21

„Dobry Start”.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry start” oraz na podstawie dyspozycji z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej od dnia 01.08.2019 r. realizowany jest program „Dobry Start”. Świadczenie dedykowane jest dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej w kwocie 300,00 zł na jedno dziecko. Program ma na celu zapewnienie dziecku środków na zakup niezbędnych materiałów szkolnych w nowym roku szkolnego. Od bieżącego roku świadczenie będzie przyznawał i wypłacał Zakład Ubezpieczeń Społecznych zapewniając w pełni zautomatyzowany proces obsługi programu.

Według nowych zasad, wnioski o świadczenie dobry start można składać do ZUS tylko drogą elektroniczną, a wypłata przyznanego świadczenia będzie odbywać się wyłącznie w formie bezgotówkowej, na wskazane konto bankowe.

Program „Rodzina 500+”.

Program „Rodzina 500+” to główny instrument polityki rodzinnej realizujący trzy główne cele: poprawa sytuacji demograficznej, redukcja ubóstwa wśród najmłodszych, inwestycja w rodzinę.

Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka na każde umieszczone dziecko przysługuje dodatek wychowawczy w wysokości 500,00 zł. Dodatek ten jest uregulowany w art. 80 ust. 1a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zaś art. 113a pozwala przyznać dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego. Przysługuje on dyrektorowi placówek opiekuńczo – wychowawczych na każde umieszczone w placówce dziecko do 18 roku życia.

Instytucjonalna piecza zastępcza.

Od 1 stycznia 2020 r. funkcjonuje Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Opatowie. Centrum jest powiatową jednostką budżetową, która zapewnia wspólną obsługę, w szczególności administracyjną, finansową, organizacyjną, a także z zakresu rachunkowości i sprawozdawczości następującym jednostkom:

1. Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Nieskurzowie Nowym.
2. Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Tarłowie.
3. Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Ożarowie.
4. Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej Nr 1 w Opatowie.
5. Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej typu specjalistyczno – terapeutycznego w Opatowie.
6. Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej typu specjalistyczno – terapeutycznego „Mój dom” im. Św. Jana Pawła II w Opatowie.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza zapewnia dzieciom i młodzieży całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe społeczne i religijne, jak również umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej. Cztery placówki są typu socjalizacyjnego posiadające po 14 miejsc, w tym 12 socjalizacyjnych i 2 interwencyjne a jedna typu specjalistyczno – terapeutycznego dla 14 dzieci.

W placówce opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego są umieszczane dzieci powyżej 10 roku życia, wymagające szczególnej opieki i żyjące w środowiskach, które temu nie sprostały. Możliwe jest umieszczenie dziecka poniżej 10 roku życia w placówce opiekuńczo – wychowawczej, w przypadku, gdy w danej placówce umieszczono matkę lub ojca dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie, gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu specjalistyczno – terapeutycznego sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności: legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. Placówka zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu przez rodzinę i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne. W obecnym czasie trwa remont budynku pod potrzeby Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej typu specjalistyczno – terapeutycznego w Ciszycy Górnej, gm. Tarłów, której otwarcie planowane jest w 2023 r.

Kierowanie do placówki opiekuńczo – wychowawczej.

Umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej następuje na podstawie postanowienia sądu rodzinnego.

Dziecko kierowane jest do placówki przez powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. Jeżeli powiat nie może skierować dziecka do placówki na własnym terenie z powodu braku odpowiedniego typu placówki lub z powodu braku wolnych miejsc w tej placówce zwraca się do innego powiatu z wnioskiem o skierowanie dziecka do odpowiedniej placówki na jego terenie.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej na terenie innego powiatu, powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania przed skierowaniem ponosi wydatki na jego utrzymanie w wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania dziecka w tej placówce. Właściwe powiaty zawierają porozumienie w sprawie umieszczenia dziecka w placówce i wysokości wydatków ponoszonych na jego utrzymanie.

Tabela 26 Liczba dzieci pochodzących z terenu powiatu opatowskiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów na przestrzeni lat 2015 – 2020.

	2015 r.	2016r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie innych powiatów	2	2	2	1	0	0

Koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej ustala starosta powiatu na terenie którego usytuowana jest placówka biorąc pod uwagę średnie miesięczne koszty utrzymania dziecka w roku poprzednim.

Formy wsparcia dla osób opuszczających pieczę zastępczą.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Objęcie

dziecka jedną z form pieczy zastępczej trwa do osiągnięcia przez niego pełnoletności, a gdy wychowanek pobiera naukę, za zgodą rodziny zastępczej lub dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej, do ukończenia 25 roku życia.

Wychowankowie rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej mogą liczyć na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem, świadczoną na ich rzecz pracą socjalną, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, a także pomoc pieniężną:

- 1) na kontynuowanie nauki;
- 2) na usamodzielnienie;
- 3) na zagospodarowanie.

Szczegółowe warunki i zasady przyznawania pomocy dla osób opuszczających pieczę zastępczą reguluje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

XIII. Interwencja kryzysowa. Mieszkania chronione i wspomagane.

Osobie pełnoletniej, która potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę niewymagającą całodobowej opieki może być przyznane wsparcie poprzez umieszczenie w mieszkaniu chronionym. Pomoc ta jest dostępna także dla osób opuszczających pieczę zastępczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy, jeśli takiej potrzebują. Na podstawie Rozporządzenia w sprawie mieszkań chronionych Powiat Opatowski utworzył i dysponuje 2 mieszkaniami chronionymi oraz 1 mieszkaniem wspomagany, w których mogą przebywać osoby potrzebujące pomocy i wsparcia.

Mieszkania prowadzone są w ramach działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie oraz Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Nieskurzowie Nowym, obsługiwanej przez Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Opatowie.

Wykaz mieszkań chronionych i wspomaganych kształtuje się następująco:

- 1) mieszkanie chronione:
  - a) przy Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Nieskurzowie Nowym przystosowane na 4 miejsca,
  - b) w Internacie Zespołu Szkół nr 1 w Opatowie, ul. J. Słowackiego 56, przystosowane na 4 miejsca;
- 2) mieszkanie wspomagane – usytuowane w Internacie Zespołu Szkół nr 1 w Opatowie, ul. J. Słowackiego 56, przystosowane na 3 miejsca.

XIV. Niepełnosprawność.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. liczba niepełnosprawnych wynosiła ogółem na koniec marca 2011 r. niemal 4,7 mln, a dokładnie 4 697,0 tys. osób. Tym samym liczba osób niepełnosprawnych w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób niepełnosprawnych w 2002 roku). Udział mężczyzn wśród osób niepełnosprawnych wynosił 46,1% wobec 53,9% kobiet. Prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności posiadało w 2011 r. przeszło 3,1 mln osób (dokładnie 3 133,5 tys.).

Badanie GUS dotyczyło liczebności zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie

i biologicznie¹.

Szacunkowa liczba osób niepełnosprawnych w Powiecie Opatowskim wynosi – 7 661 osób (dane z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny) tj. ok. 14 % ogółu mieszkańców powiatu:

- liczba osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy – 62 osoby, w tym 21 kobiet,
- liczba osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu – 15 osób, w tym 5 kobiet (dane na dzień 31.12.2020 r. z Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie).

Osoby niepełnosprawne biologicznie zostały zdefiniowane jako osoby odczuwające ograniczenia zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku. Rozróżniano 3 stopnie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych: całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną. We wszystkich tych przypadkach niemożność wykonywania ww. czynności musiała trwać lub przewidywano jej trwanie przez okres co najmniej 6 miesięcy.

Osobą niepełnosprawną zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jest osoba, która posiada stosowne orzeczenie. Orzeczenie o niepełnosprawności to dokument, który potwierdza, że dana osoba jest niepełnosprawna. Jest to dokument imienny – wydawany dla jednej, konkretnej osoby.

1. Rodzaje orzeczeń o niepełnosprawności:

- orzeczenie o lekkim, umiarkowanym bądź znacznym stopniu niepełnosprawności,
- orzeczenie o całkowitej, bądź częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów,
- orzeczenie o niepełnosprawności wydane przed ukończeniem 16 roku życia.

Od 1 stycznia 1998 r. podstawą do uznania osoby za niepełnosprawną jest wyłącznie orzeczenie wydane przez powiatowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności lub orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Orzeczenia innych organów, wydane po 31 grudnia 1997 r. nie stanowią podstawy do uznania osoby za niepełnosprawną w rozumieniu ustawy o rehabilitacji (...). Orzeczenia o zaliczeniu do grupy inwalidzkiej, wydane przed 1 stycznia 1998 r., traktuje się na równi z odpowiednim orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności tylko jeżeli są nadal ważne.

2. Równoważność zapisów stopni niepełnosprawności w obecnym i byłym systemie orzecznictwa:

Tabela 27 Porównanie orzeczeń.

---

¹Osoby niepełnosprawne prawnie to osoby, które posiadają aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez uprawniony organ. Osoby niepełnosprawne biologicznie to takie, które odczuwają ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności orzekane przez powiatowe lub wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności	Orzeczenia wydawane przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	Orzeczenia wydawane przez komisje do spraw inwalidztwa i zatrudnienia	Orzeczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
lekki	częściowa niezdolność do pracy	III grupa inwalidzka	stała lub długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym bez prawa do zasiłku pielęgnacyjnego
umiarkowany	częściowa niezdolność do pracy na orzeczeniu wydanym w okresie od 1 stycznia do 16 sierpnia 1998 r. całkowita niezdolność do pracy	II grupa inwalidzka	brak
znaczny i orzeczenie o niepełnosprawności wydane przed ukończeniem 16 roku życia.	całkowita niezdolność do pracy na orzeczeniu wydanym w okresie od 1 stycznia do 16 sierpnia 1998 r. całkowita niezdolność do pracy i do samodzielnej egzystencji	I grupa inwalidzka	stała lub długotrwała niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym z prawem do zasiłku pielęgnacyjnego

Wyjątek stanowi orzeczenie III grupy inwalidztwa wydane przez organy orzecznicze Ministerstwa Obrony Narodowej i organy orzecznicze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Traktowane jest ono jako orzeczenie o braku niepełnosprawności, ponieważ dotyczy osób zdolnych do pracy poza służbą. Zakwalifikowanie do lekkiego stopnia niepełnosprawności może mieć miejsce tylko wtedy, gdy orzeczenie o III grupie inwalidztwa z tytułu niezdolności do służby mundurowej zawiera równocześnie orzeczenie III grupy inwalidztwa z ogólnego stanu zdrowia.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie orzeka mieszkańców zamieszkujących na terenie powiatu opatowskiego i powiatu staszowskiego.

Postępowanie orzecznicze służące ustaleniu niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, co do zasady jest dwuinstancyjne i zespołowe.

Wyróżniamy:

- 1) powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja;
- 2) wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja;
Powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydają orzeczenia o:
  - 1) niepełnosprawności;
  - 2) stopniu niepełnosprawności;
  - 3) wskazaniach do ulg i uprawnień.

Przedmiotowe orzeczenia poza ustaleniem statusu osoby orzeczonej jako osoby niepełnosprawnej stanowią również podstawę do przyznania różnego rodzaju ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów.

3. Orzeczenie o niepełnosprawności.

Podstawą uznania osoby, która nie ukończyła 16 roku życia za niepełnosprawną jest ustalenie, że:

- 1) ma naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną;
- 2) przewidywany okres trwania upośledzenia stanu zdrowia przekracza 12 miesięcy;
- 3) wymaga zapewnienia jej całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu.

Wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić łącznie.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16 roku życia. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania dziecka. Orzeczenie o niepełnosprawności wydaje się na wniosek złożony do powiatowego/miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności przez przedstawiciela ustawowego dziecka.

4. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby:

- 1) niezdolne do pracy i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
- 2) zdolne do pracy w warunkach pracy chronionej i wymagające, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mogą być zaliczone trzy grupy osób z naruszoną sprawnością organizmu tj.:

- 1) niezdolne do pracy;
- 2) zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej;
- 3) wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby:

- 1) o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną;

- 2) o naruszonej sprawności organizmu, mające ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

5. Legitymacja osoby niepełnosprawnej.

Orzeczenie jest podstawą do korzystania z systemu ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym. Potwierdzeniem posiadania orzeczenia jest legitymacja osoby niepełnosprawnej. Organem uprawnionym do jej wydania jest starosta. Legitymacja zawiera między innymi datę ważności oraz symbol przyczyny niepełnosprawności wpisywany do legitymacji na wniosek osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego tej osoby.

6. Uprawnienia z tytułu posiadanego orzeczenia o niepełnosprawności.

Posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności, orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień w pierwszej kolejności określa status osoby nim dysponującej jako osoby niepełnosprawnej w sensie prawnym. Ponadto pozwala korzystać (po spełnieniu określonych warunków) z szeregu form pomocy, do których należą m.in.:

- 1) możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia (w tym w zakładach aktywności zawodowej), możliwość uczestniczenia w szkoleniach (w tym specjalistycznych);
- 2) uprawnienia pracownicze m.in.: prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego, dłuższej przerwy w pracy, krótszego wymiaru czasu pracy, zwolnień od pracy (m.in.: w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, badaniach specjalistycznych), możliwość wsparcia działalności gospodarczej lub rolniczej;
- 3) w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej – możliwość uczestniczenia w terapii zajęciowej realizowanej w warsztatach terapii zajęciowej oraz możliwość uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych;
- 4) dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby;
- 5) usługi socjalne, opiekuńcze, terapeutyczne i rehabilitacyjne świadczone przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki;
- 6) uprawnienia do zasiłku lub dodatku pielęgnacyjnego oraz do zasiłku stałego z pomocy społecznej;
- 7) konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby;
- 8) konieczność stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;
- 9) uprawnienia do karty parkingowej.

7. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie realizuje zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Pomoc PCPR skierowana jest do osób, które posiadają ważne orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydane przez odpowiednie organy lub orzeczenie o niepełnosprawności

w przypadku dzieci do 16 roku życia i ma na celu ograniczenie skutków niepełnosprawności. Działania te polegają głównie na:

- 1) udzielaniu osobom niepełnosprawnym informacji o ulgach i uprawnieniach;
- 2) współpracy ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi w przygotowywaniu programów i pozyskiwaniu środków na działalność;
- 3) dofinansowaniu:
  - a) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
  - b) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
  - c) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
  - d) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
  - e) kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
  - f) realizacji Programów zewnętrznych PFRON: Aktywny samorząd, Wyrównywanie Różnic Między Regionami, Stabilne zatrudnienie, Moduł III i IV-przeciwdziałanie COVID-19.

Rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych w Powiecie Opatowskim realizuje Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie. Osoba niepełnosprawna zarejestrowana jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzystać z usług lub instrumentów rynku pracy na zasadach określonych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy zwanej dalej "ustawą o promocji". Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu może również korzystać na zasadach takich jak bezrobotni z następujących usług lub instrumentów określonych w ustawie o promocji:

- 1) szkoleń;
- 2) stażu;
- 3) prac interwencyjnych;
- 4) przygotowania zawodowego dorosłych;
- 5) badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy o promocji;
- 6) zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4 ustawy o promocji;
- 7) finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3 ustawy o promocji;
- 8) studiów podyplomowych;
- 9) szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową;
- 10) bonu na zasiedlenie;
- 11) bonu szkoleniowego;
- 12) bonu stażowego.

Wydatki na instrumenty lub usługi rynku pracy, o których mowa w punkcie 1 i 2, są finansowane w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako:

- 1) bezrobotne - ze środków Funduszu Pracy;
- 2) poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu - ze środków PFRON.

Zadania realizowane są na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Środki na realizację ww. zadań ustawowych pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zgodnie z algorytmem określonym w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie algorytmu podziału środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

na realizację określonych zadań jednostek samorządu terytorialnego oraz sposobu przedstawiania sprawozdań o wykorzystaniu tych środków.

Tabela 28 Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.

Rok	Liczba złożonych wniosków ogółem	Liczba przyznanych dofinansowań ogółem	w tym	
			dorośli	dzieci
2020	83	40	38	2
2019	95	62	55	7
2018	83	48	40	8
2017	103	56	45	11
2016	184	47	34	13
2015	230	51	40	11

Tabela 29 Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych dla indywidualnych osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba złożonych wniosków ogółem	Liczba przyznanych dofinansowań ogółem	w tym	
			dorośli	dzieci
2020	101	65	52	13
2019	78	39	33	6
2018	94	75	48	17
2017	92	49	44	5
2016	131	73	57	16
2015	131	54	47	7

Tabela 30 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba złożonych wniosków ogółem	Liczba przyznanych dofinansowań ogółem	w tym	
			dorośli	dzieci
2020	180	166	150	16
2019	254	195	176	19
2018	180	77	63	14
2017	233	188	168	20
2016	326	181	164	17
2015	274	110	99	11

Tabela 31 Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

Rok	Liczba złożonych wniosków ogółem	Liczba przyznanych dofinansowań ogółem
2020	1	0
2019	1	1
2018	1	1
2017	1	1

Rok	Liczba złożonych wniosków ogółem	Liczba przyznanych dofinansowań ogółem
2016	1	1
2015	1	1

Inne zadania PFRON:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie w imieniu Powiatu Opatowskiego realizowało **Program „Aktywny Samorząd”**. Formy wsparcia przewidziane w programie adresowane były do osób niepełnosprawnych. Program realizował zadania w zakresie Modułów I i II.

Moduł I - Likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, w tym:

- a) Obszar A – likwidacja bariery transportowej:
  - zadanie 1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,
  - zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,
- b) Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym:
  - zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,
  - zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
  - zadanie 3 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,
  - zadanie 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz jego oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy,
- c) Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:
  - zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym poruszaniu się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym,
  - zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
  - zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości,
  - zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny (co najmniej na III poziomie jakości),
  - zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania.
- d) Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką), adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Program Wyrównywania Różnic Między Regionami w zakresie likwidacji barier transportowych oraz w zakresie poruszania się i komunikowania. Na przestrzeni lat 2017 – 2020 w ramach programu udzielono dofinansowania:

Tabela 32 Realizacja Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami.

Rok	Nazwa podmiotu, któremu przyznano dofinansowanie	Nazwa bariery
Obszar D- likwidacja barier transportowych		
2020	Dom Pomocy Społecznej w Baćkowicach	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2020	Dom Pomocy Społecznej w Sobowie	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2019	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Zochcinku	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2019	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Sobowie	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2019	Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2019	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Dębnie	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2018	Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku	zakup AUTOBUSU przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2018	TOP MEDICUS Sp. z o.o. na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej w Opatowie	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2018	TOP MEDICUS Sp. z o.o. na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej w Opatowie	zakup AUTOBUSU przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2018	Placówka Opiekuńczo-Wychowawczej typu specjalistycznego terapeutycznego w Opatowie	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2018	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej w Czekarzewicach Drugich	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2018	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Sobowie	zakup AUTOBUSU przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2018	Stowarzyszenie Akademia Pomysłu w Bidzinach na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej w Bidzinach.	zakup AUTOBUSU przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2017	Dom Pomocy Społecznej w Czachowie	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2017	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Zochcinku	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych

Rok	Nazwa podmiotu, któremu przyznano dofinansowanie	Nazwa bariery
Obszar D- likwidacja barier transportowych		
2017	Stowarzyszenie Akademia Pomysłu w Bidzinach na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej w Bidzinach	zakup BUSA przystosowanego dla osób niepełnosprawnych
2017	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego na rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej w Czekarzewicach Drugich	zakup AUTOBUSU przystosowanego dla osób niepełnosprawnych

Obszar B - likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania		
2020	Zespół Szkół w Ożarowie im. M. Skłodowskiej-Curie	Zakup i montaż windy
2020	Starostwo Powiatowe w Opatowie	Modernizacja łazienek, w tym dla osób niepełnosprawnych
2020	SOSW w Dębnie	Modernizacja łazienek, w tym dla osób niepełnosprawnych
2020	SOSW w Niemienicach	Modernizacja łazienek, w tym dla osób niepełnosprawnych
2017	SOSW w Dębnie	Wykonanie windy
2017	SOSW w Sulejowie	Wykonanie windy

Realizacja powyższych programów wskazuje potrzebę ich kontynuowania i rozszerzania dotychczasowej oferty z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w celu zwiększenia ich potencjału zawodowego, umiejętności poruszania się na rynku pracy, umożliwienia poprawy stanu zdrowia, funkcjonowania w środowisku lokalnym itp.

Istniejący system pomocy służący zaspokojeniu podstawowych potrzeb osób niepełnosprawnych wymaga ciągłego doskonalenia i rozwijania. Formułując kierunki polityki społecznej powiatu należy pamiętać o prowadzeniu szeroko zakrojonych działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych (np.: likwidacja barier architektonicznych, rehabilitacja zdrowotna, profilaktyka społeczna, działania informatyczne) oraz prowadzących do zwiększenia ich aktywności zawodowej i społecznej.

XV. Pomoc społeczna. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze.

W Powiecie Opatowskim pomoc i wsparcie w 2020 r. uzyskało **2 287** osób, co stanowiło 4,4% wszystkich mieszkańców powiatu. W roku 2020, w stosunku do 2019 r., łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o **234** osób.

Poniżej prezentowane są w formie tabelarycznej szczegółowe dane dotyczące: liczby osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć.

Tabela 33 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć wg liczby wypłaconych świadczeń w 2020 r.

Grupa	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
-------	--------	---------	-----------

0-17	759	376	383
Produkcyjny	1 204	492	712
Poprodukcyjny	324	203	121

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi te mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze przysługują osobom, których zły stan zdrowia spowodowany jest zaburzeniami psychicznymi powodującymi niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane są przez ośrodki pomocy społecznej w poszczególnych gminach.

1. W ramach wsparcia osób starszych w **Gminie Opatów** organizowana jest pomoc w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudnia 2 opiekunki na umowę o pracę.

Tabela 33 Pomoc w postaci usług opiekuńczych.

Rok	Liczba osób objętych pomocą
2014	13
2015	15
2016	15
2017	12
2018	18
2019	19

Źródło: materiały sprawozdawcze OPS w Opatowie.

Ośrodek Pomocy Społecznej zobligowany jest zabezpieczać w pierwszej kolejności potrzeby osób samotnych.

W 2018 r. ośrodek przystąpił do Programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Opieka 75+” dofinansowanie realizacji przez gminę zadania własnego o charakterze obowiązkowym tj. usług opiekuńczych. Dofinansowanie dotyczyło w 2018 r. – 4 osób objętych pomocą w wieku powyżej 75 lat a w 2019 r. – 6 osób. Wniosek dopuszczał ubieganie się o środki na objęcie pomocą usługową osób 75+ dotychczas niekorzystających z takiej pomocy lub na zwiększenie liczby godzin u osób już objętych usługami.

Sytuacja życiowa i zdrowotna osób często uniemożliwia zapewnienie opieki w miejscu zamieszkania przede wszystkim u osób wymagających opieki całodobowej.

2. Od 01.04.2019 r. na terenie **gminy Sadowie** realizowany jest projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Poddziałanie RPS W.09.02.01 Rozwój wysokiej jakości usług społecznych pod nazwą „Program wsparcia osób niesamodzielnymi i wykluczonych społecznie w gminie Sadowie”, w ramach którego świadczone są usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania mające na celu poprawę jakości życia

beneficjentów (w grupie wiekowej 60+). W ramach projektu zatrudnionych jest 5 opiekunek, które świadczą usługi dla 20 osób mieszkających na terenie gminy. Usługi świadczone są od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 16.00 w miejscu zamieszkania podopiecznych poprzez pomoc w:

- przygotowywaniu posiłków oraz zachowywaniu czystości otoczenia osoby starszej,
- utrzymywaniu higieny osobistej i bielizny pościelowej,
- pomoc w dawkowaniu i podawaniu leków,
- zapewnieniu kontaktów z otoczeniem.

3. Na terenie **gminy Lipnik**, w okresie 2014-2019, zrealizowano **specjalistyczne usługi opiekuńcze** świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi.

Tabela 34 Liczba osób, u których zrealizowano specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Rok wiek	2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	k	m	k	m	k	m	k	m	k	m	k	m
18-25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26-35	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
36-45	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0	3	0
46-55	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
56-65	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
66 i więcej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane OPS Lipnik.

Tabela 35 Liczba osób, u których zrealizowano usługi opiekuńcze w okresie 2014-2019.

Rok wiek	2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	kobieta / mężczyzna	
18-25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26-35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36-45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
46-55	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
56-65	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
66 i więcej	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	1

Źródło: dane OPS Lipnik.

4. **Gmina Wojciechowice.** W latach 2014-2019 nie były realizowane specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz usługi opiekuńcze.

5. Na terenie **gminy Ożarów** realizowane są usługi, a ilość korzystających prezentują tabelę:

Tabela 36 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych:

Wiek	2014 rok		2015 rok		2016 rok		2017 rok		2018 rok		2019 rok	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M

Wiek	2014 rok		2015 rok		2016 rok		2017 rok		2018 rok		2019 rok	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
26-35	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0
36-45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
56-65	0	0	0	0	0	1	2	2	2	4	1	3
66 i więcej	16	1	14	1	10	2	10	7	8	3	18	6

Źródło: dane OPS Ożarów.

Tabela 37 Liczba osób korzystających ze specjalistyczne usługi opiekuńczych:

Wiek	2014 rok		2015 rok		2016 rok		2017 rok		2018 rok		2019 rok	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
18-25	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
26-35	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
36-45	2	1	2	1	1	1	1	1	0	0	0	0
46-55	1	0	2	0	2	0	1	1	1	2	1	2
56-65	1	1	1	1	1	2	1	2	0	3	0	2
66 i więcej	2	0	2	0	2	0	2	0	4	1	4	0

Źródło: dane OPS Ożarów.

6. Na terenie **gminy Baćkowice** świadczone są usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Pomoc w formie usług przysługuje osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy osób trzecich i są jej pozbawione a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze przyznaje się na wniosek osoby zainteresowanej, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania, na podstawie decyzji administracyjnej określającej ich zakres, wymiar godzin pracy opiekunek i wysokość odpłatności. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zakresie zaspokajania codziennych potrzeb życiowych, opieki higieniczno-sanitarnej i pielęgnacji, pomocy w podtrzymywaniu psychofizycznej kondycji osoby, podtrzymywaniu osób starszych w ich samodzielności i sprawności. Wymiar i zakres usług ustala się indywidualnie dla każdej osoby wymagającej pomocy. Usługi opiekuńcze realizowane przez OPS w Baćkowicach wykonywane są przez opiekunkę zatrudnioną przez tutejszy Ośrodek. Odpłatność za usługi opiekuńcze regulują Uchwały Rady Gminy w Baćkowicach.

Tabela 38 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2014-2019:

Rok	Liczba osób
2014	9

2015	6
2016	7
2017	8
2018	5
2019	8

Źródło: dane OPS Baćkowice.

7. Gmina Tartów.

Tabela 39 i 40 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2014-2019:

Usługi opiekuńcze				
Rok	L. os.	Kobieta	Mężczyzna	Wiek
2014	5	4	1	61-81
2015	4	2	2	62-82
2016	8	5	3	63-84
2017	8	5	3	64-84
2018	7	3	4	65-85
2019	10	4	6	66-87

Źródło: dane OPS Tartów.

Tabela 40

Specjalistyczne usługi opiekuńcze				
Rok	L. os.	Kobieta	Mężczyzna	Wiek
2014	6	5	1	16-49
2015	9	7	2	17-63
2016	7	6	1	18-64
2017	9	6	3	19-65
2018	12	7	5	20-90
2019	14	8	6	21-91

Źródło: dane OPS Tartów.

8. Gmina Iwaniska: w latach 2014-2019 nie świadczyła usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w związku z brakiem potrzeb w lokalnym środowisku. Osoby wymagające wsparcia w tym zakresie mają zapewnioną pomoc ze strony rodziny, która korzysta z pomocy w postaci specjalnych zasiłków opiekuńczych.

9. Powiat Opatowski w 2019 r. przystąpił do realizacji programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2019 – 2020, który został opracowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Program adresowany jest do pełnoletnich osób z niepełnosprawnościami

posiadającymi orzeczenie o stopniu znacznym lub umiarkowanym, albo orzeczenie równoważne, którzy wymagają usług asystenta w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Jego celem jest wprowadzenie usługi asystenta, jako formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnością. Usługa asystenta powinna przyczynić się do umożliwienia prowadzenia przez te osoby bardziej aktywnego i samodzielnego życia, zapewnienia im wsparcia i pomocy adekwatnej do potrzeb oraz umożliwienia zaangażowania w wydarzenia społeczne, kulturalne, rozrywkowe, sportowe itp. Uwzględniając powyższe, nadrzędnym celem usług asystenta jest dążenie do poprawy funkcjonowania osoby z niepełnosprawnościami.

Ogólna liczba planowanych godzin usług asystenckich w 2020 r. wynosiła 18.000. Wsparciem zostało objętych 100 dorosłych osób z terenu powiatu opatowskiego, posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym i umiarkowanym. W celu realizacji Programu zatrudnionych zostało 10 asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej i każdy z nich pod swoją opieką miał 10 osób niepełnosprawnych.

Czas trwania usługi asystenta wobec jednej osoby niepełnosprawnej wynosił 15 godzin miesięcznie. W 2020 r. Powiat Opatowski złożył zapotrzebowanie na realizację usług asystenckich dla 110 osób niepełnosprawnych: dorosłych i dzieci, w tym na usługi 11 asystentów osobistych osób niepełnosprawnych.

XVI. Wykluczenie społeczne.

Wykluczenie społeczne to sytuacja, uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie osób, w tym także rodzinie, wypełnienia ról społecznych, jak również ograniczająca prawo do korzystania z dóbr publicznych, infrastruktury społecznej, a także gromadzenia zasobów, w tym uzyskiwania dochodów gwarantujących godny sposób życia. Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem wielowymiarowym i w praktyce oznacza niemożność uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym i kulturowym, w wyniku braku dostępu do zasobów, dóbr i instytucji, ograniczenie praw społecznych oraz deprywacji potrzeb.

Polityka społeczna w Polsce ukierunkowana jest na prowadzenie zespołu działań mających na celu poprawę sytuacji życiowej osób, rodzin, grup zagrożonych ubóstwem, marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest jednym z priorytetów działania służb społecznych w zakresie aktywizacji zawodowej, integracji oraz reintegracji społecznej grup doświadczających tego problemu.

Ubóstwo a wykluczenie społeczne.

Często błędnie wykluczenie społeczne utożsamia się z pojęciem ubóstwa. Mimo, iż są to pojęcia pokrewne to wykluczenie społeczne jest pojęciem szerszym, gdyż oprócz niskich dochodów zwraca też uwagę na inne czynniki powodujące wyłączenie jednostek z funkcjonowania w życiu społecznym. Zależność między ubóstwem a wykluczeniem społecznym może mieć charakter sprzężenia zwrotnego tzn. ubóstwo może powodować wykluczenie, ale i może być jego skutkiem.

Bezdomność, jako forma wykluczenia społecznego.

Kwestia bezdomności jest na ogół powszechna i zauważalna. Uważa się, że dotyczy ona ludzi, którzy w danym okresie nie posiadają i nie są w stanie sami zapewnić sobie schronienia w postaci pomieszczenia mieszkalnego. Za najczęstszą przyczynę tego problemu społecznego podaje się brak stałych dochodów, uzależnienia, czy właśnie brak tolerancji społecznej, co wiąże się bezpośrednio z problemem wykluczenia wśród społeczeństwa. W obszarze walki z tym problemem podaje się trzy główne pola interwencji:

- 1) pomoc chwilowa w stanach kryzysowych – interwencje przeciwdziałające sytuacji zamieszkiwania na ulicy. Zapewnienie osobie schronienia poprzez formy instytucjonalnej pomocy: schroniska, domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy;
- 2) jednoczenie społeczne – programy wychodzenia z bezdomności oraz pomagające wrócić na rynek pracy;
- 3) przeciwdziałanie bezdomności – szeroko rozumiana praca socjalna, która pomaga określić czynniki prowadzące do bezdomności, takie jak nałogi, przemoc domowa, zaburzenia psychiczne czy bezrobocie.

Grupami społecznymi najbardziej narażonymi na wykluczenie społeczne są:

- 1) osoby niepełnosprawne;
- 2) osoby chore psychicznie;
- 3) uzależnieni;
- 4) długotrwale bezrobotni;
- 5) opuszczający zakłady karne i poprawcze;
- 6) kobiety samotnie wychowujące dzieci;
- 7) osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych;
- 8) starsze oraz osoby samotne;
- 9) bezdomni;
- 10) dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych oraz wychowujące się poza rodziną;
- 11) osoby będące imigrantami oraz członkowie mniejszości narodowych.

Prawdopodobieństwo dotknięcia wykluczeniem zwiększa się gdy jednostka posiada kilka cech charakterystycznych dla wyżej wymienionych grup społecznych.

Przyczyny wykluczenia społecznego a rola rodziny w tej sytuacji.

Przyczyn wykluczenia społecznego dopatruje się najczęściej w braku pracy, uzależnieniach (alkoholizm, narkomania), ubóstwie, zaburzeniach psychicznych, złej opinii wśród społeczeństwa czy trudnościach komunikacyjnych. Większość powodów wykluczenia społecznego ma swoje podłoże w środowisku rodzinnym. Rodzina powinna być fundamentem, podporą oraz źródłem pomocy. Tym samym, posiada ogromny potencjał w kwestii wspierania człowieka między innymi w walce z przyczynami wykluczenia społecznego. Jednak niejednokrotnie ma się do czynienia z rodzinami dysfunkcyjnymi, w których ciężko przezwyciężyć pewne schematy, ze względu na naturę środowiska i to właśnie one są przyczyną alienacji. A funkcjonowanie w niej zostawia trwałe ślady, pod postacią wspomnień, które nie pozwalają na przynależność do żadnej z grup.

XVII. Praca socjalna.

Ustawa o pomocy społecznej wymienia zadania pracownika socjalnego oraz określa zasady, jakimi winien się on kierować przy wykonywaniu swojej pracy, w ramach obowiązków służbowych. Praca socjalna jest to działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Praca socjalna prowadzona jest:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej,
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i

organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności,

- przy wykorzystaniu właściwych tej działalności metodach i technikach stosowanych z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

Świadczona jest w ich środowisku rodzinnym, bez względu na posiadany dochód i może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny.

Zakres tych działań jest rozbudowany adekwatnie do skomplikowanej przestrzeni społecznej, w której musi funkcjonować współczesny człowiek, uzależniony od konkretnych potrzeb i sytuacji, w których znajduje się osoba lub rodzina oraz możliwości ich rozwiązania. Działalność ta jest prowadzona wieloaspektowo, gdyż obejmują wiele sfer życia osób, którymi zajmują się pracownicy socjalni, w tym m.in. trudności i problemy zdrowotne (np. uzależnienia), życie społeczne.

Praca socjalna dzięki zastosowaniu wskaźników i kategorii stała się mierzalna – można ją opisać, zmierzyć i określić kierunki ewentualnych zmian.

Klasyczne metody pracy socjalnej możemy sklasyfikować na:

- 1) pracę socjalną z jednostką (metoda indywidualnego przypadku);
- 2) pracę socjalną z grupą/rodziną;
- 3) pracę socjalną ze środowiskiem lokalnym.

W oparciu powyższe metody szczegółowa metodyka przewiduje szereg działań dostosowanych do konkretnych potrzeb klientów, jak na przykład: mediacje, poradnictwo, grupy wsparcia i inne.

Jedną z istotnych metod pracy pracownika socjalnego wprowadzony został kontrakt socjalny – pisemna umowa zawarta pomiędzy osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

Wśród form pracy socjalnej wymienia się:

- 1) ratunek, który niesie się zagrożonemu niebezpieczeństwem, bez względu na jego uprawnienia i przynależność do grupy społecznej np. pomoc dla powodzian;
- 2) opieka – forma świadczona w sytuacjach życiowych, w których ludzie dotknięci nieszczęściem nie umieją albo nie mają dość sił, by przezwyciężyć trudności. Jest formą zindywidualizowaną. Opiera się na dokładnej diagnozie potrzeb. Opiekun przyjmuje odpowiedzialność za losy drugiego człowieka, np. opieka w „domach małego dziecka”. Metody tej nie stosuje się do osób dorosłych, gdyż pracownik socjalny udziela wsparcia i nie jest opiekunem społecznym, tylko profesjonalnym pomagającym;
- 3) pomoc – działania mające wspierać pomyślny rozwój zarówno osób z jakichś względów zagrożonych jak i wszystkich członków społeczności np. poradnie rodzinne;
- 4) kompensacja społeczna – to wyrównywanie braków środowiskowych, utrudniających pomyślny bieg życia jednostki lub grupy, np. rodziny zastępcze.

Poza wymienionymi powyżej obowiązkami, pracownik socjalny podejmuje również działania interwencyjne. Każdy sygnał napływający z otoczenia danej rodziny (m.in.: od sąsiadów, pracowników służby zdrowia, Policji, nauczycieli czy pedagogów szkolnych) mogących świadczyć o zagrożeniu dla zdrowia lub życia poszczególnych członków rodziny, w szczególności dzieci (m.in.: w sytuacji podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie), jest natychmiast sprawdzany przez pracownika socjalnego. W zależności od potrzeb, pracownik w dalszej kolejności powiadamia odpowiednie służby lub instytucje działające na terenie odpowiednio gminy lub powiatu na rzecz dziecka i rodziny.

Praca socjalna, winna być nakierowana na pomaganie innym, pracę z drugim człowiekiem, skupienie się na rozwiązywaniu problemów jednostki, rodziny lub grupy społecznej. W ramach tej

pracy powinno się dokonywać licznych działań mających na celu poprawę jakości życia społeczności lokalnej, animację środowiska lokalnego, pracę z rodzinami dysfunkcyjnymi, a także realizującymi zadania pieczy zastępczej (rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze).

XVIII. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami.

Organizowaniu kompleksowej pomocy dla osób będących w trudnym położeniu służą różnorodne formy współpracy z organizacjami pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi, do czego zobowiązują przepisy ustawy o pomocy społecznej.

Organizacje pozarządowe stanowiące trzeci, obok publicznego i prywatnego, sektor usług społecznych są znaczącą częścią każdego efektywnie i demokratycznie funkcjonującego państwa i społeczeństwa. Dostarczają usługi obywatelom, nierzadko wypełniając lukę, której nie zapewniają sektor publiczny i rynkowy.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawiera m.in. zapisy regulujące formy współpracy między sektorem organizacji pozarządowych a administracją. Współpraca ta odbywa się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Nakłada ona także na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek tworzenia programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W Powiecie Opatowskim współpracę z organizacjami pozarządowymi określa Powiatowy program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego opracowywany i uchwalany na dany rok.

XIX. Ocena i podsumowanie uwarunkowań zewnętrznych.

Uwarunkowania zewnętrzne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030.

W dobie szybko rozwijającego się systemu społecznego zauważalna jest tendencja do postrzegania polityki społecznej, jako jednego z ważniejszych elementów opisujących i wyznaczających pułap standardu i jakości życia. Unia Europejska wyznaczyła główne kierunki polityki społecznej i stała się przyczynkiem do formułowania kolejnych aktów prawnych określających normy społeczne i prawne należne każdemu obywatelowi państw członkowskich, w zakresie zabezpieczenia socjalnego i gwarancji rozwoju, które sprzyjają podwyższaniu komfortu życia.

Na szczeblu krajowym polityka społeczna znajduje odzwierciedlenie w obowiązujących aktach prawnych oraz polityce społecznej państwa. Powstające kolejno krajowe oraz wojewódzkie strategie, w tym Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021 – 2030, są ważnymi, integralnymi instrumentami sterowania polityką społeczną. Dają one szansę na koordynację, większą spójność, a w efekcie wzajemne wzmocnienie działań Państwa z podejmowanymi na innych szczeblach działaniami, zwłaszcza w obszarach zarządzanych przez samorząd wojewódzki i terytorialny. Stanowią mapę priorytetów oraz są drogowskazem kierunków działań, które w ciągu najbliższej dekady będą podejmowane w ramach regionalnej polityki społecznej. Aby osiągnąć zakładane cele strategiczne, tworzone będą warunki do tego, aby samorządy lokalne i instytucje polityki społecznej mogły w sposób efektywny wspierać mieszkańców regionu w szczególności wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznymi.

Ponadto zgodnie z zapisami podejmowane będą działania mające na celu koordynację systemu polityki społecznej, tworzenie przestrzeni do współpracy międzyinstytucjonalnej oraz

międzysektorowej, a także promowanie i wdrażanie rozwiązań innowacyjnych. Strategia Polityki Społecznej, jako dokument o charakterze regionalnym stanowi punkt odniesienia dla gminnych i powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz programów lokalnych z obszaru polityki społecznej opracowywanych i realizowanych przez samorządy. Dzięki czemu samorządy wspierane są przez liczne organizacje pozarządowe rozwiązujące konkretne problemy społeczne i podejmujące działania integracyjne w lokalnych społecznościach, a zwłaszcza w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wyrazem skutecznej polityki Państwa w sferze polityki społecznej jest przesunięcie na rzecz poszczególnych poziomów polskiego samorządu znaczącej odpowiedzialności za jej realizację. Warunkiem wzmocnienia przewidywanych korzyści winny być celowe i zorganizowane działania promocyjne dotyczące poszerzenia informacji o możliwościach tworzenia projektów przy wykorzystaniu środków m.in. UE. Działania te powinny być skierowane do instytucji zarządzających poszczególnymi segmentami pomocy społecznej, organizacji pozarządowych i bezpośrednich beneficjentów prowadzonej polityki społecznej.

XX. Analiza SWOT.

Dla prawidłowego określenia kierunków rozwoju w każdym planie strategicznym należy w pierwszej kolejności zdiagnozować posiadane zasoby i możliwości oraz ocenić stan aktualny. W planowaniu strategicznym funkcjonują różne metody przedstawiania sytuacji obecnej i oceny uwarunkowań rozwojowych. Jedną z najczęściej stosowanych jest analiza SWOT.

SWOT to angielski skrót:

S	STRENGTHS	MOCNE STRONY
W	WEAKNESSES	SŁABE STRONY
O	OPPORTUNITIES	SZANSE
T	THREATS	ZAGROŻENIA

Pozwala ona zobrazować bieżące, wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju systemu pomocy społecznej powiatu, potencjał własny (mocne i słabe strony) oraz oddziaływanie otoczenia (szanse i zagrożenia).

Analiza została zdiagnozowana poprzez rozpoznanie kluczowych czynników sklasyfikowanych w następujący sposób:

MOCNE STRONY - wewnętrzne czynniki mające pozytywny wpływ na rozwój opieki społecznej w powiecie, wyróżniające ją walory, tworzące podstawy dla jej przyszłego rozwoju.

SŁABE STRONY - wewnętrzne czynniki mające negatywny wpływ na rozwój opieki społecznej w powiecie, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń, braki w potencjałach obniżające możliwości rozwoju.

SZANSE - czynniki w otoczeniu powiatu sprzyjające jego rozwojowi, pozwalające na eliminowanie słabości, wzmocnienie sił, uruchomienie nowych form działania.

ZAGROŻENIA - czynniki w otoczeniu powiatu utrudniające jego rozwój, stanowiące bariery w przełamywaniu dzisiejszych trudności i blokujące możliwości podejmowania działań w różnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju opieki społecznej w powiecie.

Analiza SWOT – mocne i słabe strony

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobrze funkcjonująca pomoc społeczna na szczeblu powiatowym, – dobrze funkcjonująca sieć gminnych ośrodków pomocy społecznej, – wykwalifikowana kadra pomocy społecznej, – dobra koordynacja infrastrukturalna i współpraca służb społecznych, – zwiększająca się akceptacja społeczna w stosunku do osób niepełnosprawnych, – dobrze funkcjonujące domy pomocy społecznej, – rozwinięta sieć dziennych ośrodków wsparcia na szczeblu gminnym i powiatowym, w tym dla osób starszych i niepełnosprawnych, – dobra współpraca z organizacjami pozarządowymi, w tym działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, – rozwinięte powiatowe poradnictwo specjalistyczne, – dobra baza oświatowa, sieci szkół i placówek wspomagających szkolnictwo, – dobrze funkcjonująca opieka medyczna i poradnictwo specjalistyczne, – likwidacja barier architektonicznych, w komunikacji i technicznych w przestrzeni publicznej i indywidualnych gospodarstwach domowych, – rozwój świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak wzorców i autorytetów, – rozpad rodzin spowodowany migracją zarobkową, długotrwałym bezrobociem, – niska aktywność bezrobotnych i poszukujących pracy osób niepełnosprawnych, – słabo rozwinięta infrastruktura mieszkalnictwa komunalnego i socjalnego, – niska świadomość edukacyjna wśród rodzin objętych pomocą społeczną, – brak kompleksowego, specjalistycznego wsparcia dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi.

Analiza SWOT – Szanse i zagrożenia

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne powiatu, – rosnąca w społeczeństwie świadomość zagrożeń, – opieka zdrowotna skierowana na leczenie i profilaktykę, – rozwijające się organizacje pozarządowe, – prospołeczna polityka gmin i powiatu, – ścisła współpraca z ośrodkami pomocy społecznej w gminach w realizacji zadań pomocy społecznej, – wzrost poziomu wykształcenia wykwalifikowanej kadry systemu pomocy społecznej, – dostępność do szkoleń zawodowych, 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost liczby osób uzależnionych, – emigracja ludności, – brak wystarczających środków na naukę, oświatę, służbę zdrowia i pomoc społeczną, – postępujący zanik wzorców wychowawczych, – powiększające się rozwarstwienie społeczne, – postępująca degradacja wartości rodzinnych, – zmniejszająca się odporność psychiczna społeczeństwa, – brak postaw prospołecznych, – zagrożenia demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa, – ograniczona liczba miejsc pracy dla osób

<p>ogólnych i specjalistycznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> – środki pomocowe PFRON na pomoc w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych oraz rehabilitację społeczną, – możliwość pozyskiwania środków na likwidację barier architektonicznych, – rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na terenie powiatu, – moda na zdrowy styl życia, – współpraca między jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi, – możliwość korzystania ze środków unijnych i innych zewnętrznych. 	<p>niepełnosprawnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca kwota pomocowych środków finansowych, – zbyt mała ilość instytucji i kadry zajmującej się profilaktyką i terapią osób uzależnionych od środków odurzających, – zmniejszająca się liczba zakładów pracy chronionej.
---	---

Opracowanie własne.

XXI. Założenia strategiczne.

Powiat Opatowski w swojej Strategii stawia na harmonijny, zrównoważony rozwój społeczny, ekonomiczny oraz instytucjonalny. Swoim mieszkańcom chce zapewnić jak najlepsze warunki życia w poczuciu bezpieczeństwa oraz umożliwić im pełną realizację planów osobistych, zawodowych i społecznych obejmując szczególną opieką osoby i grupy narażone na wykluczenie społeczne poprzez:

- 1) zapewnienie wszystkim potrzebującym odpowiedniej pomocy finansowej, rzeczowej lub usługowej oraz dostępu do szeroko rozumianego poradnictwa (w zakresie zadań realizowanych przez powiat);
- 2) integrację zawodową i społeczną różnych grup społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych, niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie;
- 3) przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych i młodych;
- 4) wspieranie i pomoc grupom szczególnego ryzyka i zapobieganie ich społecznemu wykluczeniu;
- 5) aktywizację społeczności lokalnych;
- 6) wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz społeczeństwa, w szczególności beneficjentów pomocy społecznej, osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci oraz rodzin;
- 7) zapewnienie dostępu do poradnictwa i informacji;
- 8) dostępność budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych.

Wszelkie działania prowadzone są w odpowiedzi na rzeczywiste potrzeby osób, rodzin, grup i społeczności, zaś przy ich realizacji wykorzystywany jest istniejący potencjał ludzki i instytucjonalny. Powiat Opatowski stawia na profilaktykę, rzeczywiste rozwiązanie problemów oraz budowanie lokalnego partnerstwa na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i lokalnych.

Nadrzędnym celem podejmowanych działań jest doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia osób, rodzin, grup i społeczności lokalnych oraz ich zaktywizowanie do włączania się w rozwiązywanie istniejących problemów.

Na podstawie przedstawionej diagnozy społecznej zostały określone główne obszary działania, w których przyjęto cele strategiczne.

Obszary działania Strategii:

- I. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.
- II. Promocja zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy.
- III. Niepełnosprawność.
- IV. Pomoc osobom starszym.
- V. Rozwój i aktywizacja potencjału kadry służb pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych.

Obszar Działania I. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.

Cel strategiczny, cel operacyjny	Kierunki działań
1. Wielofunkcyjny system rodzin zastępczych. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej.	<ol style="list-style-type: none"> 1) zwiększenie liczby funkcjonujących rodzin zastępczych, w tym pogotowia rodzinnego, specjalistycznych rodzin zastępczych, rodzinnego domu dziecka; 2) prowadzenie szkoleń dla rodzin zastępczych, kandydatów na rodziny zastępcze; 3) powołanie grupy wsparcia dla rodzin zastępczych oraz osób opuszczających rodziny zastępcze oraz rodzin pomocowych; 4) utworzenie ośrodka wsparcia dla kobiet w ciąży, matek z dziećmi wymagających interwencji kryzysowej wg potrzeb; 5) wprowadzenie innowacyjnych form wsparcia dziennego/całodobowego (tworzenie nowych jednostek, poszerzenie działalności już istniejących jednostek) dla dziecka, rodziny, osób niepełnosprawnych oraz dla grup szczególnego ryzyka; 6) tworzenie i realizacja programów osłonowych w obszarze pieczy zastępczej.
2. Sprawnie działający system placówek opiekuńczo – wychowawczych.	<ol style="list-style-type: none"> 1) utrzymanie standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo – wychowawczych; 2) utworzenie specjalistycznych placówek wsparcia dziennego; 3) powołanie grupy wsparcia dla pracowników placówek opiekuńczo - wychowawczych oraz osób opuszczających placówki; 4) szkolenia pracowników, dyrektorów, liderów placówek opiekuńczo-wychowawczych; 5) rozwój bazy placówek i właściwe przygotowanie otoczenia; 6) tworzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych wg potrzeb.
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. Zapewnienie wsparcia dzieciom i	<ol style="list-style-type: none"> 1) rozwijanie/wspieranie zróżnicowanych form edukacji dla dzieci niepełnosprawnych, z preferencją dla kształcenia integracyjnego oraz przygotowanie dziecka niepełnosprawnego do wejścia w system przedszkolny

Cel strategiczny, cel operacyjny	Kierunki działań
młodzieży z rodzin w trudnej sytuacji życiowej.	<ul style="list-style-type: none"> i szkolny; 2) zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, szczególnie dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; 3) zapewnienie dostępu do informacji o możliwościach kształcenia ogólnego i zawodowego; 4) inicjowanie/wspieranie w placówkach środowiskowych korepetycji, zajęć rozwojowych, hobbystycznych, prowadzonych również w formie wolontariatu; 5) tworzenie warunków tj. bazy lokalowej oraz kadry merytorycznej w zakresie edukacji włączającej; 6) rozwój i promocja szkolnictwa zawodowego; 7) budowa kompetencji kluczowych na każdym etapie kształcenia; 8) promocja i wsparcie uczenia się przez całe życie, w tym zwiększenie kompetencji cyfrowych; 9) profilaktyka zdrowotna służąca utrzymaniu aktywności zawodowej i społecznej, w tym pracowników.
4. Poradnictwo dla rodzin biologicznych i mieszkańców powiatu. Wspólnota łącząca ludzi.	<ul style="list-style-type: none"> 1) inspirowanie/współorganizacja/wspieranie terapii i zajęć indywidualnych dla rodzin, szczególnie dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo -wychowawczych; 2) inspirowanie/współorganizacja/wspieranie grup wsparcia dla rodzin doświadczających problemów opiekuńczo-wychowawczych; 3) organizowanie wsparcia dla rodzin naturalnych, w celu przeciwdziałania powrotom dzieci do placówek; 4) wsparcie prawne w trybie porad, konsultacji, instruktażu dla mieszkańców i rodzin; 5) rozwój i upowszechnianie usług społecznych i zdrowotnych w środowisku lokalnym, w tym dla rodzin oraz osób z niepełnosprawnościami, osób z ograniczoną samodzielnością, seniorów, zagrożonych wykluczeniem społecznym; 6) stosowanie aktywnej integracji oraz rozwój podmiotów reintegracji w celu ograniczenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego; 7) kształtowanie zachowań i postaw prozdrowotnych; 8) promowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia; 9) utworzenie i prowadzenie placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego; 10) realizacja programów służących pomocy i integracji cudzoziemcom, repatriantom i kombatantom 11) wzmacnianie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych

Cel strategiczny, cel operacyjny	Kierunki działań
	<p>rodzin w trudnej sytuacji życiowej;</p> <p>12) rozwijanie wsparcia placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży;</p> <p>13) rozwijanie narzędzi pracy asystentów rodzin i organizacji pozarządowych zapobiegających kryzysowym sytuacjom;</p> <p>14) rozwijanie specjalistycznych form pracy środowiskowej i kompleksowe wsparcie rodzin w trudnej sytuacji życiowej</p> <p>15) zapewnianie działania zwiększające motywację, kompetencje społeczne, pewność siebie, np. poprzez mentoring, identyfikowanie i rozwijanie mocnych stron i potencjałów, w tym talentów dzieci i młodzieży również poza systemem pomocy społecznej.</p>
<p>5. Rozwój profilaktyki i przeciwdziałanie zjawisku uzależnień oraz przemocy domowej. Zapewnienie specjalistycznego wsparcia, dbanie o dobre relacje i zdrowy styl życia.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) wspieranie/inicjowanie akcji, połączonych z warsztatami i treningami, na temat uzależnień, przemocy i agresji; 2) kształtowanie umiejętności nauczycieli oraz wychowawców w wykrywaniu dysfunkcji w rodzinach uczniów, np. osób doznających przemocy; 3) zwiększenie świadomości zagrożenia narkomanią, przestępczością oraz przemocą domową w środowiskach lokalnych przez prowadzenie kampanii informacyjnych; 4) podejmowanie działań w zakresie monitoringu uzależnień i przemocy w powiecie; 5) monitorowanie uczestników programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc; 6) realizacja programu psychologiczno - terapeutycznego dla osób stosujących przemoc; 7) integracja ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia; 8) tworzenie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych; 9) prowadzenie terapii rodzinnej i indywidualnej w zakresie uzależnień; 10) utworzenie i prowadzenie DOTUA, COTUA, OLAZA, POTUW wg potrzeb; 11) utrzymanie i rozwój PPKD przy PCPR w Opatowie; 12) utworzenie i prowadzenie mieszkania chronionego i wspomaganego; 13) utworzenie i prowadzenie punktu lub ośrodka interwencji kryzysowej wg potrzeb; 14) upowszechnienie programów o potwierdzonej skuteczności w dziedzinie profilaktyki uzależnień i specjalistycznej pomocy; 15) testowanie nowych rozwiązań w profilaktyce zachowań

Cel strategiczny, cel operacyjny	Kierunki działań
	ryzykownych; 16) wzmacnianie czynników chroniących, takie, jak: bliskie więzi rodzinne, przynależność do pozytywnych grup, wspierający klimat szkoły, umiejętności społeczne, konstruktywne zaangażowanie, czy przyjazne sąsiedztwo; 17) wzmacnianie specjalistycznej pomocy i wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych; 18) wzmacnianie systemu wsparcia i pomocy dla osób doświadczających przemocy.
6. Organizowanie wsparcia dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.	1) informowanie o przysługujących prawach i uprawnieniach; 2) inicjowanie/organizowanie inicjatyw aktywizujących i rehabilitacyjnych (np.: turnusy rehabilitacyjne, imprezy integracyjne); 3) utworzenie i prowadzenie powiatowego ośrodka wsparcia; 4) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa.
7. Współpraca w zakresie specjalistycznych działań wobec ofiar i sprawców przemocy.	1) rozwój poradnictwa i upowszechnianie informacji w zakresie praw ofiar przemocy domowej; 2) opracowanie/inicjowanie programów wsparcia psychologicznego dla ofiar i sprawców przemocy; 3) realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych; 4) rozwój/wspieranie działań edukacyjnych w zakresie problematyki przemocy w rodzinie; 5) współpraca z członkami zespołów interdyscyplinarnych; 6) prowadzenie PPKD; 7) utrzymanie mieszkań: chronionego i wspomaganego; 8) kierowanie do ośrodków interwencji kryzysowej; 9) kierowanie do ośrodków wsparcia dla matek z dzieckiem; 10) kierowanie do ośrodków wsparcia i specjalistycznych ośrodków wsparcia.
8. Pomoc usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych.	1) wsparcie finansowe; 2) wsparcie specjalistyczne, w tym praca socjalna; 3) wsparcie w formie mieszkania chronionego, wspomaganego, treningowego, innego.
9. Sprawny system zapobiegania kryzysom w rodzinie. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu, marginalizacji. Wzmocnienie wsparcia dla osób korzystających z pomocy społecznej.	1) diagnozowanie funkcjonowania rodziny; 2) psychoedukacja; 3) zapobieganie utraci kontroli w procesie wychowawczym; 4) zwiększanie świadomości kompetencji rodzicielskich; 5) grupy wsparcia dla rodzin zagrożonych wykluczeniem; 6) tworzenie i rozwój świetlic środowiskowych; 7) podnoszenie kwalifikacji pracowników socjalnych, asystentów rodziny;

Cel strategiczny, cel operacyjny	Kierunki działań
	8) szkolenie i zatrudnianie „streetworkerów”; 9) tworzenie warunków dla samopomocy sąsiedzkiej; 10) rozwój mieszkalnictwa chronionego, wspomaganego, socjalnego.
10. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze, ze szczególnym uwzględnieniem działań skierowanych do rodzin, dzieci i młodzieży.	1) inspirowanie /współorganizacja/ wspieranie imprez adresowanych do szerokiego grona odbiorców; 2) wspieranie placówek środowiskowych, lokalnych prowadzących działalność służącą rozwojowi zróżnicowanych form twórczości i aktywności.
11. Wzbogacenie standardowej oferty dydaktycznej inicjatywami wspierającymi rozwój i potencjał młodego pokolenia.	1) wspieranie działań edukacyjnych, integrujących dzieci i młodzieży z terenu powiatu opatowskiego (np.: konkursy, programy edukacyjne, cykle zajęć edukacyjnych); 2) psychoedukacja w zakresie komunikacji rodzinnej; 3) wykorzystanie aktywności społecznej młodzieży poprzez zintensyfikowanie działań na rzecz rozwoju wolontariatu w powiecie.
Realizatorzy / Partnerzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie, Szpital Św. Leona sp. z o. o. w Opatowie, ośrodki wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Opatowie, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Opatowie, Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie, Starostwo Powiatowe w Opatowie, placówki oświatowe, zespoły interdyscyplinarne, ośrodki pomocy społeczne, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, POZ, sąd, Policja, organizacje pozarządowe.	
Źródła finansowania: środki budżetu powiatu, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy unijnych.	
Ramy finansowe: Wskazane działania w poszczególnych obszarach uwzględniają środki finansowe planowane i pozyskane z zewnątrz na lata 2023 – 2030. Działania wynikające z realizacji Strategii będą finansowane w danym roku do wysokości zatwierdzonego planu finansowego. Finansowanie ze środków zewnętrznych uzależnione jest od ich pozyskania w ramach ogłaszanych konkursów zewnętrznych bądź przyznania (jak np. w przypadku środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych czy z Funduszu Pracy).	
Wskaźniki: liczba rodzin zastępczych, liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych, liczba ofert zajęć edukacyjnych, liczba udzielonych porad, liczba programów profilaktycznych, liczba spotkań integracyjnych, liczba interwencji, liczba wypłaconych świadczeń, liczba miejsc świadczenia wsparcia, liczba przeszkolonych pracowników. Proces oceny poziomu osiągnięcia rezultatów dla przebiegu wdrożenia Strategii, nastąpi poprzez analizę, na podstawie wyników monitoringu, wartości poszczególnych wskaźników oraz ocena poziomu realizacji Strategii oparta na odniesieniu poszczególnych wskaźników do ich wartości zakładanej w kontekście czasu pozostałego na realizację danego projektu.	

Obszar Działania II. Promocja zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy.

Cel strategiczny, cel operacyjny	Kierunki działań
1. Zwiększenie kompetencji zawodowych i społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	1) inicjowanie, upowszechnianie, współorganizowanie szkoleń i staży podwyższających umiejętności zawodowe i społeczne osób bezrobotnych, w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym; 2) prowadzenie działań z zakresu doradztwa zawodowego; 3) realizacja reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; 4) realizacja programów osłonowych.
2. Łagodzenie skutków bezrobocia i aktywizacja lokalnego rynku pracy.	1) wsparcie dla osób gotowych rozpocząć działalność gospodarczą; 2) refundacja utworzenia stanowisk pracy; 3) wypracowanie narzędzi systemowej współpracy między PCPR a PUP skierowanych do osób w trudnej sytuacji społecznej; 4) realizacja programów osłonowych.
Realizatorzy / Partnerzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie, ośrodki wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Opatowie, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Opatowie, Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie, Starostwo Powiatowe w Opatowie, placówki oświatowe, zespoły interdyscyplinarne, ośrodki pomocy społeczne, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, sąd, Policja, organizacje pozarządowe.	
Źródła finansowania: środki budżetu powiatu, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy unijnych.	
Ramy finansowe: Wskazane działania w poszczególnych obszarach uwzględniają środki finansowe planowane i pozyskane z zewnątrz na lata 2023 – 2030. Działania wynikające z realizacji Strategii będą finansowane w danym roku do wysokości zatwierdzonego planu finansowego. Finansowanie ze środków zewnętrznych uzależnione jest od ich pozyskania w ramach ogłaszanych konkursów zewnętrznych bądź przyznania (jak np. w przypadku środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych czy z Funduszu Pracy).	
Wskaźniki: liczba programów osłonowych, liczba szkoleń, liczba spotkań dla osób wykluczonych społecznie, liczba przeszkolonych osób. Proces oceny poziomu osiągnięcia rezultatów dla przebiegu wdrożenia Strategii, nastąpi poprzez analizę, na podstawie wyników monitoringu, wartości poszczególnych wskaźników oraz ocena poziomu realizacji Strategii oparta na odniesieniu poszczególnych wskaźników do ich wartości zakładanej w kontekście czasu pozostałego na realizację danego projektu.	

Obszar Działania III. Niepełnosprawność.

1. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych.	<ol style="list-style-type: none"> 1) wsparcie działań mających na celu zwiększenie szans edukacyjnych młodzieży w dostępie do studiów wyższych; 2) wsparcie / inicjowanie działań umożliwiających dostęp do komputera dla osób z niepełnosprawnością; 3) wsparcie rozwoju warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej; 4) koordynowanie / inicjowanie działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób niepełnosprawnych; 5) aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych lub poszukujących pracy w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych, m.in.: poprzez utworzenie: zakładu aktywności zawodowej, spółdzielni klubu integracji społecznej, centrum integracji społecznej wg potrzeb; 6) promocja przedsiębiorczości wśród osób niepełnosprawnych.
2. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych.	<ol style="list-style-type: none"> 1) podnoszenie i wyrównywanie poziomu usług świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie całego powiatu; 2) zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym; 3) wykorzystanie potencjału osób niepełnosprawnych w działaniach na rzecz społeczności lokalnej; 4) likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się wśród osób indywidualnych i w obiektach użyteczności publicznej w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami”; 5) dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych; 6) zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do kultury, rekreacji, sportu i turystyki; 7) tworzenie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych kierujących pojazdami; 8) dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej; 9) organizowanie, dofinansowanie wyjazdów na turnusy rehabilitacyjne; 10) likwidacja barier transportowych; 11) zwiększenie, udostępnienie bazy rehabilitacyjnej; 12) działania na rzecz psychoruchowego i społecznego rozwoju osób niepełnosprawnych oraz zapobieganie pogłębianiu się niepełnosprawności; 13) realizacja usługi „door-to-door”; 14) realizacja programów osłonowych; 15) propagowanie idei wolontariatu.
3. Wsparcie psychologiczne,	<ol style="list-style-type: none"> 1) stale lub doraźne poradnictwo specjalistyczne – wg potrzeb;

<p>prawne i poradnictwo dla osób z niepełnosprawnościami, usługi asystenckie.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2) stałe lub doraźne poradnictwo z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, informacji prawnej; 3) pomoc psychologiczna osobom i rodzinom z osobami z niepełnosprawnością; 4) pomoc asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, opiekuna medycznego, opiekuna osoby starszej; 5) opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób niepełnosprawnych.
<p>4. Wsparcie systemu opieki instytucjonalnej obejmującej kompleksową i zintegrowaną pomoc dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) tworzenie i poszerzenie już istniejącej bazy ośrodków wsparcia dziennego i całodobowego wraz ze specjalistyczną, medyczną, rehabilitacyjną, psychologiczną, prawną i inną formą wsparcia: dzienny dom opieki medycznej, hospicjum, zakład opiekuńczo – leczniczy, klub terapii zajęciowej, dom pomocy społecznej, rodzinny dom pomocy, centrum zdrowia psychicznego, środowiskowy dom samopomocy, centrum opiekuńczo-mieszkalne, warsztat terapii zajęciowej; 2) poszerzenie bazy rehabilitacyjnej i środowiskowej opieki; 3) utrzymanie i doposażenie wypożyczalni sprzętu medycznego, rehabilitacyjnego, pielęgnacyjnego; 4) działania zmierzające do ograniczania skutków niepełnosprawności; 5) opracowanie i realizacja usług społecznych.
<p>Realizatorzy / Partnerzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie, Szpital Św. Leona sp. z o.o. w Opatowie, ośrodki wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Opatowie, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Opatowie, Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie, Starostwo Powiatowe w Opatowie, placówki oświatowe, zespoły interdyscyplinarne, ośrodki pomocy społeczne, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, POZ, sąd, Policja, organizacje pozarządowe.</p>	
<p>Źródła finansowania: środki budżetu powiatu, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy unijnych.</p>	
<p>Ramy finansowe: Wskazane działania w poszczególnych obszarach uwzględniają środki finansowe planowane i pozyskane z zewnątrz na lata 2023 – 2030. Działania wynikające z realizacji Strategii będą finansowane w danym roku do wysokości zatwierdzonego planu finansowego. Finansowanie ze środków zewnętrznych uzależnione jest od ich pozyskania w ramach ogłaszanych konkursów zewnętrznych bądź przyznania (jak np. w przypadku środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych czy z Funduszu Pracy).</p>	
<p>Wskaźniki: liczba programów osłonowych dla osób niepełnosprawnych, liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w programach, liczba udzielonego wsparcia osobom niepełnosprawnym, liczba miejsc opieki świadczonej na rzecz osób niepełnosprawnych. Proces oceny poziomu osiągania rezultatów dla przebiegu wdrożenia Strategii, nastąpi poprzez analizę, na podstawie wyników monitoringu, wartości poszczególnych wskaźników oraz ocena poziomu realizacji Strategii oparta na odniesieniu poszczególnych wskaźników do ich wartości zakładanej w kontekście czasu pozostałego na realizację danego projektu.</p>	

Obszar Działania IV. Pomoc osobom starszym.

<p>1. Profilaktyka zdrowotna. Zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych i specjalistycznych.</p>	<p>1) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów zdrowotnych; 2) wprowadzenie usług telemedycyny.</p>
<p>2. Aktywizacja seniorów.</p>	<p>1) umożliwienie uczestnictwa ludzi starszych w życiu społecznym: np.: wycieczki, zwiedzanie, pielgrzymki, spotkania z ludźmi nauki, kultury czy sportu, kluby seniora, organizacja imprez rozrywkowo-wypoczynkowych, udział w lokalnych imprezach; 2) wspieranie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego, w tym hobby, zainteresowań, umiejętności; 3) utworzenie i prowadzenie dziennych domów i klubów „Senior+”.</p>
<p>3. Rozbudowa infrastruktury i rozwój systemu opieki nad osobami starszymi, samotnymi, chorymi.</p>	<p>1) tworzenie dziennych domów pobytu; 2) organizowanie spotkań, wystaw, festynów rodzinnych; 3) podnoszenie standardu opieki w domach pomocy społecznej poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry i rozszerzenie oferty terapii zajęciowej, rehabilitacyjnej; 4) działania domów pomocy społecznej i dziennych ośrodków wsparcia na rzecz integracji ze środowiskiem lokalnym; 5) kontakt, współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi; 6) utworzenie domu pomocy społecznej dla osób starszych; 7) stworzenie pomocy osobom starszym w ich środowisku zamieszkania, w tym klubów samopomocy.</p>
<p>Realizatorzy / Partnerzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie, Szpital Św. Leona sp. z o. o. w Opatowie, ośrodki wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Opatowie, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Opatowie, Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie, Starostwo Powiatowe w Opatowie, placówki oświatowe, zespoły interdyscyplinarne, ośrodki pomocy społeczne, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, POZ, sąd, Policja, organizacje pozarządowe.</p>	
<p>Źródła finansowania: środki budżetu powiatu, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy unijnych.</p>	
<p>Ramy finansowe: Wskazane działania w poszczególnych obszarach uwzględniają środki finansowe planowane i pozyskane z zewnątrz na lata 2023 – 2030. Działania wynikające z realizacji Strategii będą finansowane w danym roku do wysokości zatwierdzonego planu finansowego. Finansowanie ze środków zewnętrznych uzależnione jest od ich pozyskania w ramach ogłaszanych konkursów zewnętrznych bądź przyznania (jak np. w przypadku środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych czy z Funduszu Pracy).</p>	
<p>Wskaźniki: liczba programów profilaktycznych, liczba osób objętych wsparciem, liczba miejsc w ośrodkach wsparcia dla osób starszych, liczba spotkań integracyjnych. Proces oceny poziomu osiągnięcia rezultatów dla przebiegu wdrożenia Strategii, nastąpi poprzez analizę, na podstawie wyników monitoringu, wartości poszczególnych wskaźników oraz ocena poziomu realizacji Strategii oparta na odniesieniu poszczególnych wskaźników do ich wartości zakładanej w kontekście czasu pozostałego na realizację danego projektu.</p>	

Obszar Działania V. Rozwój i aktywizacja potencjału kadry służb pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych.

<p>1. Zwiększenie uczestnictwa w szkoleniach, warsztatach, kursach, seminariach i konferencjach ze szczególnym uwzględnieniem działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji lub nabycie nowych.</p>	<p>Podnoszenie standardu pracy poprzez podnoszenie kwalifikacji kadr służb pomocy społecznej: szkolenia, narady.</p>
<p>2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi. Poprawa jakości współpracy między branżami, sektorami, instytucjami i zespołami</p>	<p>1) prowadzenie bazy danych o organizacjach pozarządowych; 2) rozwój sektora ekonomii społecznej i solidarnej.</p>
<p>3. Działania na rzecz rozwoju wolontariatu w powiecie.</p>	<p>Wykorzystanie aktywności społecznej osób, w tym młodzieży, poprzez zintensyfikowanie działań na rzecz rozwoju wolontariatu.</p>
<p>Realizatorzy / Partnerzy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie, Szpital Św. Leona sp. z o. o. w Opatowie, ośrodki wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Opatowie, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Opatowie, Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie, Starostwo Powiatowe w Opatowie, placówki oświatowe, zespoły interdyscyplinarne, ośrodki pomocy społeczne, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, POZ, sąd, Policja, organizacje pozarządowe.</p>	
<p>Źródła finansowania: środki budżetu powiatu, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy unijnych.</p>	
<p>Ramy finansowe: Wskazane działania w poszczególnych obszarach uwzględniają środki finansowe planowane i pozyskane z zewnątrz na lata 2023 – 2030. Działania wynikające z realizacji Strategii będą finansowane w danym roku do wysokości zatwierdzonego planu finansowego. Finansowanie ze środków zewnętrznych uzależnione jest od ich pozyskania w ramach ogłaszanych konkursów zewnętrznych bądź przyznania (jak np. w przypadku środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych czy z Funduszu Pracy).</p>	
<p>Wskaźniki: liczba przeszkolonej kadry, liczba organizacji pozarządowych, liczba działań na rzecz promocji wolontariatu. Proces oceny poziomu osiągnięcia rezultatów dla przebiegu wdrożenia Strategii, nastąpi poprzez analizę, na podstawie wyników monitoringu, wartości poszczególnych wskaźników oraz ocena poziomu realizacji Strategii oparta na odniesieniu poszczególnych wskaźników do ich wartości zakładanej w kontekście czasu pozostałego na realizację danego projektu.</p>	

XXII. Źródła finansowania.

Podstawowe źródła finansowania działań na rzecz integracji i polityki społecznej powiatu:

- środki budżetu Państwa,
- środki budżetu Powiatu,

- środki unijne,
- środki pochodzące z darowizn,
- udział własny beneficjentów,
- inne.

XXIII. Założenia i warunki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 dla Powiatu Opatowskiego.

1. Założenia realizacji Strategii:

- 1) działania wynikające z założonych celów zgodnie z kompetencją samorządu powiatowego i podległych jemu jednostkom organizacyjnym bez względu na ich formę prawną;
- 2) działania oparte na zasadach partnerstwa publiczno – społecznego (np. samorząd – organizacje pozarządowe);
- 3) działania oparte na zasadach partnerstwa publiczno – prawnego (samorząd – samorząd, samorząd – rząd);
- 4) działania oparte na zasadach partnerstwa publiczno – prywatnego (z udziałem prywatnych przedsiębiorców na zasadach partnerstwa publiczno – prywatnego);
- 5) działania oparte na zasadach partnerstwa publiczno-społeczno-prywatnego (samorząd – organizacje pozarządowe – sektor prywatny);
- 6) działania polegające na koordynacji i aktywnym zaangażowaniu się w działania podmiotów prywatnych (sektor prywatny) w przypadku realizacji zamierzeń wypełniających cele Strategii.

2. Warunki realizacji Strategii:

- 1) zachowanie i ochrona wartości społecznych, kulturowych beneficjentów pomocy społecznej;
- 2) zachowanie istniejących więzi społecznych w objętej działaniami Strategii społeczności lokalnej;
- 3) zastosowanie zasad zrównoważonego rozwoju w procesie rozwiązywania problemów społecznych.

3. Struktura i warunki alokacji środków dla realizacji programów strategicznych.

Środki na realizację priorytetów, zadań i działań określonych w Strategii podzielono na następujące źródła finansowania:

- 1) środki własne;
- 2) środki budżetu Państwa;
- 3) środki Unii Europejskiej;
- 4) fundusze celowe;
- 5) środki własne organizacji pozarządowych i sektora publicznego (partnerstwo publiczno-społeczne);
- 6) środki własne i sektora prywatnego (partnerstwo publiczno-prywatne);
- 7) sektor prywatny (środki inwestorów prywatnych).

XXIV. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań i modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytanie o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami.

Nadzór nad realizacją Strategii będzie prowadzony przez kierownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie. Sukcesywnie w miarę tworzenia, do głównego dokumentu Strategii załączane będą programy i sprawozdania z realizacji poszczególnych zadań. Ocena Strategii odbywać się będzie na podstawie sprawozdań sporządzanych przez realizatorów poszczególnych zadań w ramach zakresu ich działalności. Działania i przedsięwzięcia służące realizacji celów strategicznych oceniane są na podstawie czterech kryteriów: skuteczności, efektywności, celowości, wydajności. Poza tym proces i stopień wdrażania Strategii będzie oceniany na płaszczyznach praworządności i gospodarności.

Ewaluacja Strategii przyjmie charakter okresowy, to znaczy badanie postępu realizacji poszczególnych zadań będzie odbywało się każdorazowo, po zakończeniu roku kalendarzowego.

XXV. ZAKOŃCZENIE.

Organizacja systemu pomocy społecznej w Powiecie Opatowskim jest dostosowana do potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspakajania są kontynuacją istniejącego już systemu wsparcia lub tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Cele strategiczne oraz operacyjne sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Strategia rozwiązywania problemów pomocy społecznej zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w powiecie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej.

W ujęciu strategicznym pomoc społeczna Powiatu Opatowskiego, nie koncentruje się wyłącznie na udzielaniu wsparcia materialnego potrzebującym. W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się nowoczesne podejście do tak ważnej sfery, jaką jest problematyka społeczna ukierunkowana na:

- wzmocnienie postaw aktywnych,
- wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej,
- ścisłe powiązanie działań instytucji i organizacji społecznych: sfery oświaty, służby zdrowia, sądownictwa w wypracowaniu lokalnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej osób z problemami społecznymi.

W „strategicznym modelu pomocy społecznej” istotną rolę odgrywa system wsparcia psychologicznego, umocnienie postaw aktywnych w każdej sferze obszaru społecznego i problemów indywidualnych, poradnictwa prawnego, pedagogicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej połączonej ze stymulowaniem postaw „progospodarczych” wśród lokalnej społeczności.

Problemy społeczne nie są cechą pojedynczych osób, ale całych środowisk, rodzin, grup społecznych i takie postrzeganie zjawisk, pozwala na strategiczne rozwiązania społeczne na poziomie lokalnym. Systemowe podejście daje szansę na rozwiązania strukturalne i skuteczne wyłączenie osób z systemu pomocy społecznej w wyniku ich reintegracji zawodowej.

Zmiany w funkcjonowaniu pomocy społecznej w kierunku rozwiązań systemowych stanowią szansę na to, że następne pokolenie, nie stanie się podopiecznymi pomocy społecznej. Działania w ramach Strategii, pozwolą nie tylko na usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej czy rozszerzenie form pomocy instytucjonalnej, ale na skuteczne rozwiązanie problemów poszczególnych grup docelowych.

Celem Strategii jest przedstawienie bilansu korzystnych i niekorzystnych cech społecznych, a na ich podstawie identyfikacja barier i przeszkód oraz opracowanie dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie sprawne i racjonalne organizowanie działań, zmierzających do rozwiązania problemów społecznych w powiecie, między innymi przez wprowadzanie programów służących realizacji zadań pomocy społecznej.

Podstawą przedstawionej Strategii jest maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów i potencjału. Mieszkańcy powiatu – odbiorcy i adresaci Strategii mają możliwość znalezienia się w strefie pozbawionej zagrożeń. Dla bezpieczeństwa socjalnego wymagane jest bowiem stworzenie takiego systemu zaspokajania potrzeb społecznych, który szybko reaguje na zmiany i adaptuje się do stale zmieniających się warunków społecznych.

Opracowana Strategia to dokument bazowy przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów określających sposób oraz metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć. Poprzez realizację tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. Programy te charakteryzują się ogólnymi zarysami działań, bez szczegółowych rozstrzygnięć, terminarzy, budżetów. Uszczegółowienie programów strategicznych następuje dopiero na poziomie taktycznym i operacyjnym, czyli w fazie wdrażania.

Mamy nadzieję, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 - 2030 przyczyni się do poprawy ogólnej sytuacji społecznej osób niepełnosprawnych i ich rodzin, a podejmowane działania pomogą wyeliminować ograniczenia związane z ich funkcjonowaniem w środowisku. Ponadto Strategia umożliwi kontynuowanie przedsięwzięć dotyczących budowania spójnego, lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie. Działania ukierunkowane będą na wsparcie rodziny w jej naturalnym środowisku, a także zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodziców biologicznych wychowania i rozwoju w zastępczych formach opieki. Poprzez realizację zapisów Strategii możliwy będzie rozwój profilaktyki przeciwdziałania przestępczości wśród dzieci i młodzieży z terenu powiatu opatowskiego.

Strategia jest dokumentem otwartym w obszarze zjawisk społecznych na terenie powiatu opatowskiego i w każdym czasie może być uzupełniana o nowe treści.

Opracował:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie

POWIATOWY URZĄD PRACY

ul. Partyzantów 13 27-500 Opatów

tel.: 15 868-03-00, fax: 15 868-03-13, e-mail: kiop@praca.gov.pl

---

**PROGRAM PROMOCJI ZATRUDNIENIA
ORAZ
AKTYWIZACJI LOKALNEGO RYNKU PRACY DLA POWIATU OPATOWSKIEGO
NA LATA 2021 - 2030**

Opatów, 2023

SPIS TREŚCI:

- I. Wprowadzenie.**
- II. Charakterystyka lokalnego rynku pracy.**
- III. Bezrobotni niepełnosprawni.**
  - 1. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).**
- IV. Działania Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie służące promocji zatrudnienia.**
- V. Cele, kierunki działań i zadania do realizacji w ramach Programu Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy.**
  - 1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych oraz poszukujących pracy:**
    - a) diagnozowanie potrzeb i możliwości bezrobotnych w zakresie aktywizacji zawodowej poprzez opracowanie Indywidualnego Planu Działania (IPD),
    - b) realizacja usługi pośrednictwa pracy, w tym w ramach sieci (Europejskich Służb Zatrudnieniowych) EURES,
    - c) realizacja usługi poradnictwa zawodowego,
    - d) organizacja szkoleń,
    - e) organizowanie oraz finansowanie najczęściej stosowanych instrumentów rynku pracy,
    - f) realizacja programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej (UE).
  - 2. Wspieranie przedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz tworzenia nowych miejsc pracy:**
    - a) przyznawanie wsparcia finansowego osobom uprawnionym w celu podjęcia przez nie działalności gospodarczej,
    - b) refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.
  - 3. Dostosowywanie kwalifikacji i umiejętności zawodowych do wymogów rynku pracy:**
    - a) wspieranie kształcenia ustawicznego pracowników oraz pracodawców w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego,
    - b) szkolenie pracowników Powiatowego Urzędu Pracy (PUP).
  - 4. Współpraca z pracodawcami lokalnego rynku pracy w zakresie zaspokajania potrzeb kadrowych:**
    - a) realizacja usługi pośrednictwa pracy,
    - b) udzielanie pomocy pracodawcom zainteresowanym zatrudnieniem cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- VI. Zakończenie.**

I. Wprowadzenie.

Bezrobocie jest jednym z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych, ponieważ przyczynia się do powstawania wielu negatywnych zjawisk. Zwłaszcza bezrobocie długoterminowe wywołuje szereg konsekwencji społecznych.

Zjawisko bezrobocia wymaga ciągłego poszukiwania nowych efektywnych i skutecznych metod pracy prowadzących do złagodzenia skutków braku zatrudnienia z jednej strony oraz zaktywizowania i wspierania bezrobotnych z drugiej strony. Dotychczasowa praktyka pokazuje, że celowym jest doskonalenie i prowadzenie usług specjalizowanych, adresowanych do poszczególnych, konkretnych grup bezrobotnych. W regionach o niskim poziomie aktywności gospodarczej, skuteczne działanie służb zatrudnienia utrudnione jest przez niedostateczną liczbę nowych miejsc pracy na lokalnym rynku.

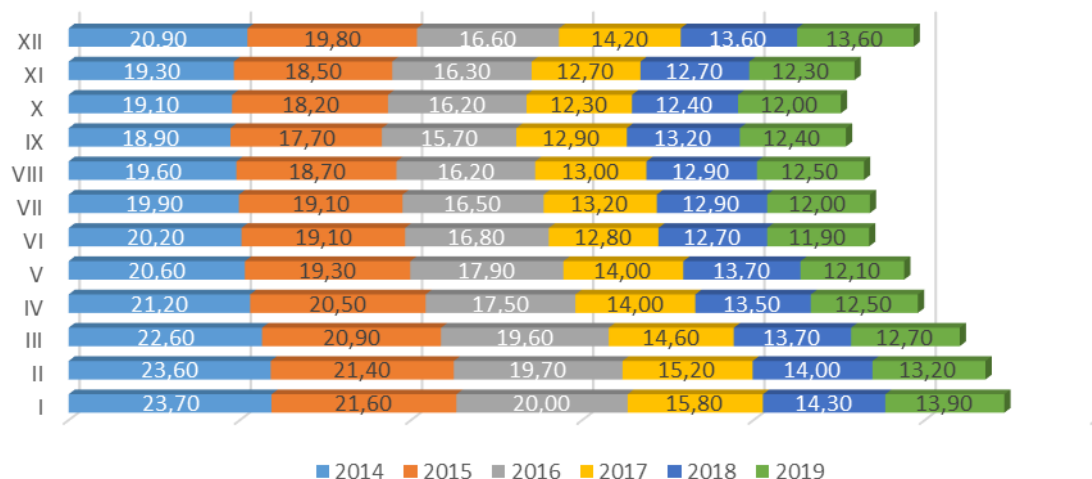
Niezbędne są więc programy wspomagające organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy.

Zmiany, jakie zachodzą na rynku pracy oraz prognozy dotyczące sytuacji w sferze zatrudnienia wymagają zaangażowania, efektywnego współdziałania oraz spójnych, kompleksowych działań przez partnerów rynku pracy. W związku z powyższym wykonując zadania samorządu powiatowego w zakresie polityki rynku pracy, został opracowany „Program Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy na lata 2021-2030”. Podstawę prawną tego dokumentu reguluje art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 690, z późn. zm.), który stanowi, iż do zadań samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy należy m.in.: *„opracowanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy stanowiącego część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych”*. Celem tego dokumentu jest stworzenie spójnego planu działań na podstawie diagnozy bieżącej sytuacji na rynku pracy. Ważnym aspektem Programu jest wpisanie się w Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 – 2030 dla Powiatu Opatowskiego.

Kluczową częścią opracowania są cele, kierunki działań i zadania, które zostały wyznaczone, aby nadać kształt realizacji działań prozatrudnieniowych oraz zdefiniować zadania w zakresie zatrudnienia i zapobiegania zjawisku bezrobocia. Celem niniejszego Programu jest wspieranie tworzenia miejsc pracy, rozwoju zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, poprzez prowadzenie działań, które należy podjąć, by sprostać aktualnym wyzwaniom rynku pracy, jak również działań, które pomogą pobudzać aktywność zawodową i społeczną mieszkańców powiatu opatowskiego poprzez aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. Działania te mają przyczynić się do ograniczania zjawiska bezrobocia i jego negatywnych skutków.

II. Charakterystyka lokalnego rynku pracy.

Powiat Opatowski to powiat o charakterze typowo rolniczym, obejmujący trzy gminy miejsko-wiejskie oraz pięć gmin wiejskich. W powiecie występuje niski stopień koncentracji podmiotów gospodarczych, sklasyfikowanych jako małe i średnie firmy. Zatrudnienie skupia się głównie wokół administracji oraz w szeroko rozumianym sektorze usługowym, a najmniej w sektorze produkcyjnym. Charakter rolniczy naszego powiatu ogranicza możliwości powstawania nowych miejsc pracy, które pozwoliłyby na zmniejszenie stopy bezrobocia na naszym terenie i poprawiły niekorzystnie niski wskaźnik zatrudnienia.

Rys. 1 Stopa bezrobocia na terenie powiatu opatowskiego w latach 2014-2019 w rozbięciu na miesiące

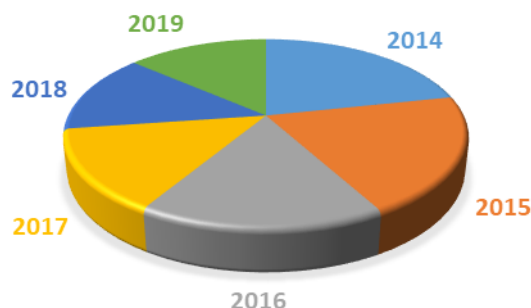
Dane statystyczne dotyczące lat 2014-2019 pokazują, iż sytuacja na rynku pracy Powiatu Opatowskiego w odniesieniu do sytuacji w kraju i województwie zachowuje stałą tendencję. Stopa bezrobocia w Powiecie Opatowskim była wyższa, zarówno od stopy bezrobocia w kraju, jak i w województwie świętokrzyskim.

W Powiecie Opatowskim na przestrzeni analizowanego okresu z roku na rok obserwowano stałą tendencję spadku bezrobocia rejestrowanego (Rys. 1).

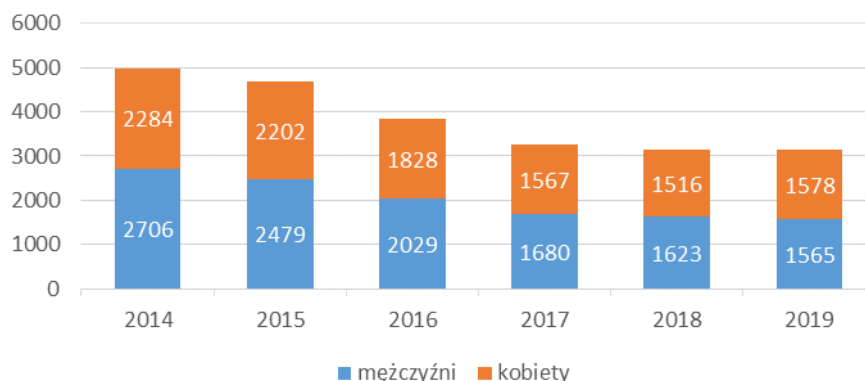
Według danych PUP bezrobocie w Powiecie Opatowskim w latach 2014-2019 przedstawia się następująco:

Tab. 1 Liczba osób bezrobotnych w latach 2014-2019 z podziałem na płeć

		Rok					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
bezrobotni ogółem		4990	4681	3857	3247	3139	3143
w tym	mężczyźni	2706	2479	2029	1680	1623	1565
	kobiety	2284	2202	1828	1567	1516	1578

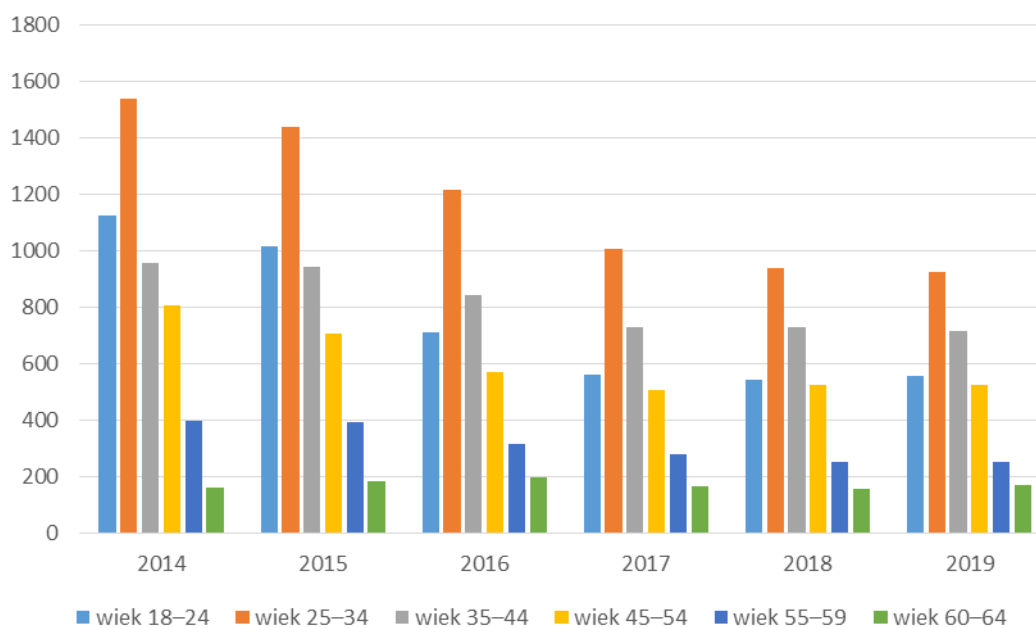

Rys. 2 Liczba osób bezrobotnych w latach 2014-2019

Rys. 3 Liczba osób bezrobotnych w podziale na płeć w latach 2014-2019

Analizując powyższe dane w latach 2014-2018 liczba osób bezrobotnych w Powiecie Opatowskim ulegała systematycznemu zmniejszeniu. W rejestrze osób bezrobotnych w wyżej wymienionym okresie przeważali mężczyźni. Natomiast w roku 2019 odnotowano nieznaczny wzrost liczby osób bezrobotnych oraz zwiększył się udział kobiet w ich ogólnej liczbie.

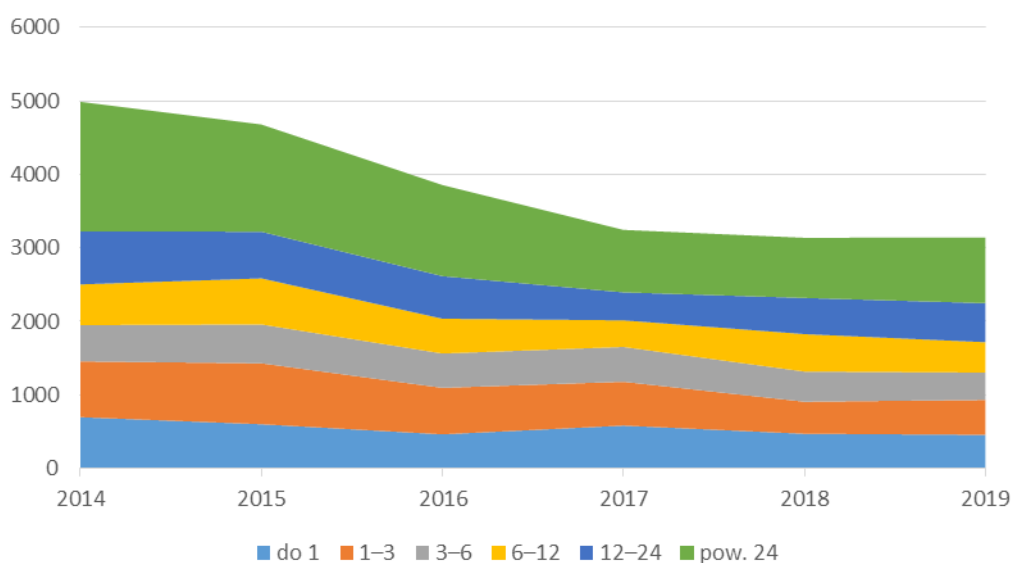

Rys. 4 Liczba bezrobotnych według wieku w latach 2014-2019

W Powiecie Opatowskim w latach 2014-2019 największy udział osób bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34, 18-24 oraz 35-44 czyli mobilne zawodowo (gotowe do zmiany pracy, zawodu, poszerzania swoich kwalifikacji zawodowych, oraz dostosowania się do wymogów pracodawcy). Najmniejszą grupę osób bezrobotnych stanowią osoby w przedziale wiekowym 60-64, a ich liczba utrzymuje się na podobnym poziomie.

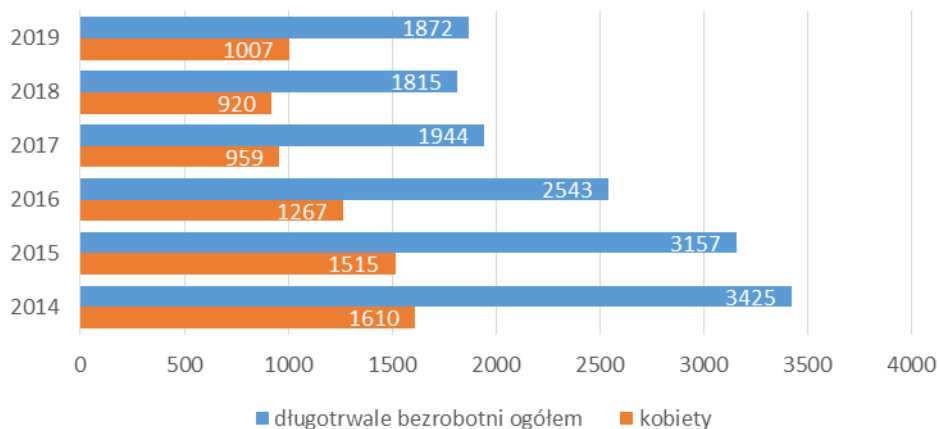
Tab. 2 Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach w latach 2014-2019

Czas pozostawania bez pracy (w miesiącach)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
do 1	697	601	464	582	471	457
1-3	760	830	633	597	437	475
3-6	493	529	467	474	410	372
6-12	554	626	473	363	510	413
12-24	723	635	580	380	492	532
pow. 24	1763	1460	1240	851	819	894

Rys. 5 Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach w latach 2014-2019

Prezentacja danych w poszczególnych okresach pozostawania bez pracy pozwala wnioskować, iż największy odsetek bezrobotnych stanowią osoby pozostające w ewidencji powyżej 24 miesięcy. Na koniec grudnia 2019 roku stanowiły one 28,4% ogółu bezrobotnych. W porównaniu do roku 2014 liczba ta zmniejszyła się o 869 osób, co daje spadek o 50,7%. Z powyższych zestawień danych wynika również, że grupa bezrobotnych, która pozostaje bez pracy do 12 miesięcy wykazuje się większą aktywnością, częściej podejmuje pracę, a także częściej rejestruje się w urzędzie pracy.

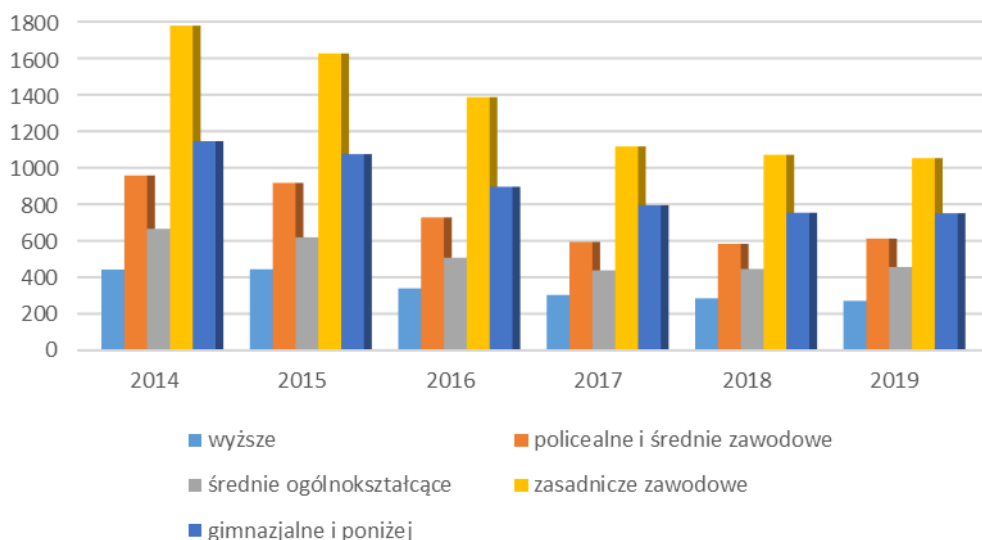

Rys. 6 Długotrwale bezrobotni w latach 2014-2019

W statystykach Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie najliczniejszą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne - pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat. W roku 2019 kobiety stanowiły 53,8% ogółu osób długotrwale bezrobotnych.

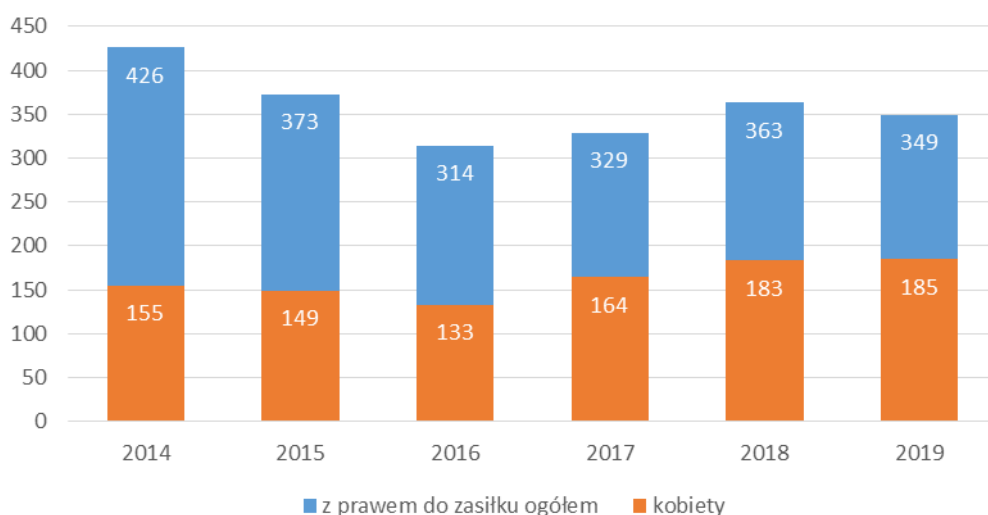
Tab. 3 Bezrobotni według poziomu wykształcenia w latach 2014-2019

Poziom wykształcenia	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
wyższe	442	444	339	303	285	271
policealne i średnie zawodowe	958	917	728	594	583	612
średnie ogólnokształcące	666	619	507	438	446	456
zasadnicze zawodowe	1778	1626	1387	1117	1071	1053
gimnazjalne i poniżej	1146	1075	896	795	754	751

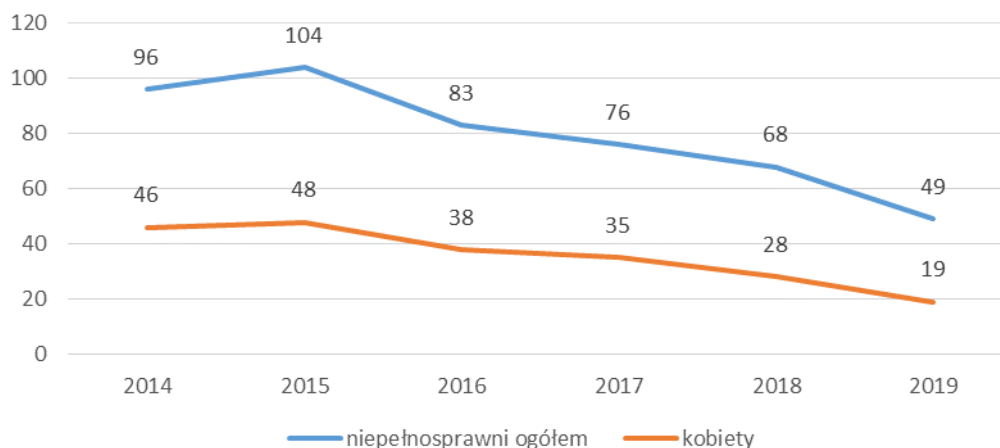
Rys. 7 Bezrobotni według poziomu wykształcenia w latach 2014-2019

Wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych w roku 2019 najczęściej posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe – 1053 osoby, gimnazjalne i poniżej – 751 osób, policealne i średnie zawodowe – 612 osób. Udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w każdym roku jest na przeważającym poziomie w stosunku do wykształcenia pozostałych osób. W 2019 roku widoczny jest natomiast wzrost udziału osób w porównaniu do roku 2018 z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym w ogólnej liczbie osób bezrobotnych.

Rys. 8 Bezrobotni z prawem do zasiłku w latach 2014-2019

Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku kształtuje się na zbliżonym poziomie nie wykazując wyraźnej dynamiki zmian w poszczególnych latach, do takiego samego wniosku dochodzimy jeśli chodzi o udział kobiet w ogólnej liczbie osób pobierających zasiłek. W stosunku do ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opatowie (Tab. 1) biorąc pod uwagę analizowany okres lat 2014-2019 średnio zasiłek dla bezrobotnych pobierało około 9,6 %.

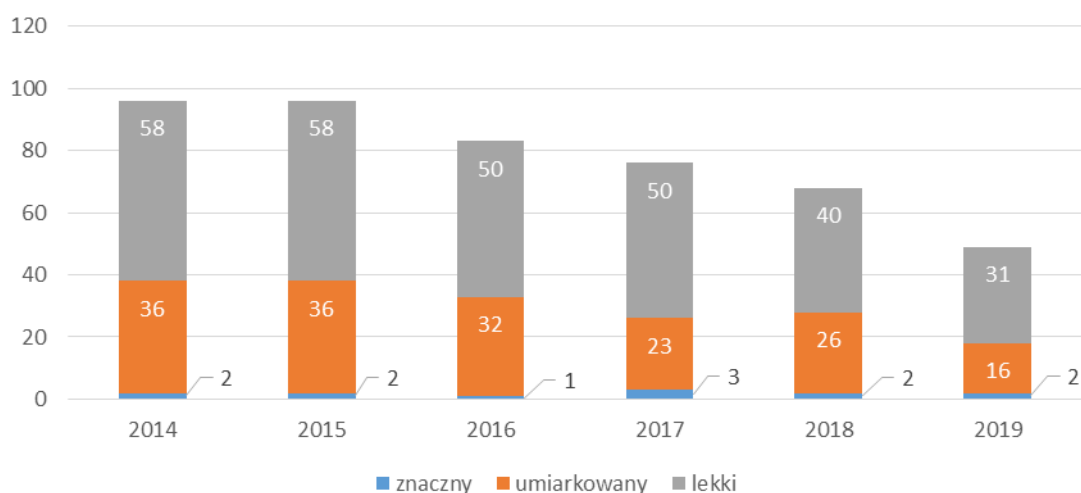

Rys. 9 Bezrobotni niepełnosprawni z podziałem na płeć w latach 2014-2019

III. Bezrobotni niepełnosprawni.

Analizując powyższy wykres możemy zauważyć, iż liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych w latach 2014-2019 spada. Widać, że liczba ta uległa zmniejszeniu o ponad 50%, a udział kobiet w stosunku do mężczyzn stanowi w każdym roku mniejszy odsetek.

Największą grupę osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotne stanowią osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności, natomiast udział liczby osób bezrobotnych niepełnosprawnych osób ze stopniem niepełnosprawności znacznym w rejestrach osób bezrobotnych jest niewielki. Szczegółowe dane dotyczące kształtowania się zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opatowie z podziałem na wiek i płeć w poszczególnych latach przedstawia tabela poniżej (Tab. 4).

Rys. 10 Bezrobotni niepełnosprawni, według stopnia niepełnosprawności w latach 2014-2019

Tab. 4 Bezrobotni niepełnosprawni według wieku z podziałem na płeć w latach 2014-2019

		2014	2015	2016	2017	2018	2019
18-24	ogółem	11	11	6	5	8	3
	kobiety	5	5	3	2	3	2
25-44	ogółem	30	30	27	29	27	21
	kobiety	15	15	10	13	11	7
45-54	ogółem	32	32	26	25	16	14
	kobiety	16	16	14	11	7	5
55-59	ogółem	13	13	17	12	13	7
	kobiety	10	10	10	9	7	5
60 i więcej lat	ogółem	10	10	7	5	4	4
	kobiety	0	0	1	0	0	0

1. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie w latach 2014-2019 pozyskiwał środki na aktywizację zawodową dla osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w ramach tych środków zostało skierowanych do odbycia stażu 41 osób (Tab. 5).

Tab. 5 Liczba osób skierowanych do odbycia stażu ze środków PFRON w latach 2014-2019

Lp.	Rok	Liczba osób skierowanych do odbycia stażu
1.	2014	9
2.	2015	10
3.	2016	5
4.	2017	6
5.	2018	6
6.	2019	5
RAZEM		41

IV. Działania Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie służące promocji zatrudnienia.

Realizując zadania samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy wynikające z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie podejmował szereg działań służących promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, w tym m.in.: udzielał pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy

w znalezieniu pracy oraz pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, finansował kształcenie ustawiczne pracowników i pracodawcy ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego, inicjował, organizował oraz finansował usługi i instrumenty rynku pracy.

Wysoka stopa bezrobocia w Powiecie Opatowskim powoduje, że podstawowym narzędziem aktywizacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy są różne programy inicjowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie, które mają ogromny wpływ na lokalną gospodarkę i rynek pracy. Urząd podejmował wzmożone działania w stosunku do bezrobotnych, którzy znajdowali się w grupach szczególnego ryzyka. Do działań takich należało: pozyskiwanie dodatkowych środków z Funduszu Pracy, Rezerwy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej – na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej oraz z Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Ogółem w latach 2014-2019 Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie na aktywizację zawodową osób bezrobotnych wydatkował kwotę 79 156 493,19 zł, w tym środki unijne - 30 122 460,37 zł. Łącznie zaktywizowano 9 739 osób bezrobotnych, z czego na staż skierowano 6 102 osoby, do robót publicznych 2 173 osoby, do prac interwencyjnych 311 osób, na szkolenie 316 osób, do prac społecznie użytecznych 106 osób, do pracy w ramach refundacji kosztów doposażenia stanowiska pracy 101 osób, do pracy w ramach umowy o refundację części kosztów zatrudnienia bezrobotnych do 30 r. ż. (art. 150f ww. ustawy) 380 osób. Ponadto przyznano 32 bony na zasiedlenie oraz wypłacono 218 dotacji na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, szczegółowe dane dotyczące form aktywizacji zawodowej bezrobotnych w latach 2014-2019 przedstawia tabela poniżej (Tab. 6).

Tab. 6 Liczba osób bezrobotnych skierowanych na poszczególne formy aktywizacji zawodowej w latach 2014-2019

Forma aktywizacji	2014	2015	2016	2017	2018	2019	łącznie
Staż	1331	1317	942	898	824	790	6102
Roboty publiczne	290	219	303	798	391	172	2173
Prace interwencyjne	59	29	82	68	40	33	311
Szkolenia	31	61	59	79	51	35	316
Dotacje	57	30	30	47	36	18	218
Refundacja kosztów doposażenia stanowiska pracy	31	34	7	13	14	2	101
Bon na zasiedlenie	-	4	8	9	1	10	32
Prace społecznie użyteczne	30	30	27	19	-	-	106
Art. 150f ustawy o prom. zatrudnienia	-	-	137	207	36	-	380
Razem	1829	1724	1458	1931	1357	1060	9739

V. Cele, kierunki działań i zadania do realizacji w ramach Programu Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy.

Dla złagodzenia negatywnych skutków bezrobocia niezbędna jest:

- 1) aktywizacja osób bezrobotnych, ze szczególnym uwzględnieniem grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy: młodzież do 30 roku życia, bezrobotni powyżej 50 roku życia, długotrwale bezrobotni, niepełnosprawni;
- 2) organizacja miejsc pracy finansowanych ze środków Funduszu Pracy, przeznaczonych na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia, złagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej, co pozwoli osobom bezrobotnym powrót na rynek pracy, nabycie nowych umiejętności, a także na poprawę ich sytuacji materialnej;
- 3) pomoc dla mikro – małej i średniej przedsiębiorczości między innymi poprzez refundację pracodawcom kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanych bezrobotnych oraz przyznanie bezrobotnym jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- 4) wsparcie pracodawców w finansowaniu kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawcy;
- 5) pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację projektów przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego, co pozwoli na objęcie aktywizacją większej liczby bezrobotnych;
- 6) pozyskiwanie środków na realizację programów rynku pracy z rezerwy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej oraz z innych źródeł dostępnych dla Powiatowego Urzędu Pracy;
- 7) zachęcenie pracodawców do zatrudniania osób bezrobotnych poprzez subsydiowane zatrudnienie oraz organizację stażu;
- 8) wsparcie przedsiębiorców w utrzymaniu miejsc pracy w ramach Tarczy antykryzysowej;
- 9) promowanie usług świadczonych przez PUP.

Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie podejmuje działania mające na celu promocję zatrudnienia, złagodzenie skutków bezrobocia i aktywizację zawodową osób bezrobotnych.

Celem strategicznym Programu jest wspieranie rozwoju lokalnego rynku pracy poprzez promocję zatrudnienia i przedsiębiorczości oraz aktywizację zawodową mieszkańców Powiatu Opatowskiego, realizowany poprzez cele operacyjne odnoszące się do określonych zadań planowanych do realizacji przez Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie.

Cele operacyjne:

1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych oraz poszukujących pracy:

- a) **diagnozowanie potrzeb i możliwości bezrobotnych w zakresie aktywizacji zawodowej poprzez opracowanie Indywidualnego Planu Działania (IPD)** w celu właściwego doboru usług i instrumentów rynku pracy. IPD tworzy się poprzez analizę sytuacji bezrobotnego i jego szans na zatrudnienie biorąc pod uwagę jego oddalenie od rynku pracy oraz jego gotowość do wejścia lub powrotu na rynek pracy. Diagnoza ta pozwala na właściwy dobór usług oraz instrumentów rynku pracy poprzez opracowanie Indywidualnego Planu Działania, w którym zawarte zostaną działania możliwe do zastosowania przez Powiatowy Urząd Pracy oraz do samodzielnej realizacji przez bezrobotnego, mające umożliwić bezrobotnemu podjęcie zatrudnienia.

Mierniki – liczba opracowanych IPD,

- b) realizacja usługi pośrednictwa pracy, w tym w ramach sieci (Europejskie Służby Zatrudnieniowe) EURES.** Bezpośrednim celem jest udzielenie bezrobotnemu pomocy w uzyskaniu odpowiedniego zatrudnienia poprzez przedstawienie propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy. Istotnym elementem pośrednictwa pracy jest również informowanie bezrobotnego o sytuacji na lokalnym rynku pracy, udostępnianie ofert pracy do samodzielnego zapoznawania się oraz inicjowanie kontaktów bezrobotnych z pracodawcami poprzez ich udział w rozmowach rekrutacyjnych, organizowanych giełdach pracy czy targach pracy. Również w ramach tej usługi PUP przy współpracy z Wojewódzkiego Urzędu Pracy (WUP) realizuje międzynarodowe pośrednictwo pracy w ramach sieci EURES wraz z doradztwem w zakresie mobilności w dziedzinie zatrudnienia na terenie krajów UE/EFTA (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu). Promowanie zagranicznych ofert pracy oraz wymiana informacji na temat warunków życia i pracy w krajach członkowskich odbywa się za pośrednictwem portali internetowych, ale także w trakcie spotkań indywidualnych czy grupowych oraz dni otwartych.

Mierniki – liczba osób objętych pośrednictwem pracy,

- c) realizacja usługi poradnictwa zawodowego.** Polega ona na udzielaniu pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w wyborze odpowiedniego zawodu lub miejsca pracy oraz w planowaniu rozwoju kariery zawodowej a także na przygotowaniu do lepszego radzenia sobie w poszukiwaniu i podejmowaniu pracy, udzielaniu informacji o zawodach, rynku pracy, możliwościach szkolenia i kształcenia oraz umiejętnościach niezbędnych przy aktywnym poszukiwaniu pracy i samozatrudnieniu.

Mierniki – liczba osób objętych poradnictwem zawodowym,

- d) organizacja szkoleń** umożliwiających nabycie kwalifikacji oraz umiejętności zawodowych polega na kierowaniu osób uprawnionych do odbycia szkoleń w celu podniesienia ich kwalifikacji zawodowych zwiększających ich szansę na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej.

Mierniki – liczba bezrobotnych objętych szkoleniem,

- e) organizowanie oraz finansowanie najczęściej stosowanych instrumentów rynku pracy:**

- **staż** – jest to jedna z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, której celem jest nabywanie umiejętności praktycznych do wykonywania zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą (kierowany zarówno do osób bezrobotnych jak i poszukujących pracy). Osoba skierowana do odbycia stażu realizuje ustalony program stażu, w ramach, którego zapoznaje się ze specyfiką pracy na danym stanowisku, co w efekcie prowadzi do podjęcia zatrudnienia u organizatora stażu lub u innego pracodawcy,

- **organizowanie i finansowanie robót publicznych.** Roboty publiczne to zatrudnienie bezrobotnego przy wykonywaniu prac organizowanych przez powiaty, gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki,

- **organizowanie oraz finansowanie prac interwencyjnych.** Jest to jedna z subsydiowanych form zatrudnienia, w ramach, której pracodawca zatrudniający skierowanego bezrobotnego na czas określony może otrzymać częściową refundację kosztów jego zatrudnienia. Dla bezrobotnego forma ta stanowi możliwość nawiązania stosunku pracy oraz nabycia doświadczenia zawodowego,

- **bon na zasiedlenie** - instrument adresowany do osób bezrobotnych do 30 roku życia, przyznawany na wniosek bezrobotnego, który znalazł pracodawcę poza miejscem swojego zamieszkania, z przeznaczeniem na pokrycie kosztów zamieszkania związanych z podjęciem zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej,

- **dodatek aktywizacyjny** - przysługuje bezrobotnemu posiadającemu prawo do zasiłku, jeżeli podjął zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w wyniku własnej aktywności bądź też w wyniku skierowania przez PUP otrzymuje wynagrodzenie niższe od minimalnego. Ta forma pomocy ma na celu zachęcenie osoby bezrobotnej posiadającej prawo do zasiłku do podjęcia pracy z własnej inicjatywy.

Mierniki – liczba osób korzystających z instrumentów rynku pracy,

- f) **realizacja programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej (UE)**. Celem tych programów jest wyrównywanie szans na rynku pracy, poprzez umożliwienie udziału w określonych usługach i instrumentach rynku pracy. Projekty te przeznaczone są dla osób młodych, do 30-tego roku życia, zwłaszcza z grupy NEET (ang.: *not in employment, education or training*) czyli dla młodzieży, która jednocześnie nie uczy się, nie pracuje ani nie przygotowuje się do zawodu, jak również dla osób powyżej 50 roku życia.

Mierniki – liczba programów/liczba uczestników programów.

2. Wspieranie przedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz tworzenia nowych miejsc pracy:

- a) **przyznawanie wsparcia finansowego osobom uprawnionym w celu podjęcia działalności gospodarczej**. Osoby bezrobotne, które zamierzają rozpocząć działalność gospodarczą mogą starać się o przyznanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej w wysokości nie wyższej niż 6-krotność wysokości przeciętnego wynagrodzenia, Mierniki – liczba osób, które otrzymały środki finansowe na podjęcie działalności gospodarczej,

- b) **refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy** dla bezrobotnego. Forma ta umożliwia tworzenie nowych miejsc pracy poprzez refundację kosztów poniesionych na wyposażenie stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego. Dla bezrobotnych korzystających z tej formy aktywizacji jest to szansa na długotrwałe zatrudnienie oraz nabycie doświadczenia zawodowego.

Mierniki – liczba utworzonych miejsc pracy.

3. Dostosowywanie kwalifikacji i umiejętności zawodowych do wymogów rynku pracy:

- a) **wspieranie kształcenia ustawicznego pracowników oraz pracodawców w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS)**. KFS został utworzony z myślą o wsparciu kształcenia ustawicznego pracodawców oraz pracowników, którego celem jest zapobieganie utracie zatrudnienia przez osoby pracujące z powodu kompetencji nieadekwatnych do wymagań dynamicznie zmieniającej się gospodarki. Podmiot uprawniony może wnioskować o środki KFS w wysokości 100% lub 80% wartości kształcenia ustawicznego, jednak nie wyższej niż 300% przeciętnego wynagrodzenia w danym roku na jednego uczestnika.

Mierniki – liczba podmiotów objętych wsparciem/liczba uczestników korzystających ze wsparcia,

- b) **szkolenia pracowników Powiatowego Urzędu Pracy** w celu podniesienia, jakości świadczonych usług. Podnoszenie jakości świadczonych usług, umożliwia pracownikom udział w szkoleniach zwiększających ich kwalifikacje i umiejętności. Zmieniająca się sytuacja na

rynku pracy, jak również sytuacja prawna i ustawodawcza wymagają ciągłego podnoszenia kwalifikacji, ich uzupełniania i aktualizowania przez pracowników publicznych służb zatrudnienia.

Mierniki – liczba pracowników, którzy uczestniczyli w szkoleniach.

4. Współpraca z pracodawcami lokalnego rynku pracy w zakresie zaspokajania potrzeb kadrowych.

a) realizacja usługi pośrednictwa pracy mająca na celu pomoc pracodawcom w doborze kandydatów na wolne stanowiska pracy. Usługa ta polega na udzielaniu pomocy pracodawcom w pozyskaniu pracowników o poszukiwanych kwalifikacjach, w pozyskiwaniu, upowszechnianiu oraz realizacji ofert pracy.

Mierniki – liczba zgłoszonych ofert pracy/liczba wydanych skierowań do pracy,

b) udzielanie pomocy pracodawcom zainteresowanym zatrudnieniem cudzoziemców na terytorium RP. Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie realizuje zadania związane z podejmowaniem przez cudzoziemców pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, dokonuje wpisu oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcom do ewidencji oświadczeń, wydaje zezwolenia na pracę sezonową cudzoziemców na terytorium RP. Ponadto Powiatowy Urząd Pracy analizuje sytuację na lokalnym rynku pracy, w zakresie możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych podmiotów powierzających pracę cudzoziemcom, w związku z postępowaniami o wydanie zezwoleń na pracę cudzoziemców prowadzonymi przez Wojewodę oraz wydaje informację starosty nt. możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych podmiotu powierzającego wykonywanie pracy cudzoziemcom.

Mierniki – liczba wpisanych do ewidencji oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi/liczbę wydanych zaświadczeń o wpisie wniosku o wydanie zezwolenia na pracę/liczba wydanych zezwoleń na pracę sezonową/liczba wydanych informacji starosty o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy.

VI. Zakończenie.

Program Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy dla Powiatu Opatowskiego na lata 2021-2030 został opracowany w celu wskazania odpowiednich kierunków działań, które powinny przyczynić się do zwiększenia aktywności zawodowej mieszkańców powiatu oraz rozwoju przedsiębiorczości, a także tworzenia nowych miejsc pracy.

Dynamiczne zmiany zachodzące w gospodarce wymagają prognozowania z dużym wyprzedzeniem kompleksowych i spójnych działań w celu przeciwdziałania bezrobociu i jego negatywnym skutkom na lokalnym rynku pracy. Spadek liczby bezrobotnych w ostatnich latach oraz względna stabilność rynku pracy wskazują, że dotychczasowe działania przynosiły wymierne efekty. Zatem zasadnym jest oparcie Programu Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy dla Powiatu Opatowskiego na lata 2021-2030 dla Powiatu Opatowskiego na dotychczas sprawdzonych usługach i instrumentach rynku pracy. Należy uwzględnić możliwość modyfikacji pewnych założeń i celów polityki zatrudnienia, w tym zmian w przepisach prawa w perspektywie najbliższych lat. Ewaluacja niniejszego Programu będzie przeprowadzana w przypadku istotnych zmian prawnych wpływających na jego realizację.

Opracował: Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie